

ESTUDI SOBRE LA PARTICIPACIÓ DE LES PERSONES D'ORIGEN MIGRANT

en els barris de la Creu del Grau i de Marxalenes, de la ciutat de València

INFORME DE RESULTATS

novembre 2019

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA

PROMOU: EXCMO. AJUNTAMENT DE VALÈNCIA. CONSELL LOCAL D'IMMIGRACIÓ I INTERCULTURALITAT

CONCEJALÍA DE PARTICIPACIÓN CIUDADANA Y ACCIÓN VECINAL
CONCEJALÍA DE COOPERACIÓN AL DESARROLLO Y MIGRACIÓN

EQUIP TÈCNIC I COORDINACIÓ:

- La Dula - Eines Participatives
Mireia López Nicolàs; Lluís Benlloch Calvo; Irene Martín de Vidales Ortiz.
- Comissió de seguiment projecte: Grup de treball Diversitat i Participació del Consell Local de Immigració i Interculturalitat
Débora Pilocacci (Psicòlogas sin Fronteras); Alicia Navalon (YMCA); Maria Fernanda Medina (Amigos Mira); Angela Nzambi (CEAR); Fernando Falomir (SJM); Carolyn Phippard (Valencia Acoge); Papa Balla (Foro Alternativo); Xavi Sempere (CEPAIM).

SUPORT TÈCNIC:

- Fatine Sakri; Emelda Joseph Sunny Joseph; Ahsan Javed.
- Disseny imatge gràfica. Andrea Ariza Hernández.
- Virginia Martín. Cap de Secció Participació Ciutadana, Ajuntament de València
- Jesús Yébenes. Cap de Secció Immigració, Convivència i Cooperació, Ajuntament de València
- Manolo Rodríguez. Tècnic Centre Atenció Immigració (CAI), Ajuntament de València

PERSONES I ENTITATS COL·LABORADORES:

Paloma Chen; Haydee Nogales; Albert Moncusí; Francisco Torres; Albert Mora; Cristina Hidalgo; Célia Serrano; Mauricio Pinto; Antonia Piñero; Miquel Canela; Nihal Samadi; Mª Ángeles Montesinos; Guillermo Patón; Carlos Taboada; Diego Veralli; Muhhamad Ahsan; Emili Sánchez; Ángela Pedraza; Martha Salazar; Valentina Pirisi; Manuel Tello; Imane Slami; Malika Ouchitachen; Catherine Estrada; Letizia Rossi; M^a del Rosario Polito; Mohamed M'Boirick; Celia Serrano; Lourdes Vicente.

Orriols Conviu; Fundación Cepaim; ARIVALENCIA; Festival Confusión; Pak Friends Asociación; Jarit; Mujeres con Voz; Alianza por la Solidaridad-València; València Acull; Asociación Siempre Avant - Grupo Scout; PAH-València; Nou Moles Intercultural; Joves Sant Marcel·lí; Candombe Asociación Intercultural-València; Psicólogas sin Fronteras; Asociación Amigos MIRA- València; CEAR-País Valencià; YMCA-València; SJM-València; Foro Alternatiu de la Immigració; Associació de Dones Africanes de Paterna; Espai Obert Marítim; CBIV - Cultura Boliviana Integración en València; Falla Borrull-Socors; Asociación Entreiguales València; Servicio Jesuita a Migrantes (SJM); Stop Desahucios Social València.

Finalment, volem agrair especialment al teixit associatiu dels barris de Marxalenes i La Creu del Grau, i a la gent que s'ha implicat a títol individual, per la participació desinteressada i l'amabilitat amb la qual s'han prestat a oferir-nos el seu temps.

**“La comunitat estimada es
forma no per l’erradicació
de la diferència, sinó per
la seva afirmació, per
cadascun de nosaltres
reclamant les identitats
i llegats culturals que
configuren qui som i com
vivim en el món”.**

bell hooks-

índex

01. PRESENTACIÓ/JUSTIFICACIÓ	04	06. BARRERES PER A LA PARTICIPACIÓ	56
02. ENFOCAMENT METODOLÒGIC I TÈCNIQUES D'INVESTIGACIÓ	06	6.1 Tipologia de barreres	
03. INTRODUCCIÓ I CONTEXTUALITZACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI: UNA MIRADA ALS ENTORNS LOCALS	14	6.2 Quines barreres existeixen a la participació? (percebudes pel teixit associatiu i entitats)	
3.1 Entorn del concepte de model de ciutat		6.3 Quines barreres existeixen per a la participació? (percebudes per la població d'origen migrant)	
3.2 Entorn del concepte de participació			
3.3 Qui participa?			
BLOC A: DIAGNÒSTIC		07. TIPOLOGIA D'ASSOCIACIONS SEGONS ELS DISCURSOS I LES PRÀCTIQUES	67
04. CONTEXTUALITZACIÓ DELS BARRIS: MARXALENES I LA CREU DEL GRAU	26	7.1 Posicionaments	
4.1 Descripció i reflexió general d'ambdós barris		7.2 Escenaris de futur	
4.2 Xarxa comunitària i territori		7.3 Lògiques d'inclusió en l'associacionisme local	
4.3 Els i les noves veïnes			
05. LES PRÀCTIQUES DE PARTICIPACIÓ DE LA POBLACIÓ D'ORIGEN MIGRANT	35	08. CONCLUSIONS	86
5.1 Espais		09. BIBLIOGRAFIA	88
5.2 Característiques de les pràctiques de participació		BLOC B: RECURSOS	
5.3 Escenaris i marcs afavoridors de la participació intercultural		10. MAPES DE RECURSOS	92
		BLOC C: PROPOSTES	
		11. GUIA DE RECOMANACIONS I PROPOSTES D'ACCIÓ	98

PRESENTACIÓ/JUSTIFICACIÓ

La present investigació, duta a terme entre els mesos de gener-novembre del 2019, és resultat de les inquietuds del Consell Local d'Immigració de la ciutat de València que, amb l'objectiu de conèixer quin és el grau de participació de la població d'origen migrant en la trama associativa "autòctona" de la ciutat, va decidir impulsar el projecte.

València, és una ciutat que compta ja amb cert recorregut en tant que societat d'acollida de població d'origen migrant. Per població d'origen migrant, en aquesta investigació, ens referim als nous veïns i veïnes extracomunitaris procedents del Sud Global, que es troben sota les directrius d'unes lleis d'estrangeria que determinen, des de l'inici del cicle migratori, una trajectòria vital a la qual li són negats els drets humans bàsics. A partir d'ací, cal afegir les dificultats derivades dels estereotips i prejudicis xenòfobs i racistes que sostenen determinats mitjans de comunicació i grups d'agents polítics, que treballen per vehicular la precarització generalitzada de les classes populars inherent al sistema de producció neoliberal als fluxos migratoris, criminalitzant així l'arribada de nous veïns i veïnes, i distorsionant la convivència.

En aquest sentit, el més original d'aquesta investigació rau precisament al fet d'abordar un dels àmbits que més informació contenen entorn de la convivència intercultural

des de dins, quin és el grau de participació d'aquests nous veïns i veïnes en el teixit associatiu "clàssic", "autòcton" o local de la ciutat. Quan ens referim a "trama associativa autòctona", es pensa en aquell teixit associatiu present als barris de la ciutat, amb cert recorregut, que nodreix i vertebrava el sentiment de pertinença i d'identitat, a més d'actuar en clau comunitària amb més o menys força: associacions de veïns i veïnes, agrupacions festives (falles), associacions religioses, associacions de famílies lligades als espais educatius públics, clubs esportius de barri, associacions d'activitats de dinamització d'oci i temps lliure per a infants i joves. En aquesta investigació, els termes teixit associatiu "clàssic" o teixit associatiu "autòcton" han de ser entesos com a sinònims.

Així doncs, aquesta investigació tracta d'esbrinar en quins espais de participació local es troba la població d'origen migrant participant, acotant-se a dos barris de la ciutat: La Creu del Grau i Marxalenes. Però no solament interessa veure en quins espais la població d'origen migrant participa, sinó qui i com participa. Així mateix, era necessari indagar quina és la percepció de la població valenciana "autòctona" que conforma aquests espais de participació de barri, els seus discursos i pràctiques, per esbrinar com el fenomen de la convivència intercultural és parlat i és practicat.

El treball de camp d'aquesta investigació, el seu gruix, ha tingut el pes principal en les eines de recerca qualitatives, per ser aquestes les més adients a l'hora d'aproximar-se a una contextualització discursiva i pràctica entorn del fenomen; tal com s'explicava abans, l'originalitat d'aquest objecte d'estudi requeria que fora el treball qualitatiu el protagonista, i és que com assenyalen algunes veus expertes en la recerca del camp de les migracions, són ja molts els estudis que empren les eines quantitatives, i si bé aquests són imprescindibles, també és cert que no poden arribar a les peculiaritats que cercava el present estudi: *las estadísticas y encuestas disponibles no captan la complejidad del fenómeno sociológico, socio jurídico, precisando materiales cualitativos también (discursivo-conversacionales primarios de población nativa o inmigrada, y discursivo-documentales elaborados desde instituciones o la academia)* (Cea, 2017).

Per tant, aquesta investigació respon a tres finalitats: oferir informació al voltant del grau de participació de la població d'origen migrant en la trama associativa "clàssica" de dos barris; generar una guia de recomanacions pràctiques o d'acció, a partir dels escenaris d'oportunitat descoberts, perquè l'administració pugui acompanyar i donar suport a les iniciatives comunitàries que estan tenint èxit, o bé,

iniciar accions per propiciar la convivència intercultural en espais i àmbits on encara es troben absents aquests plantejaments. I en darrer lloc, s'ha generat un mapa social de recursos dels dos barris estudiats, on s'han identificat les distintes associacions existents, els serveis públics (sanitat, educació, esportius, centres de serveis socials...) i els espais públics susceptibles de ser usats pels veïns i veïnes en temps d'oci, d'esbarjo o de reunió (parcs, jardins, places). Aquest mapa és una eina visual molt útil, i està feta per ser consultada no solament per l'administració, sinó també pel teixit associatiu de cada barri, per identificar els recursos a l'abast i la seua distribució, i per mesurar el grau de dinamització comunitària.

Cal explicitar en aquest sentit, que el mapa social s'ha d'entendre com una eina viva, feta per anar revisant-se periòdicament.

ENFOCAMENT METODOLÒGIC I TÈCNIQUES D'INVESTIGACIÓ

Com ja s'avançava en l'apartat anterior, aquesta és una investigació que no solament pretén la producció teòrica descriptiva entorn d'un determinat fenomen, sinó que l'enfocament teòric parteix de les metodologies d'investigació-acció-participació (d'ara endavant IAP), per tal d'incidir en la realitat del fenomen estudiat i transformar-lo conjuntament entre els distints agents que han participat. D'aquesta manera, el plantejament metodològic IAP ha marcat que, des de l'inici, açò és, des de l'objecte d'estudi, el disseny de la investigació o la mostra d'associacions a entrevistar, foren camps en continu debat entre l'equip tècnic encarregat de desenvolupar la investigació als barris i una comissió de seguiment, conformada per personal municipal i el Grup de treball Diversitat i Participació del Consell Local d'Immigració i Interculturalitat, integrada per: Débora Pilocacci (Psicòlogas sin Fronteras); Alicia Navalon (YMCA); Maria Fernanda Medina (Amigos Mira); Angela Nzambi (CEAR); Fernando Falomir (SJM); Carolyn Phippard (València Acoge); Papa Balla (Foro Alternativo); Xavi Sempere (CEPAIM).

Aquesta comissió de seguiment va assistir metodològicament a l'equip tècnic durant totes les fases del projecte; en l'inici, participaren mitjançant una entrevista grupal, en la qual es delimità ben bé l'objecte d'estudi i s'acordà el seu context; en les fases intermèdies de la investigació, la funció de la

comissió esdevingué de grup de consulta i validació dels passos metodològics que anaven donant-se durant el treball de camp, així com facilitadors de contactes per a la realització de les entrevistes; finalment, durant la fase final, la seua funció va ser la d'ajudar a coordinar el seminari de treball de propostes d'acció, i validar i consensuar les propostes sorgides de cada grup de treball.

També van ser les tècniques d'investigació participatives les que van marcar les pautes de certs moments de la investigació, com per exemple l'organització del taller de propostes celebrat al Centre Municipal de Joventut d'Algirós (detallat més endavant), amb l'objectiu de treballar de costat agents tècnics, activistes i persones pertanyents al teixit associatiu clau, per generar recomanacions d'acció que potenciaren la convivència i la participació intercultural en la trama associativa dels barris.

El treball de camps va ser el resultat de les següents tècniques sociològiques d'investigació qualitativa:

ENTREVISTES INFORMALS AMB AGENTS ESPECIALITZATS DE L'ÀMBIT ACADÈMIC I DE L'ÀMBIT DE LA COOPERACIÓ I LA LLUITA PELS DRETS HUMANS DE LA POBLACIÓ MIGRANT

Es van realitzar un total de vuit entrevistes semiestructurades amb professionals i especialistes en

la matèria. D'una banda, es realitzaren dos entrevistes semiestructurades, a persones de l'àmbit acadèmic que venen treballant aquest fenomen al nostre territori, coneixedores del context valencià, però també del context general que envolta aquest fenomen i de les claus teòriques que s'hi barallen.

D'altra banda, i per configurar una segona tanda d'entrevistes especialitzades, però des de l'àmbit més

social o més pragmàtic, es van mantenir converses amb professionals tècnics que treballen en entitats del tercer sector, dins l'àmbit de la lluita pels drets de la població d'origen migrant i per la convivència intercultural. Aquestes entrevistes aportaren la mirada des de les necessitats quotidianes i les distintes realitats que envolten les persones migrants, afegint a més una anàlisi dels barris i districtes de la ciutat on treballen, que coincidien amb els

A1. Treballadora social, tècnica comunitària especialitzada en participació social i intervenció socioeducativa intercultural; barri de Saïdia	A2. Educadora social. Tècnica en mediació intercultural i participació comunitària. Escala de ciutat.
A3. Professor del Departament de Sociologia i Antropologia de la UV. Expert en polítiques d'integració, convivència intercultural, xenofòbia i drets humans en contextos multiculturals.	A4. Professor del Departament de Sociologia i Antropologia de la UV. Expert en polítiques de convivència intercultural, participació població migrant.
A4. Tècnic especialitzat en sensibilització, participació i acció comunitària intercultural.	A6. Veí del barri d'Aiora, membre d'una associació de població d'origen migrant.
A5. Veïna del barri de Marxalenes. Membre d'una associació del barri.	A8. Tècnica especialitzada en participació i projectes d'intervenció amb població d'origen migrant.

Taula d'entrevistes informals amb agents especialitzats de l'àmbit acadèmic i de l'àmbit de la cooperació i la lluita pels drets humans de la població migrant Font: Elaboració pròpia

barris a estudiar.

OBSERVACIÓ PARTICIPANT EN ELS BARRIS

Al llarg de dues setmanes, es va realitzar un itinerari a peu de carrer, pels barris seleccionats per a l'estudi, amb l'objectiu de mapejar els distints recursos i equipaments públics situats (educació, sanitat, esports, serveis socials, centres de joventut i de majors), així com els espais públics (parcs i jardins). L'objectiu era doble, d'una banda situar-los al mapa i enraonar la seua distribució i radi d'acció amb relació al barri; i d'altra banda, estudiar quins eren els usos i les relacions que s'estableixen als espais públics oberts, parant especial atenció a la població d'origen migrant.

Quant al teixit associatiu, es va mapejar també la tipologia associativa existent als barris, a partir de la visibilitat que oferien a una persona vianant (seus), però també parant atenció als mitjans de difusió gràfics que s'apostaven als carrers. El llistat acabà de configurar-se i contrastar-se amb la base de dades disponible de l'Ajuntament de València.

ENTREVISTES SEMIESTRUCTURADES AMB PERSONES “AUTÒCTONES”, PERTANYENTS AL TEIXIT ASSOCIATIU DELS BARRIS

Es va procedir a realitzar una mostra representativa de la diversitat del teixit associatiu de cada barri per entrevistar-

los; aquesta selecció es va conformar a partir de les converses o entrevistes informals que es mantingueren amb professionals del món acadèmic i tècnics d'entitats del tercer sector, però també a partir de l'observació participant en els barris i de les primeres entrevistes amb algunes associacions que inequívocament, havien de ser entrevistades en primer lloc, pel seu recorregut i antiguitat als barris: les associacions de veïns i veïnes.

A partir d'ací, es va configurar un llistat que intentà copsar la tipologia associativa dels barris, realitzant-se un total de dotze entrevistes semiestructurades, que es van repartir pels dos barris, distribuïdes en distints àmbits: festes i cultura, l'àmbit escolar, l'àmbit d'oci i temps lliure amb joves i infants, l'àmbit religiós, l'esportiu i, en el cas del col·lectiu poblacional jove, entrevista grupal a un grup informal de joves intercultural, lligat a una entitat del tercer sector. També, per la seua importància clau, es va incloure una entrevista a una associació migrant que reuneix a la comunitat pakistanesa musulmana del barri; aquesta és l'única entrevista a una associació del barri, on la participació és exclusivament de població migrant, responnent a la necessitat de completar un estat inicial d'anàlisi de la situació entorn d'aquesta comunitat, amb la qual no s'han establert vies de comunicació tan contínues, com en altres comunitats.

MARXALENES	LA CREU DEL GRAU
Perfil associació veïnal clàssic	
E1. Associació veïnal de Marxalenes	E2. Associació veïnal Vilanova del Grau
Perfil Associacionisme gènere	
E3. Associació Veïnal de Dones de Marxalenes	
Perfil associatiu lligat festa/tradicions	
E4. Falla de Marxalenes	E5. Falla de la Creu del Grau
Perfil associatiu lligat a la religió	
	E6. Agrupació religiosa del barri
Perfil associatiu lligat als espais escolars	
E7. AMPA del barri, col·legi públic (CAES)	E8. AMPA del barri, col·legi públic
Perfil associatiu lligat als esports	
E9. Club Esportiu de futbol del barri	
Perfil associatiu lligat a l'oci i el temps lliure infants/joves	
	E10. Grup Scout del barri
Perfil grup informal (joves d'origen migrant)	
	E11. Club d'Oci Jove YMCA
Perfils associatius lligats a població d'origen migrant i/o participació intercultural	
	E12. Pak Friends Association

Taula d'entrevistes semiestructurades amb persones "autòctones", pertanyents al teixit associatiu dels barris. Font: Elaboració pròpia

Entrevista amb dones adultes del Magreb. Font: Elaboració pròpia

ENTREVISTES GRUPALS AMB POBLACIÓ DE LES COMUNITATS DE POBLACIÓ D'ORIGEN MIGRANT MÉS NOMBROSES ALS DOS BARRIS

Per a les entrevistes grupals amb població d'origen migrant, es va tindre en compte quines eren les comunitats més nombroses i amb més anys d'assentament als barris, però també quines eren aquelles amb les quals s'havia establert menys contacte (tant a escala de treball comunitari de barri com a escala administrativa), que havien estat més invisibilitzades, tot i ser bastant nombroses.

D'aquesta manera, es van realitzar sis entrevistes grupals, atenent els següents criteris:

- **Comunitat amb més anys d'assentament al barri.**
Per a les entrevistes grupals, es buscava que el perfil fora de persones adultes, a ser possible amb família i residint almenys de dos a cinc anys al barri.
- **Comunitats més nombroses.**
- **Comunitats més invisibilitzades/ menys contacte.**
- **Estat.** Se cerquen persones adultes, que previsiblement siguin susceptibles d'entrar en contacte amb el teixit associatiu.

- **Gènere.** La perspectiva de gènere ha tingut un paper transversal durant tota la investigació, però especialment a l'hora d'escollir la mostra de població d'origen migrant per a les entrevistes grupals i facilitar la participació de les dones.

Per a les entrevistes grupals amb la comunitat pakistanesa i del Magreb, es va comptar amb la participació indispensable de tres persones que implementarien l'entrevista, i s'encarregarien d'elaborar l'informe resum de les conclusions, junt amb l'equip tècnic del projecte. Sense la participació d'aquestes persones, un home originari de Pakistan per a l'entrevista grupal amb homes d'aquest país i una dona originària de Pakistan, per a l'entrevista grupal de dones pakistaneses; una dona originària del Magreb, per a l'entrevista de dones magrebines, haguera estat impossible establir una entrevista en condicions, començant per les dificultats de la contactació i seguint amb la barrera lingüística, que impossibilita copsar de forma satisfactòria una comunicació conscient, i la recollida dels matisos i clarobscurs que la llengua materna permet expressar.

De nou, en aquest punt, la metodologia IAP va ser el paraigua sota el qual es van redactar les conclusions d'aquestes entrevistes, conjuntament entre l'equip tècnic i les persones col·laboradores. Encara que va suposar

un procés molt més treballós (reunions prèvies amb les persones col·laboradores; supervisió dels eixos de les entrevistes; reunions posteriors per elaborar informe de conclusions...), els resultats han pagat la pena, recollint com déiem, la riquesa discursiva que solament en un espai entre iguals, en el qual la llengua materna és la vehicular, es pot assolir.

Un punt a tindre en compte, ha estat l'elecció dels espais on fer les entrevistes. Es va enraonar seriosament quins espais

serien més adients per implementar-les, tenint en compte les dificultats que podien experimentar les persones participants. Se seleccionaren espais propers i familiars, espais públics coneguts, com biblioteques del barri; en el cas de les entrevistes grupals amb dones del Magreb i dones de Pakistan, es van escollir domicilis particulars, per tal de facilitar la seua participació, però sobretot, per tal que se sentiren còmodes.

MARXALENES	LA CREU DEL GRAU
EF1. Entrevista grupal amb dones adultes d'Amèrica Llatina Assistència: 6 dones	EF2. Entrevista grupal amb dones adultes Pakistan Assistència: 6 dones
EF3. Entrevista grupal amb dones adultes del Magreb Assistència: 6 dones	EF4. Entrevista grupal amb homes adults Pakistan Assistència: 4 homes
EF5. Entrevista grupal amb població adulta d'origen migrant, que participa en la trama associativa. Orígens diversos; pertanyent a barris diversos; homes i dones adultes. Assistència: 2 dones, 1 home	

Taula d'entrevistes grupals amb població de les comunitats de població d'origen migrant més nombroses als dos barris. Font: Elaboració pròpia

Taller participat de propostes d'acció.
Font: Elaboració pròpia

TALLER PARTICIPAT DE PROPOSTES D'ACCIÓ

Com s'ha anomenat anteriorment, una vegada finalitzat el treball de camp, i havent analitzat i identificat les situacions i experiències que, d'alguna manera, havien potenciat la participació intercultural en la trama associativa dels dos barris, es va realitzar un seminari/taller amb persones clau, que protagonitzen experiències d'èxit en l'àmbit de participació intercultural: representants del teixit associatiu "autòcton", professionals tècnics de serveis públics de l'administració, professionals tècnics que treballen en entitats del tercer sector relacionades amb els drets de la població d'origen migrant i professionals de l'àmbit acadèmic, experts i expertes en la matèria. Les propostes resultants són fruit d'aquest taller, tot sumant l'aportació de l'equip tècnic encarregat d'implementar la investigació, junt amb les aportacions i validacions de la comissió de seguiment.

Aquest taller, que va estar dissenyat conjuntament amb la comissió de seguiment, tenia l'objectiu d'acordar propostes que potenciaren la participació intercultural al teixit associatiu "clàssic" de la ciutat, tant a escala de barri com a escala de ciutat.

En un primer moment es va procedir a fer una breu presentació dels resultats més ressenyables de la

investigació, assenyalant les experiències d'èxit identificades, que serviren per a motivar la creació de propostes d'acció de la segona part.

Una vegada feta la presentació, començà la part de treball col·lectiu. A partir de la tècnica participativa de les taules de treball, la gent assistent (quaranta persones), treballaren durant dues hores per confeccionar de forma col·lectiva propostes d'acció dirigides tant a l'administració, com al teixit associatiu, establint-se un mínim de tres propostes per taula. Després, per finalitzar, es va fer una posada en comú.

La dinamització del taller va anar a càrrec de dues persones de la comissió de seguiment del projecte d'investigació, més quatre persones de l'equip tècnic encarregat de desenvolupar la recerca.

• Esquema del seminari de treball

1a Part: Retorn resum executiu de la investigació

En aquesta part introductòria, se situa a la gent participant en el context de la investigació, explicant breument les conclusions i resultats.

2aPart: Escalfem motors

2.1. Quines accions s'han dut a terme, fomentades/facilitades per l'administració pública, per entitats, per

associacions... que han potenciat la participació de la població d'origen migrant?

Es tracta de compartir i conèixer quines accions s'han dut a terme, des de la coneixença o experiència de les persones/ entitats convidades al seminari, que han potenciat la participació, l'apropament o la creació de xarxes informals de sociabilitat, entre població d'origen migrant i la trama associativa autòctona. Els ítems a treballar eren els següents:

- Presentació de l'entitat
- Activitats/accions que han facilitat la participació

2.2. Com podem aterrar aquestes bones pràctiques en clau de ciutat?

En aquesta darrera part es tractà que, a partir de les experiències conegudes en la primera part del seminari, però també fent servir la imaginació i el bagatge, s'enllestiren propostes o recomanacions d'acció per a l'administració pública valenciana, però també per a la trama associativa, que puguin facilitar la participació de la població d'origen migrant en la trama associativa autòctona de la ciutat.

A partir d'un full en blanc, es pensaren propostes que faciliten i potencien la participació intercultural dins la trama associativa clàssica/autòctona.

En aquest sentit, es desplegarà un paper continu en blanc, per tal que les propostes que vagen sorgint siguen anotades tot abastint els punts següents:

QÜESTIONS DE LA TAULA DE PROPOSTES

- Protagonisme? Sobre qui recau la iniciativa?

- Objectiu (Per a què?)

- Agents que participen ¿amb qui hem de comptar?

- Antecedents/Justificació

Les propostes que han sorgit, han de ser enteses com una guia de recomanacions, que hauran de ser desenvolupades i concretades de forma individual, una vegada l'administració les decidisca impulsar.

Les propostes es poden consultar en l'apartat 10. Propostes d'acció, d'aquest informe.

Entitats i associacions que participaren en el taller participat de propostes d'acció. Font: Elaboració pròpia

ORRIOLS CONVIU	ASOCIACIÓN AMIGOS MIRA - VALÈNCIA
FUNDACIÓN CEPAIM	CEAR-PAÍS VALENCIÀ
ARIVALENCIA	YMCA-VALÈNCIA
FESTIVAL CONFUSIÓN	SJM-VALÈNCIA
PAK FRIENDS ASOCIACIÓN	FORO ALTERNATIU DE LA IMMIGRACIÓ
MUJERES CON VOZ	ASSOCIACIÓ DE DONES AFRICANES DE PATERNA
ALIANZA POR LA SOLIDARIDAD-VALÈNCIA	ESPAI OBERT MARÍTIM
VALÈNCIA ACULL	CBIV - CULTURA BOLIVIANA INTEGRACIÓN EN VALENCIA
ASOCIACIÓN SEMPRE AVANT - GRUPO SCOUT	FALLA BORRULL-SOCORS
PAH-VALÈNCIA	ASOCIACIÓN ENTREIGUALES VALENCIA
NOU MOLES INTERCULTURAL	SERVICIO JESUITA A MIGRANTES (SJM)
JOVES SANT MARCEL·LÍ	STOP DESAHUCIOS SOCIAL VALENCIA
CANDOMBE ASOCIACIÓN INTERCULTURAL-VALÈNCIA	JARIT
PSICÓLOGAS SIN FRONTERAS	

INTRODUCCIÓ I CONTEXTUALITZACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI: UNA MIRADA ALS ENTORNS LOCALS

Abans d'entrar en la descripció de l'objecte d'estudi, es fa necessari elaborar una breu contextualització entorn dels eixos que structuren i condicionen en gran manera el mateix concepte de participació. En aquest sentit, aquest apartat s'estructura en tres epígrafs que transiten per una anàlisi inicial del model de ciutat des del qual partim, cap al mateix concepte de participació i els agents que hi participen, dins aquest context.

3.1 ENTORN DEL CONCEPTE DE MODEL DE CIUTAT

En relació amb el model de ciutat que des del model neoliberal s'impulsa, cal subratllar la tendència global a la progressiva desarticulació dels "barris" o comunitats tal com els pensàvem, a poc a poc substituïts per espais que cada cop més privatitzen les relacions veïnals, i els espais públics; en aquest sentit, caldria començar a parlar dels "no lugares"¹, espais sense identitat en els quals la gent exerceix el seu paper d'individu (individualisme), que es relaciona amb la resta d'individus d'una manera cortés però distant i, gairebé no s'estableix cap relació d'identitat amb el mateix barri.

Salvant generalitzacions, avui dia es pot dir que hi ha una tendència global al fet que les grans urbs es caracteritzarien per ser espais que han expulsat els "sorolls" (vides, identitats,

lligams, xarxes) que conformen les identitats comunitàries, per erigir-se espais asèptics, decorats i grans parcs temàtics enfocats al turisme i l'especulació immobiliària, desplaçant així la població a l'extraradi (zones populars) o a zones residencials, absents d'escenaris comunitaris connectats.

"(...)como construyeron tanto a la vez y fincas tan grandes, yo creo que ahí no es la relación... A ver, son fincas también grandes de la finca grande, comunitaria, con su piscina y todo dentro de la finca. Entonces hacen la vida ahí, no fuera. Y no hay comercios, pequeños comercios, ni tiendecitas como hay aquí, ni barecitos como hay aquí. Está el bar que vas, te tomas una tapita y una Coca-Cola y te soplan diez pavos.(...) Y aquí te vas al bar de la esquina a tomar una Coca-Cola y te cuesta tres.(...)Claro, es otro nivel. Está enfocado a salir a dar un paseo un sábado por la tarde. (...) no a hacer vida de barrio." [E5]

D'ací que un dels moviments socials internacionals amb més pes avui dia, siga també el de la lluita pel dret a l'habitatge -dins les ciutats- conjuntament amb la necessitat d'integrar la centralitat de les cures als planejaments urbanístics.

La gentrificació i la turistificació serien dos dels fenòmens que actualment operen a les ciutats, pels quals es produeixen processos no solament d'expulsió i substitució de l'entramat comunitari, sinó també modificacions en la forma en la qual (no) ens relacionem amb els nostres veïns i veïnes, pensant

¹ "No lugares", és un terme encunyat per l'etnògraf Marc Augé per a referir-se als llocs de transitorietat que no tenen suficient importància per a ser considerats com a "llocs" quant a relacions socials i comunicació. Un no-lloc és una autopista, una habitació d'hotel, un aeroport o un supermercat... En aquest sentit, emmarca la proliferació dels "no llocs" dins el que anomena la *sobremodernitat* (continuació de la *postmodernitat*) en la qual els factors que produeixen la modernitat es veuen accelerats, com la idea d'individu, la cultura de l'individualisme que ara esdevé un individualisme de consum, l'acceleració del temps, la contracció de l'espai a causa de la globalització -TIC'S-.

els espais públics com espais mercantilitzats (enfocats a l'oci de consum) i afavorint una societat d'individus que, ara, es defineixen en tant que consumeixen.

Així, si abans els xiquets i les xiquetes anaven a les escoles del barri (públiques), configurant un teixit relacional escola-comunitat, ara s'acudeix a escoles llunyanes al lloc de residència, bé perquè als pares/mares els ve millor deixar als xiquets/as de camí al treball -amb cotxe-, bé perquè el model privat educatiu pressiona contra el públic.

“Un barri, sense identitat, com és el cas de Marxalenes (...) és un barri dormitori. Si no hi ha dotacionals públics que, d'alguna manera, produïsquen trobades de veïns i veïnes, el barri acaba per diluir-se i atomitzar-se. (...) els infants d'un barri, ja no van a la escola del barri (lliure elecció dels centres, per part dels pares/mares). Açò també produeix una desvinculació del barri, per part de pares/mares però també per part d'infants i per part de cos docent. Dorms al barri, però no participes en el barri. (...) El centre municipal de serveis socials (...) serà una bona oportunitat per començar a dinamitzar.” [A1]

Si abans baixàvem a les tendes del barri a fer la compra diària, ara ens desplaçem en cotxe a les grans superfícies i comprem per a tota una setmana, el que propicia la desaparició del petit comerç, on ens relacionàvem amb el veïnat.

“(...) vull dir-te que ara, encara que no *vullgam* pues Consum, Mercadona i Vidal, que és *lo* que tenim ací, és a on tu te trobes a la gent, encara que visca a l'altra banda del barri.” [E3]

Aquest concepte de ciutat globalitzada, impersonal i enfocada al mercat, ve de la mà de processos pels quals les desigualtats socials s'agreugen (sistema de benestar social), i amb aquests, es desestabilitzen els lligams comunitaris interculturals que, principalment als barris populars, depenien en gran manera dels recursos públics.

“El paper de l'administració, sí, en la promoció de la participació en una societat que està *montada* per a *lo* contrari, és fonamental. Sí crec en l'autoorganització, però en aquest tipus de realitats, en els barris que no tenen estructures participatives...” [A3]

“Depèn del procés d'integració (polítiques públiques que faciliten o dificulten). Lleis d'estrangeria, per exemple... però també polítiques que faciliten la integració via polítiques públiques de redistribució i de benestar: escola, habitatge, sanitat. I també a partir de polítiques públiques o actuacions que faciliten l'àmbit relacional i la dinamització intercultural.” [A4]

“En 2014 funcionó porque tenía dinamizadores que ayudaron a hacer de pegamento. No sé si la figura de dinamizador es determinante, pero sí hace de puente entre, por ejemplo, había un chico que era del Magreb, entonces toda la comunidad musulmana venía... Había

un chico que era de África subsahariana que coge a todos los que están en el barrio. Uno latino. Una española...” [A5]

En aquest sentit, introduir la variable de la classe social és important i sobretot adient, atès que la present investigació se centra en dos barris populars, caracteritzats pel seu passat agrícola i industrial, i per ser barris d'acollida de distints fluxos migratoris al llarg del temps. Barris per tant, sota la influència d'un procés de precarització multidimensional que, segons Alonso (2007), *cal considerar-la com a conflicte social que s'emmarca sota la fragmentació de l'economia i de les regulacions d'un cicle disciplinari postfordista, que no s'ha d'entendre únicament com a desajustos del mercat, sinó també com a formes de govern. Esdevé, per tant, en un procés on s'han reduït les garanties socials a formes de racionalitats econòmiques, és a dir, s'ha assistit a una desintegració progressiva d'aquelles seguretats jurídiques i consensos polítics que oferia l'estat del benestar –sistemes salarials, drets laborals, estructures de negociació col·lectiva, etc.- que constituïen la norma d'ocupació a les societats salarials, i que s'han substituït per lògiques econòmiques basades en la rendibilitat, la monetització, el benefici i la dissolució de les col·lectivitats.*

Tot plegat, el que acaba per configurar-se és un fenomen multidimensional (Tejerina et al., 2013), que abastaria

l'àmbit socioeconòmic (estat precari del món laboral), l'àmbit socioestructural (desmantellament de l'estat de benestar i de la “cohesió social”) i l'àmbit de les subjectivitats o el psicosocial (configuració d'una determinada mirada sobre el món i construcció de projectes vitals influïts per la incertesa laboral): *(...) el que hui té de particular la incertesa és que existeix sense l'amenaça d'un desastre històric; i en canvi, està integrada en les pràctiques quotidianes d'un capitalisme vigorós. La inestabilitat és una cosa normal (...) És possible que la corrosió del caràcter siga una cosa inevitable. La consigna “res a llarg termini” desorienta l'acció planificada, dissol els vincles de confiança i compromís i separa la voluntat del comportament* (Sennett, 2000).

Dins aquest escenari, de precarietat cíclica, cal sumar el paper que juguen determinats mitjans de comunicació a construir una mirada distorsionada envers les causes d'aquesta precarització generalitzada; la causa, ens diuen, es vehicula a una manca de recursos públics que no pot abastir la totalitat de la població, i per tant, trobem l'augment d'actituds xenòfobes que fluctuen al ritme del mercat, arreplegant als individus que es troben immersos en aquest context de precarietat i que pateixen la manca de vincles comunitaris (espais privilegiats, teixit associatiu, on poder dialogar al voltant dels conflictes, entre iguals). *Hi ha un augment de la sensació de vulnerabilitat i de por al futur*

² En 1997 Falange Española-Frente Nacional Sindicalista va convocar una manifestació per al dia 30 de juny, sota el lema “Ruzafa por un barrio valenciano. No a la pérdida de identidad”. L'objectiu explícit de la marxa era “denunciar la inmigración” amb un recorregut pels carrers amb més presència magribina. L'anunci de la manifestació va generar un intens debat ciutadà a València (...) i al barri, on la iniciativa es va viure com un fenomen totalment extern. No va haver-hi cap suport públic des de Russafa, ni participació de veïns a la marxa. L'intens rebuig (...) va aconseguir deslegitimar la manifestació. (...) les associacions del barri realitzaren una activa campanya en contra, mitjançant la creació d'una Coordinadora de Russafa en què participaven, també, alguns marroquins veïns del barri (...) amb la qual va col·laborar la Asociación Cultural Islámica. (Torres, 2007)

a la societat. Els canvis es produeixen en el model productiu (contractes temporals(...), incertesa, imprevisibilitat, risc, ...), en el model social (augment de la marginalitat, barris/gueto, ...) i en el model familiar (actualment, només un 30% de la població viu en una unitat familiar “clàssica”, és a dir, amb pare, mare i fills; augmenta el nombre de persones grans que viuen soles...), una privatització de l'espai públic(...) El risc es democratitza per tothom, tot i que hi ha persones que acumulen més factors de risc (gènere, origen, edat). I davant el risc una de les maneres de protegir-nos és buscant referents en gent com nosaltres enfront del què o dels que ens amenacen. Augmenta la mixofòbia (fòbia a la diversitat), per la necessitat de protegir-se dels “altres”, que són vistos com a competidors, però el problema és que falten serveis. No hi ha hagut polítiques d'immigració (excepte, en alguns casos, de caràcter local), sinó d'estrangeria. Els pocs drets que es concedeixen a les persones novingudes estan vinculats a obligacions (Subirats, 2009).

Alguns grupuscles d'extrema dreta aprofiten i canalitzen les pors i les frustracions de la ciutadania, per engegar projectes racistes i xenòfobs. Seria el cas, per exemple, d'un local recentment inaugurat al barri d'Orriols (proper al barri de Marxalenes), d'ideologia racista i xenòfoba, liderada en la seua majoria, per gent aliena al barri, enfront del qual la trama comunitària d'Orriols ja s'ha organitzat per oposar-se;

un fet semblant va ocórrer al barri de Russafa ², on l'extrema dreta valenciana ja intentà focalitzar el seu discurs contra la migració, sense èxit, gràcies en part a la convivència distant però pacífica, que havia anat consolidant-se al barri i que va resultar en la conformació d'una coordinadora veïnal de rebuig al racisme, i una campanya d'exigències a l'administració, per millorar el barri.

És en aquest context en el qual s'emmarca el concepte central que s'investiga en el present projecte, la participació i encara de forma més específica, la participació intercultural dins la trama associativa “clàssica” de la ciutat, i dels barris.

Si bé és cert que els fluxos migratoris a la ciutat de València no tenen un recorregut com poden tindre altres països, com França per exemple, sí que sembla interessant, i original, intentar esbrinar quin és l'estat de la qüestió actual: quins són els punts forts que potencien l'apropament intercultural al si de la trama associativa “clàssica” de dos barris amb presència de població d'origen migrant; què propicia el trànsit de la coexistència pacífica però distant, cap a la convivència intercultural, entenent per açò, l'existència d'espais comunitaris de diàleg i negociació dels conflictes.

Però, què entenem per participació dins la trama associativa “clàssica”, “autòctona”?

3.2 ENTORN DEL CONCEPTE PARTICIPACIÓ

Per tal de realitzar aquesta investigació, era necessari delimitar ben bé el concepte de participació que es volia abastir, i més si tenim en compte com canvia la percepció entorn d'aquest concepte en relació amb la comunitat d'origen, però també en relació amb el tipus d'activitat o d'impacte al qual es plega la col·lectivitat, que pot ser més pragmàtic o més teòric.

Finalment, després de mantenir distintes reunions per debatre al voltant del concepte d'estudi, que havia de delimitar-se, i després d'algunes reunions amb persones expertes del món acadèmic, s'elabora la següent tipologia de participació, a partir de la qual s'escollirà la “participació cívica”, conformada per l'entramat associatiu “clàssic” dels barris de la Creu del Grau i de Marxalenes.

Tipologia entorn del concepte de participació:

- Participació política (càrrecs/institucions escollides, actors polítics democràticament escollits, militants en partits polítics...).
- Participació cívica per vies institucionals (Participació en els distints consells locals, de la Dona, de la Joventut, de Salut, etc.).

- Participació Cívica. Participació política, entenent política en sentit ampli, com el govern dels comuns.

“...un procés que vehicula el nostre component de ciutadania, som ciutadans i ciutadanes perquè participem, de moltes maneres distintes, però en definitiva sent actors polítics capaces d'incidir en la transformació de la realitat.” [A3]

Dins la participació cívica, trobaríem dues vies principals que l'estructuren, una via de caràcter “formal” i una altra via de caràcter més “informal”.

- Entramat formal (Amb forma jurídica associativa: associacions veïnals, mestresses de casa, clubs esportius, AMPAs, falles, etc.).
- Entramat informal (Sense forma jurídica associativa, però amb incidència en la realitat social i comunitària: xarxes de pares i mares, xarxes d'amistat, xarxes de veïnes).

La trama festiva de la ciutat de València, sobretot pensant en les agrupacions falleres, són també espais de participació (més o menys democràtics), i a més, són els que compten amb més nombre de persones associades; són decisius en la ciutat, en tant que influeix notablement en la creació d'opinió pública i en els mateixos partits polítics.

“Organitzen a 100.000 persones en una ciutat de 800.000 persones, solament per això, és ja decisiva.”

[A4]

Aquesta trama “formal”, que aglutina la participació cívica, a més, és la que pot donar pas a configurar l’entramat “informal” (xarxes de pares i mares, xarxes d’amistat, xarxes veïnes), un tipus de participació molt important a l’hora de configurar una comunitat diversa amb relacions de convivència.

Parlem, per exemple, de com les AMPAs poden ser llocs privilegiats per fer eixe pas cap a la creació de xarxes de sociabilitat entre adults que conviuen al barri, contagiant-se açò cap a altres formes de participació formal on, encara avui dia, la presència de població d’origen migrant esdevé minoritària, com l’entramat festiu; però aquesta trama informal, que és la que té més dificultats a l’hora d’abordar-se, en tant que es dona de forma quotidiana en distints espais no marcats dins el mapa social de l’entramat associatiu (el parc, el pati d’un col·legi, els petits comerços del barri), no és l’objecte d’estudi d’aquesta investigació, tot i perfilar-se algunes pinzellades al seu voltant.

Per tant, el concepte de participació que barallem en aquesta investigació és la participació cívica “formal” (o comunitària, com preferim anomenar-la des d’aquesta investigació), delimitant-se l’objecte d’estudi a la trama

associativa “clàssica” de la ciutat, que treballa sota formes jurídiques reconegudes per l’administració.

3.3 QUI PARTICIPA?

“El tipus d’entitats que hi ha als barris, tal vegada aquestes responen solament als interessos d’un tipus molt concret de ciutadans, que no està definit en clau ètnica. **És que hi ha molta gent que no vol vincular-se, independentment que siga migrant o no.**” [A3]

La participació de la població d’origen migrant dins la trama associativa local valenciana, ara com ara, és escassa i a més, podria caracteritzar-se com a un fenomen “d’inserció marginal” (Masanet, 2010).

En aquest sentit, i com s’ha comentat abans, el fet de participar de forma voluntària en una associació o col·lectiu, depèn de molts factors, entre ells, tindre el temps necessari i algunes necessitats bàsiques per la sostenibilitat de la vida cobertes (habitatge, treball, sanitat, educació). Si partim del fet que la població d’origen migrant es troba sota les condicions fluctuants de la Llei d’Estrangeria, per la qual en qualsevol moment pots veure revertits els teus drets i les condicions favorables per abastir una determinada estabilitat, no és gens estrany que la taxa de participació de la població d’origen migrant en la trama associativa clàssica, siga molt menys nombrosa que la de la ciutadania “autòctona”. Així, les llargues jornades de treball, la situació

administrativa inestable, etc. són de fet percebudes per part de la població d'origen migrant, com algunes de les principals barreres que dificulten o impedeixen la seua participació. I no obstant això, segons els estudis consultats (CODEM, 2012; Informe Alianza por la Solidaridad-València. Mujeres Migrantes como sujetos políticos en el País Valencià: creando estrategias frente a las Violencias. 2018), ja es poden advertir tendències “positives”, que ens parlen de com la vinculació de les dones d'origen migrant a les associacions lligades als espais educatius (les AMPAs), va en augment.

Així amb tot, partim del fet constatat que les barreres per a la participació són ben presents, sobretot les relacionades amb les condicions de precarietat socioeconòmica i les de la Llei d'Estrangeria, que a més interseccionen.

En el treball de camp realitzat, solen aparèixer sempre, en un primer lloc.

“(…)muchas mujeres [d'origen migrant] no van al AMPA hasta que no conocen que a través de ella pueden estar en la Xarxa Llibres, o pueden comentar si han tenido algún problema con algún profe... ¿Qué espacio concreto, asociación, me resuelve una necesidad concreta? Yo voy, consumo esa necesidad, pero yo no voy a participar activamente en el desarrollo de esa ampa(...)otro peldaño sería la participación como

conciencia social de querer trabajar para mejorar la convivencia en el barrio. Al final, el desarrollo comunitario de los barrios, parte del desarrollo a escala humana, y esta escala humana parte de un marco teórico inclusivo (...) que no se da así como así.

La població migrant, de primeres generacions, es troba travessada per l'acte migratori, que principalment, s'apuntala a sobre el racisme institucional (papers). Per tant, aquest racisme institucional, condiona que la població migrant no busque notorietat (sinó invisibilitat: no vull problemes...); no vol confrontació ni rebuig (més del que ja ha experimentat al procés migratori) (...) Els espais associatius no estan preparats per a acollir diversitat, perquè no es plantegen tampoc aquesta qüestió com una cosa transversal relacionada amb la identitat *-ja no som el que érem-*.” [A1]

La participació dins els grups entre iguals, si bé és una forma de resistència i d'acollida, en la seua funció de reconeixement i establiment de xarxes de sociabilitat, també ha estat, en el cas del País Valencià, una forma de participar instrumentalitzada, en la qual la pràctica se situava en una posició merament folklòrica, que no “molestava”, i en la qual no s'incentiva ni la participació intercultural ni la intervenció comunitària. En aquest sentit, açò no solament ha passat amb les col·lectivitats conformades únicament per persones d'origen migrant, sinó que també ha esdevingut en la trama associativa “autòctona” valenciana.

“El País Valencià ha promocionat un associacionisme extremadament corrupte i ha generat un associacionisme molt bolcat en la festa: *‘Os vamos a dar dinero para que celebréis vuestras cosas’*, mentre que cal transitar cap al *-nuestras cosas-*.” [A3]

Parlant amb una persona d'origen migrant, que treballa en una associació de barri que es dedica a potenciar la participació comunitària intercultural, ens explica que hi ha un gran nombre d'associacions migrants enregistrades a la ciutat, però açò no significa que la seua tasca transcendisca i tinga incidència real, talment com ocorre amb moltes de les associacions de població “autòctona”, que formen part del registre oficial d'associacions.

“(…)por ejemplo, en el caso de los colombianos que tienen un número representativo a nivel del estado español, donde más asociaciones hay de colombianos es en València. Entonces uno podría preguntarse a qué se debe tanto asociacionismo, ¿por qué se concentra en la Comunidad Valenciana? Se podría pensar que hay un potente tejido asociativo del colombianismo, por inferencia de asociaciones se podría decir que sí, pero por lo que se ve en la ciudad, en términos de trabajar el campo de la inmigración, muchos derechos, una participación política, participación de política de empleo, de los jóvenes, se quedan cortos a veces en el ejercicio de una política pública que tiene una ciudad.

El hecho de que haya muchas asociaciones no

quiere decir que el tejido asociativo sea fuerte y que esté encaminado a encarar ante la administración pública y ante la sociedad y ante la opinión pública un discurso o una serie de reivindicaciones, entonces (...) la percepción es debilidad en el asociacionismo [migrante], muchas colectividades no logran juntarse y cuando se han hecho esfuerzos para ello, no han salido muy fuertes, porque la suma de las debilidades no siempre es fortaleza, depende de como se encauce.”

[A5]

Amb açò no s'està valorant que una forma de participar, més propera a la cultura i a la festa, siga menys important o tinga menys contingut i poder reivindicatiu que una altra més propera a la transformació política de la realitat; el poder que la trama festiva té dins el funcionament de la ciutat de València, és innegable. Del que s'està fent esment ací és, d'una banda, que consultar el registre d'associacions no pot ser un indicador vàlid de l'índex de participació; i d'altra s'assenyala que venim d'una realitat política (la participació en la ciutat) en la qual la gestió de la diversitat, a partir de les col·lectivitats, s'ha desenvolupat seguint els fonaments teòrics del concepte de la multiculturalitat; d'aquesta forma, s'ha treballat per desactivar i desvirtuar la participació, en general, però la migrant en concret, premiant aquelles formes que se situaven en posicions més complaents que crítiques, convertint la reivindicació identitària, susceptible de ser eina potent de transformació

i crítica, en un aparador folklòric que al seu torn, promovia una inclusió subordinada més o menys etnificada dins les estructures de participació i representació de la ciutat.

“En el cas de les persones migrants, quan parlem de participació, hi ha un *totum revolotum* impressionant. Ací cal preguntar-se, específicament, què és, després d'anys de propaganda i clientelisme polític que abocada la participació cap a formes “que no molestaven (...)

(...) altres sí que aprofitaven aquestes accions per fer un reclam públic d'exercici dels seus drets culturals, de la vivència de les seves tradicions... Sí que tenien un component de participació important, perquè contribuïen al benestar de la seva comunitat, visibilitzar-se com a referents... Algunes entitats, fent això, trencaven amb el baptisme sociocultural que es pressuposa que ha d'acompanyar a les persones migrants durant les etapes d'acollida.” [A3]

Però, com déiem abans, la participació centrada en la reivindicació identitària, pot ser una eina potent de transformació de la realitat, així com una forma molt positiva de fomentar la participació intercultural, en clau de barri. En aquest sentit, les iniciatives com els Carnestoltes Interculturals de Russafa, coorganitzades des de la mateixa trama associativa migrant, suposen un entramat festiu puntual però molt positiu, en el qual se potencia un espai intercultural festiu i reivindicatiu, que tal vegada estiga actiu

solament durant les reunions de coordinació, però aquest ja és un pas. Seguint a Torres (2006): (...) *la existencia de una configuración comunitaria y de dinámicas que privilegian las relaciones intra-grupo no necesariamente tiene que suponer el enclaustramiento y el desinterés por el entorno social más amplio. En el caso de Russafa, será a partir del año 2000, cuando ya se dispone de una red comunitaria relativamente consolidada, cuando se dará una actitud más activa en los debates e iniciativas en el ámbito de barrio, a menudo a través de las Asociaciones de Marroquíes y de Argelinos. Dicho de otra forma, las dinámicas comunitarias pueden dar a sus miembros, y al grupo como tal, más recursos, posibilidades y oportunidades, para intentar una “mejor” inserción en el barrio e intervenir en los asuntos comunes que les puedan afectar. Otro tema es que dicha intervención pueda constituir un motivo de tensión y rechazo vecinal.*

Un altre àmbit de participació, en el qual s'ha identificat que la població d'origen migrant també s'involucra, i en clau comunitària, són les entitats del tercer sector. Si la població migrant es troba travessada per les condicions administratives característiques del procés migratori, és comprensible que la necessitat d'atapeir les necessitats vitals bàsiques (habitatge, treball, aprenentatge de llengües...) generen uns circuits que transiten cap a entitats del tercer sector que gestionen aquest tipus de serveis. Si a

³ “Encara que el terme “segones generacions” sol ser usual en la literatura acadèmica, per referir-se als fills i filles de la població d’origen migrant, nascuts/des a la societat d’acollida, o bé criats des de la infantesa en aquesta, preferim no obstant utilitzar el concepte de “descendents” junt amb una contextualització social i històrica, donades les crítiques que se li fan al primer concepte:

a) El criteri de lloc de naixement no considera el fet important, a saber, on s’ha socialitzat finalment aqueix fill o filla.

b) El terme té unes connotacions etnicistes, que contribueixen a la reificació d’una categoria social (“segona generació”)

c) El concepte es construeix bàsicament d’acord amb una perspectiva biològica, és a dir, el d’herència estigmatitzada.

Per tant, per a aquests joves, més enllà de la relació intrafamiliar i de descendència d’un grup familiar, la seua experiència de diferència per ser fill/a de migrants en un context històric-social els converteix en subjectes que comparteixen una mateixa situació en un espai social: ser joves i tindre una història personal i/o familiar amb experiències d’immigració. Cer Migracions (2014)

més, com sol ser habitual dins aquestes entitats, existeixen programes específics d’intervenció intercultural al barri, la població migrant acaba per implicar-se; perquè açò, el primer contacte, l’apropament, ens expliquen algunes persones entrevistades, és un fet que cal provocar, que cal potenciar:

“...por ejemplo, aquí no tenemos un Jarit que está moviendo los temas, o sea, las actividades, esos simplemente están en Ruzafa, entonces por este barrio YMCA está siendo un poco el centro de lo que mueve (...) No, no, simplemente alguien tiene que venir y mover. Alguien tiene que venir y mover (...) Convivencia no hay.” [E12]

“Parlem d’agents que estiguen als barris promovent el desenvolupament comunitari, la convivència, que hi hagen espais perquè la gent pugui trobar-se. Està bé que siguen els propis actors els que ho inicien, però això no passa, hi ha que promoure-ho...hi ha agents clau, però cal estirar-los, oferir alguna cosa, incentivar... sempre tenint en compte que l’objectiu és dinamitzar la comunitat, no organitzar-la, creem o facilitem l’emergència d’un procés.” [A3]

Durant aquesta investigació s’han detectat formes emergents de participació protagonitzades per les anomenades “segones generacions”³ o descendents de persones d’origen migrant; aquestes formes de participació,

solen visibilitzar-se en clau de ciutat i cerquen directament el treball de la reivindicació política i identitària, dins els corrents del pensament-acció decolonials i des del punt de vista dels drets humans i dins de grups entre iguals. Açò es fa palès en el sorgiment de col·lectivitats feministes racialitzades, que realitzen anàlisis crítiques de la realitat amb un marcat caràcter militant, des del vessant de la interseccionalitat ⁴.

“...la població migrant-salvant les limitacions del terme homogeneitzant-, actualment, **no es troba interessada a participar en el teixit associatiu tradicional, però sí en participar.** (...) En general, la població migrant té unes necessitats vitals o urgències que deriven de la precarització laboral i el racisme institucional, motius que impossibiliten la possibilitat de participar (objectiu: sobreviure, enviar diners a casa i aconseguir els papers). Una vegada assentades/ats, parlant de segones generacions, veuen que les seves inquietuds no tenen cabuda dins el teixit associatiu tradicional (...) Les segones generacions, estan ansioses per participar, sobretot manifesten ganes de representació, és a dir, necessiten vore als seus iguals i tenen uns problemes d’identitat molt forts per això, perquè són espanyols i espanyoles, que no es veuen representats i perceben una situació de desigualtat enfront dels espanyols i espanyoles blanques(...) Volen participar i no saben a on, perquè ninguna de les organitzacions existents les atrau i sobretot, perquè l’objectiu de representació que

cerquen parteix necessàriament de participar en grups 'entre iguals', és a dir, hi ha una necessitat primordial que és la cerca i construcció de representació (...) **ara mateix hi ha un moviment polític, de persones filles de migrants, que s'estan unint a persones migrants que acaben d'arribar, que reclamen el seus espais, la seva participació ..."** [A8]

A partir d'estudis com els de Menna (2016), Sánchez-García (2016), assenyalen la importància de donar a conèixer i visibilitzar les tendències de participació intercultural en clau de ciutat, que avui dia es donen a la ciutat de València; aquestes formes com la PAH o AIPHYC, s'articulen entorn de reivindicacions directament vinculades amb els drets socials de les classes populars. Aquest tipus de participació es veurà amb més deteniment en l'apartat 5.

⁴ "Interseccionalitat és un terme encunyat en els '80 per l'activista civil i acadèmica Kimberlé Williams Crenshaw, sent Angela Davis, acadèmica i activista feminista pels drets civils i afroamericans, una de les figures que més ha contribuït a la seua divulgació. La interseccionalitat ens parla de com qualsevol anàlisi crítica de la realitat, que tinga l'objectiu de desvetllar els distints processos d'exclusió i repressió de les dones d'origen migrant, s'ha de fer tenint en compte les categories de gènere, raça i classe social.

A diagnòstic

- o4. Contextualització dels barris: Marxalenes i la Creu del Grau
- o5. Les pràctiques de participació de la població d'origen migrant
 - o6. Barreres per a la participació
- o7. Tipologia d'associacions segons els discursos i les pràctiques
 - o8. Conclusions
 - o9. Bibliografia

CONTEXTUALITZACIÓ DELS BARRIS: MARXALENES I LA CREU DEL GRAU

“El barri, no recull cap d’aquestes realitats (espais que donen veu i recolzen les inquietuds i/o col·laboren en accions interculturals) i per tant, no hi ha participació intercultural. No hi ha participació entesa com a desenvolupament comunitari (de barri), ni de població migrant ni d’autòctona.” [A1]

Partim del fet que la participació, en tant que desig d’incidir en la transformació de la realitat, necessitat de temps (perquè és una tasca voluntària), i necessita, sobretot, tindre una sèrie de necessitats cobertes.

Com ja s’ha esmentat abans, els processos migratoris esdevenen regulats pel sistema d’estrangeria i les seues lleis, que contribueixen a generar categories entre ciutadania (documentada) i “no ciutadania” (no documentada), i articulen tota una sèrie de mecanismes que impedeixen a les persones migrants accedir als seus drets, des de l’accés a un lloc de treball fins a l’educació, la sanitat i la protecció social, i per tant, també l’accés a l’àmbit relacional i de participació comunitària. Si no hi ha determinades necessitats cobertes, les oportunitats de participació en el si de l’entramat associatiu “autòcton” es veurà, òbviament, minvades.

Entenem per teixit associatiu “autòcton” les associacions que vertebran els barris, que connecten i donen sentit als intercanvis quotidians als nostres carrers, enllestit plans d’acció aterrats.

En aquesta investigació ens hem centrat a estudiar la trama associativa de dos barris en concret, el barri de Marxalenes i el barri de la Creu del Grau. Per a aconseguir aquest objectiu, s’organitzaren recorreguts d’observació participant pels barris, i es va confeccionar un mapa social de recursos/serveis públics i entramat associatiu (per a més detall, consultar l’apartat de metodologia i tècniques).

Per tal de situar-se una mica en l’especificitat d’aquests dos barris, a continuació incloem una breu descripció a partir del treball de camp implementat, és a dir, el que oferim és una mirada qualitativa, a partir de les aportacions dels seus veïns i veïnes entrevistades. Tot i que també s’ofereixen alguns apunts bàsics dels barris, les dades sociodemogràfiques i estadístiques es poden consultar fàcilment als serveis de l’administració ⁵.

4.1 DESCRIPCIÓ I REFLEXIÓ GENERAL D’AMBDÓS BARRIS

Parlem de barris d’origen popular, treballadors, modests i senzills. Barris que van aglutinar, en primer lloc, activitat agrícola, i en segon lloc, una important activitat econòmica industrial, fet que condicionà el creixement accelerat pel que fa a blocs d’habitatges per tal d’acollir la població migrant provinent de l’anomenat “èxode rural” de l’interior de l’estat espanyol.

⁵ “Estudio del barrio de Marxalenes. Ayuntamiento de Valencia. Regidoria de Servicios Sociales. Sección d’Estudis, Planificació i Formació. Juny del 2018. No existeix, ara com ara, un estudi socio-demogràfic del barri de la Creu del Grau, elaborat per l’ajuntament.

“(…) pues un barrio totalmente obrero, pobre, empobrecido, con mucha inmigración, en esa parte, en la otra... (…) A partir de los años ‘60, vino bastante inmigración (…) cuando se inauguró La Fe, vino muchísima gente de Andalucía, sobre todo de la Línea de la Concepción(…) Y de Castilla la Mancha, muchísimos(…)” [E1]

“Las Islas Canarias era el camino viejo del Grau. Era un camino y ya está. Luego ya se fue construyendo hacia los lados. De hecho, la acequia pasaba por allí detrás. O sea que... Esto era huerta, era acequia, claro. Y fábricas. Luego se fue ampliando la ciudad(…)”

A ver, mi padre es de Cuenca, era, y mi madre de Jaén. Nosotros nacimos aquí pero ellos venían de fuera. Claro, de venir a Valencia (…).” [E5]

“*Bueno*, el barri este va ser un barri que es va crear al *socaire* de que hi havien fàbriques d’indústria química i altres indústries d’horts, de vi, etcètera d’esta zona, no? Aleshores en el boom dels anys seixanta es començà a construir d’una manera desordenada. Sense clavegueram, sense llum, és a dir, que l’associació esta nasqué, s’organitzàrem al voltant de la llum, i vàrem fer una manifestació amb espelmes, per la nit, i traguérem a mil tres-centes persones, i un alcalde franquista, en tres mesos, aconseguírem que ens posaren la llum. Això va ser el primer pas...

(...)i després de gent que es venia a viure ací perquè treballaven en les indústries que hi havien al voltant

d’ací (...) *Pues* d’Andalusia, d’Albacete, de Cuenca... Jo crec que la majoria del centre de la península. O siga, els meus avis són de la Manxa, vull dir que la majoria prové de l’èxode rural que hi hagué als cinquanta o seixanta. Jo crec que és un barri també, fruit d’això, és un barri sense identitat, eh? Perquè jo crec que hi ha massa blocs de pisos, d’habitatges, que nasqué de necessitats d’urbanització pel creixement de la ciutat i precisament jo crec que això ha donat a un barri sense una identitat clara. Nosaltres no som, per exemple, Cabanyal, o no som Russafa, que sí que poden tindre com un arrelament més al territori, sinó que precisament el resultat del que som ara és un barri sense una identitat comuna.

(...) després jo crec que als noranta la immigració ja més transnacional i tal, jo crec que també està més present al barri. No tant a *lo millor* com a altres barris, que sí que podien tindre major immigració transnacional, però jo crec que ací també hi ha... De fet, tenim molts comerços xinesos o de verduleries i tal que...” [E2]

Aquest ritme frenètic de construcció, contrastava amb la manca de serveis públics que encara no s’havien instal·lat: claveguerams, enllumenat públic, voreres... Aquestes qüestions, junt amb l’emergència de participació política de diverses generacions, van suposar l’eclosió dels moviments veïnals (associacions de veïns i veïnes de barri), que tanta força i mobilització van aglutinar als barris de València, junt amb les trames associades a les parròquies o de temàtica

religiosa. Tot i que avui dia, les associacions de veïns i veïnes, i les religioses, segueixen en actiu als barris, aquestes es troben travessades per una manca de participació activa, sobretot de gent jove, com es veurà més endavant en l'apartat de tipologia d'associacions.

4.2 XARXA COMUNITÀRIA I TERRITORI

És important, o si més no curiós, assenyalar com les delimitacions territorials de l'administració sovint, no són compartides per la gent que habita els barris. En aquest sentit, des d'aquesta investigació, ens sembla important destacar que la percepció del barri que la trama associativa percep o "sent", marcarà l'àmbit d'actuació, les relacions interassociatives i la percepció, per part de la població "autòctona" de l'existència de població d'origen migrant, el que al seu torn, marcarà que hi haja una reflexió (o no) al voltant de la realitat intercultural del "nostre" barri.

Així, per exemple, en la Creu del Grau trobem algunes veus que expressen fins i tot desconexió dels límits físics del barri o el mateix nom d'aquest, perquè per a ells i elles, els límits són uns altres, marcats pel costum d'habitar-los.

"Sí, sí, porque las delimita el ayuntamiento, pero tú exactamente no sabes lo que es. Es que para nosotros, nuestro barrio no es aquello, no llega hasta allí.(...) Es que nuestro barrio realmente es eso, pues Dama De

Elche, Islas Canarias, Trafalgar, Rodrigo de Pertegás (...) Ya te vas de la finca para allá y ya... O sea, pasas cuando tienes que hacer algo, pero... cuando ya pasas la finca alta Pintor Mella para allá, ya no es nuestro barrio. Claro. Es como por ejemplo Carolina o la Avenida Francia... de la Avenida Francia para allá tampoco. Porque aquello, todo eso es nuevo.

E: Y si te preguntan (...) '¿De qué barrio eres?'

- Nosotras del Grau."

"(...)yo creo que es un barrio, me refiero, la gente se queda aquí...Yo digo muchas veces que no es un barrio de ciudad, es un pueblo grande(...) tú vas a comprar y te paras catorce veces en catorce esquinas porque vas conociendo a gente.

(...)Hay comercios pequeños y la gente hace vida aquí, los niños van aquí al colegio, bajan aquí al parque y se mueven en el barrio y con los niños del barrio. Es un pueblo grande." [E5]

"És que jo crec, per exemple, que la gent no coneix el nom del barri. La gent no coneix que viu en el barri de La Creu del Grau. Diuen més o menys: 'Sí, Camins al Grau', però eixe és el nom del districte, no és el nom del barri. Aleshores jo crec que ja eixe és un símptoma de la poca identitat que té la població." [E2]

Amb la reconversió industrial, el trasllat de les indústries fora dels barris, etc., també s'encetaren altre tipus de canvis

a escala comunitària i relacional en aquests barris. Després del període en el qual les lluites veïnals van anar aconseguint que els seus objectius de condicionament dels barris foren satisfets amb més o menys èxit, el teixit social existent anava afeblint-se o perdent múscul (sobretot el veïnal), i s'encetava un període de transició associativa; unes veien perillar la seua existència per manca de militància activa, com les veïnals i les religioses, que passaren de tindre militància constant a treballar per "impulsos", és a dir, en moments puntuals.

"Mira, nosotros(...) es que se mueve, el barrio se mueve a impulsos, a problemas que hay que resolver(...) Pero claro, hoy en día, que hay ese clima que hablábamos antes, ¿no?, ese clima un poco de que la gente está es su casa y va a lo suyo(...)pero es luego se acuerda de Santa Bárbara cuando truena, como dicen en mi pueblo." [E1]

"Teníem moltes carències en el barri i la gent estava més. Ara la gent quan té un problemeta, sí que te ve a que reivindiques tal, però si no, *pues...* Aleshores la gent estava... tenia més mentalitat que ara..." [E2]

"(...)También es verdad que asociativamente este barrio (...)sí que tuvo un boom hace más años en cuanto a tipo asociativo, ahora ha caído, pero en lo que a nosotros se refiere quizá más sea por la pérdida en general de la población en España de catolicismo que por el tema de asociación. (...)porque pasa con los niños de comunión

también. Nosotros teníamos hasta hace dos años, teníamos 90 niños todos los años, de comunión, y este año ha habido unos cuarenta..." [E6]

Altres anaven guanyant més pes, com per exemple la trama festiva i cultural (falles), la trama associada als espais educatius i al moment vital (AMPAs) i la dels espais esportius, tant en el cas de persones adultes com en el cas dels infants.

La fragilització dels lligams socials associats a la cultura del treball (classes populars, retrocés dels drets socials) i al sentiment de pertinença amb el barri (neoliberalisme, model de ciutat, polítiques d'habitatge, flexibilitat i mobilitat -no desitjada- extrema, precarització) marcava el sorgiment d'altres formes de participació, altres formes d'habitar els barris, junt amb l'arribada de nous i noves veïnes.

"Lo de antes no existe. Es que hoy en día ya no se baja [al carrer], ¿eh?(...)Hasta ahí no hemos llegado, eso ya se perdió. No, porque primera los coches, el tráfico, ya no hay sitios donde puedan ir sin cruzar la calle, entonces a los niños no les dejas, les llevas tú. Y luego siempre te da miedo, aunque no haya inseguridad, tú no dejas a tu niño venir a las nueve o nueve y media de la noche solo.

Yo sí. Yo vivía en la calle Noguera, en el trozo del final(...) ahí había una tapia y luego detrás lo que es ahora la Avenida de Baleares, entonces eso era huerta, acequia,

fábricas, y ahí había una tapia que cortaba la calle y ahí se terminaba, entonces en ese trozo de calle ahí no había coches. Pasaban los coches a aparcar y ya está, entonces yo sí que bajaba a la calle y mi madre me tiraba la merienda por el balcón.” [E5]

“Els nostres fills no s’han quedat en el barri. La gent es comprava un pis en millors condicions fora i més barat. Ací els costava més car Als exteriors de València. Torrent... Al voltant de València. Sa filla viu en Torrent, ma filla viu en Rafelbunyol. Si tinguera que tindre la meua filla el pis que té en Rafelbunyol ací no el podria pagar, vamos.” [E2]

4.3 ELS I LES NOVES VEÏNES

Des d’aquest estudi ens sembla important ressenyar com la percepció de l’existència de població migrant en els barris, per part de la població autòctona, dependrà, com és obvi, del contacte quotidià que es mantinga. En el cas de la trama associativa d’un barri, hem de tindre en compte que parlem d’espais en els quals, per definició, s’estableixen contactes directes entre tota la comunitat, i per tant, eixe primer pas de presa de contacte ja és un avantatge; sembla més raonable pensar que és més fàcil establir relacions de quotidianitat si formes part d’una associació del barri, que si no.

Del contacte quotidià serà a partir del qual s’elaboraran consideracions al voltant de la convivència entre població

autòctona i població d’origen migrant, i fórmules (conscients o no) d’apropament que, en definitiva com déiem, són intrínseques a una trama associativa. Durant el transcurs de la marxa quotidiana es mantenen contactes, bé siguen conflictius o no, però contactes (als parcs, als petits comerços, als espais educatius, als centres de salut...), que al cap i la fi, suposen l’inici i la creació de noves relacions comunitàries, sota el paraigua dels recursos públics de l’estat del benestar – no oblidem que ens situem en barris de classes populars i parlem de la mirada de les trames associatives, agents que es mouen i funcionen com a pont entre l’administració i la resta de ciutadania no associada, coneixedores dels circuits de recursos públics.

En ambdós barris, la Creu del Grau i Marxalenes, hi ha un índex important de població d’origen migrant assentada⁶, però la percepció de l’existència de població migrant al barri, així com la valoració per part de cada associació, també dependrà, de nou, dels objectius de l’associació i el contacte que es mantinga, per exemple, si estan lligades a la criança i per tant, el contacte és continu, o si bé es tracta d’associacions veïnals, amb un perfil envellit, allunyades del fenomen de la diversitat.

Per exemple, les associacions de veïns clàssiques, pel fet d’estar configurades en la seua majoria per població d’una edat avançada, i pel fet no estar lligats a un moment vital de

⁶ Per a una consulta de dades estadístiques en detall, entorn la diversitat a la ciutat de València: *Estudio-diagnóstico de la inmigración en la ciudad de València y materiales para el diseño del Plan Municipal de Inmigración e Interculturalidad 2018-2022.*

criança, tindran un contacte menys continu amb població migrant que el que pot tindre una persona d'una AMPA.

També s'ha de tindre en compte el tipus i objectius comuns de cada associació; les AMPAs són espais de participació lligats directament a l'àmbit educatiu públic i per tant, són espais per excel·lència on s'estableixen relacions, on es poden gestionar els conflictes, on la gent pot arribar a conèixer-se sota un objectiu comú, que també és una necessitat bàsica: el benestar dels infants. En aquest cas, a més, la presència encara majoritària de les dones dins les AMPAs, fa que aquest contacte quotidià i directe siga protagonitzat per dones, autòctones i d'origen migrant. Per això, també trobem una postura semblant a les de les AMPAs si parlem de clubs esportius, que treballen organitzant activitats per a infants:

“...cuando alguien nos pregunta sobre el barrio, siempre le decimos que es un barrio bastante humilde, obrero, de gente... dedicada pues... generalmente, mucha gente de mercado, hay mucha gente que se dedica a... eso, de gente humilde, trabajadora y sobre todo, también, con muchos tipos de... de etnias, que nos hacen muy distintos, y aquí dentro, justamente, se juntan todas.”

[E9]

En el cas d'agrupacions festeres i culturals, com les falles per exemple, que són un tipus de col·lectivitat molt

concreta, amb uns objectius molt específics i marcadament identitaris, que no suposen un circuit quotidià bàsic, com seria per exemple el cas d'una AMPA, és normal que no hi haja una percepció ni conflictiva ni complaent, sinó més aviat indiferent al voltant de la participació o no de població d'origen migrant.

A continuació s'inclouen cites extretes de les entrevistes realitzades a quatre associacions del mateix barri, que mostren com el contacte quotidià (i l'objecte de l'associació) condicionarà que la gent d'un barri puga percebre la seua realitat intercultural; la primera cita és d'una agrupació festera, i la segona d'un club esportiu que treballa amb infants. Finalment, s'afegeixen dos fragments d'entrevista a membres de les AMPAs dels dos barris, en les quals es fa palesa la percepció de diversitat, i a més, la valoració d'aquesta de forma normalitzada, mitjançada a partir de l'espai comú que és el col·legi.

“(...) és que dins de Marxalenes hi ha varios barris... això, este d'aquí, és Saïdia... (...) Sant Antoni... Tendetes... Marxalenes ha desaparegut... lo de Joaquín Dualde, *eso es construcción posterior, y eso, ahí sí que hay mucho inmigrante, y más ahora.*” [E4]

“És un barri que està cara el mar, que la veritat que jo crec que és el barri que més ha canviat de València (...) atrau molt als turistes, pel clima i per tot, i la veritat és

que és un barri obert i han entrat molts immigrants, sí que és de veres, però s'han adaptat molt bé al barri.(...) Jo et parle per la meua finca que també diguem que és com una torre de Babel i hi ha dues persones que tenen negoci al costat de casa i sí que anem i xarrem en ells: 'Pues mira, el negoci me va bé, no me va mal', els xiquets sí que me diuen: '¿Dónde va tu hijo?', i dius: 'Pues mi hijo aquí', i diu: 'Ah, pues yo he apuntado a los míos allá', sí que es parla així, i jo pense que per la meua banda jo crec que sí, i la resta del veïnat jo pense que també." [E8]

"(...) pues es un barrio de gente sencilla, trabajadora, y... bueno, yo creo que sí fomenta la integración. Porque hay mucha gente de fuera, claro. Desde el punto de vista del colegio aquí desde luego es perfecta, aquí es perfecta. Porque un, yo creo que un 80 o más son extranjeros, son inmigrantes. De... muchísimos países, tenemos de todas las nacionalidades y... se llevan todos súper bien. Aquí por lo menos, sí." [E7]

En el següent fragment d'una entrevista a una associació religiosa, que manté contacte directe amb població llatina i romanesa (perquè participen de l'associació), es veu com es fa una distinció entre aquells amb els quals es manté més contacte i amb els que menys, a partir de l'objectiu associatiu: la pràctica catòlica (Calvo, 1990).

[Població migrant al barri] "Hombre, la hay, pero la que pudiera haber en cualquier lado(...) Yo creo que sobre todo sudamericanos, pakistaníes(...) Pakistaníes

sí que hay bastantes, incluso no sé si habrán más que sudamericanos(...) Luego tenemos los filipinos, rumanos hay algunos."

[Població migrant en l'associació] "Tenemos algún sudamericano y tenemos rumanos (...) Yo, por ejemplo, que soy catequista, digamos que tengo, no la mitad, pero una parte sí de gente inmigrante(...) que viven aquí, que viven integrados completamente (...)" [E6]

Aquesta "gradació" a l'hora de classificar el grau "d'integració" de la població migrant que fan algunes persones entrevistades pertanyents al teixit associatiu, són causades per una manca de contacte quotidià, és a dir, una congregació religiosa d'una parròquia catòlica té contacte continu amb gent catòlica originària del sud global i amb gent catòlica d'Àsia, i per tant, pot valorar de forma positiva la seua arribada al barri, i sobretot la seua participació dins d'un tipus d'associació que es troba contínuament perdent múscul:

"- Sí, que viven aquí, que viven integrados completamente.

- ¿Sí? ¿Hay buena relación?

-Sí, buenísima, buenísima.Ya te digo que en el barrio no hay ningún problema(...) ni con los sudamericanos, ni con los rumanos, ni con los filipinos tenemos ningún problema, ni nosotros con ellos, ni ellos con nosotros. Tal vez [nos llevamos] mejor que otras personas que no

son sudamericanos.” [E6]

En el cas d'alguna associació de veïns i veïnes entrevistada, amb uns objectius de reivindicació política, que també es troben dificultats per aconseguir relleu generacional, valoren en primer lloc que la població en general no vol implicar-se, i de fet hi ha un discurs de recriminació generalitzada cap a la societat en relació amb la pèrdua de lluita pels interessos comuns; en referir-se a la població d'origen migrant del barri, a la recriminació de la manca d'interés se sumen prejudicis relacionats amb la suposada “distància cultural” i al fet que “ells participen solament en les seues coses”, tot i que argumenten tindre amics del barri, originaris del sud global, així com la dificultat que la gent jove (d'origen migrant) s'aproxime a ells, en tant que “són gent major”.

“Pobre por una razón, porque los inmigrantes no se implican en las asociaciones, ellos van a su bola. Si tienen que hacer una merienda en el río, hacen una merienda en el río, los ecuatorianos por aquí(...) pero no se integran, a ver, o sea, no se integran en el movimiento este asociativo, de asociaciones (...) Nosotros estamos abiertos a todo el mundo(...) cuando estaban los cameruneses ahí, que problemas en el barrio había a punta pala... (...) Nos invitaron a la asociación a la fiesta nacional de Camerún (...) Nos trataron en bandeja. Ya no hubo más. Luego, tuvieron ya muchos problemas... pues son otras culturas y la gente (...) pero es que son jóvenes y aquí se va a encontrar con gente mayor. Ellos

van a su *bola*, van a su cultura, a su.... su música, su eso... es difícil, claro es gente joven. La gente mayor, de los inmigrantes, a trabajar para mandar dinero para allá...” [E1]

Ací, és necessari parlar de la manca de mitjans o coneixements lligats a les TICs i a les xarxes socials, escenaris per excel·lència de trànsit de les generacions més joves. Una associació envellida, difícilment podrà arribar a la gent més jove si no integra els nous circuits de comunicació, i en canvi, segueix amb sistemes de difusió en paper (cartells, cartes a associats) que, tot i arribar a una determinada població (més major), no són suficients per a implementar un relleu generacional.

“El teixit associatiu tradicional hauria d'interrogar-se, si faciliten la participació i com la faciliten. Per exemple, una associació de veïns i veïnes, que arrossega una estructura organitzativa jerarquitzada però que té una necessitat urgent de relleu generacional, què fa -o què no fa-per apropar-se a la població migrant? Què passa amb les entitats tradicionals, però també amb les ONG's, i associacions interculturals? Cal un canvi a nivell intern per part del món associatiu que pugui abastir la realitat intercultural d'una forma honesta, això és, facilitant, incloent i aprenent.

Cal canviar l'enfocament: ‘per què la població migrant no participa en el teixit associatiu tradicional?’, i posar

el focus en: ‘interessa participar en el teixit associatiu tradicional?’; ‘...per què no participen/per què no participeu?’ a ‘què fem nosaltres, des de les nostres organitzacions, perquè puguem participar?’ i visibilitzar les barreres -tal vegada inconscients-que impossibiliten la participació.” [A8]

En aquest sentit, i partint de la manca generalitzada de participació en la trama associativa, caldria canviar el focus de la pregunta en qüestió, com ens diuen les converses mantingudes amb experts i expertes, i interrogar-se també entorn del grau d'exigència a la qual és sotmesa la població d'origen migrant en relació amb la participació, és a dir, no podem exigir als nous veïns i veïnes que participen en entramats en els quals la població “autòctona” tampoc no ho fa.

“Hi ha un discurs, per part de les institucions polítiques “correctes”, d'integrar-los necessàriament a les festes, per exemple, *‘¿por qué no está la población migrante en el desfile? Si van a las fallas y van a las ferias, es un buen síntoma de integración... pero si celebran el día de Bolivia, es que siguen con un pie en su país...’*; si fan les seues festes, llavors se'ls recrimina que no volen integrar-se... *bueno*, hi hauria que vore qui participa en les falles, fent una comparació, en les que no està la població migrant, però tampoc la població autòctona de determinades característiques...” [A3]

LES PRÀCTIQUES DE PARTICIPACIÓ DE LA POBLACIÓ D'ORIGEN MIGRANT

Al contrari del que el sentit comú moltes vegades suposa, s'observa que la població d'origen migrant dels barris de Marxalenes i la Creu del Grau sí que participa. Dites pràctiques poden ser descrites com a emergents i encara amb poca presència, però al llarg de la investigació trobem diferents associacions que compten entre les persones associades amb veïns i veïnes d'orígens diversos.

Evidentment, la participació es troba acotada als espais en els quals se senten acollits i acollides, per exemple en espais amb els quals s'ha establert una primera via de comunicació durant les primes etapes migratòries, com entitats del tercer sector que treballen oferint recursos a la població d'origen migrant o bé, partir d'aquesta última, per connexions, en associacions de reivindicació dels drets humans; dins la trama associativa entre iguals, en clau identitària; i finalment, dins el teixit associatiu "autòcton" que conforma els circuits de trànsit quotidià (associacions de pares i mares, clubs esportius...), i a partir de les quals s'estableixen xarxes informals d'amistat, que enllacen amb entramats associatius de caràcter festiu, com les falles per exemple; i finalment, les noves formes de participació emergents, on trobem espais conformats pels i les descendents de població d'origen migrant, que sent de nacionalitat espanyola, segueixen patint situacions de desigualtat en els distints àmbits de la societat, per motius racistes.

Aquests darrers grups cerquen la lluita política, la lluita antiracista i la reivindicació dels drets humans, generant lògiques d'apropament a la població d'origen migrant que acaba d'arribar a la societat d'acollida, per acollir-los, en un espai entre iguals. Finalment, trobem aquells espais de participació, que sovint són des del seu naixement interculturals, conegudes com el "nou sindicalisme social", com les plataformes pel dret a l'habitatge o plataformes pels drets laborals en un context de precarització socioeconòmica i vulneració dels drets socials de les classes populars.

A continuació s'expliciten els espais on participa la població d'origen migrant i les formes en les quals participen.

5.1 ESPAIS

PARTICIPACIÓ EN ESPAIS ENTRE IGUALS

- **Trama associativa migrant (espai entre iguals).**

Es tracta de participació en clau de reivindicació identitària i cultural. En aquest tipus d'associacions, la participació és activa, en tant que parlem de grups autogestionats, en els quals la participació és producció i consum, al mateix temps. Per exemple, les agrupacions festives de balls tradicionals bolivians.

També en aquest apartat s'inclouen formes emergents de participació, protagonitzades sobretot per generacions

de gent més jove, fills i filles de població d'origen migrant que generen grups informals de participació entre iguals per denunciar les desigualtats que pateixen, pel fet de ser joves racialitzats i racialitzades. Com s'ha mencionat més amunt, per la delimitació de l'objecte d'estudi de la present investigació, aquesta qüestió queda relativament fora d'aquesta.

[En el cas dels fills i filles de persones d'origen migrant] “(...) estan ansioses per participar, sobretot manifesten ganes de representació, és a dir, necessiten vore als seus iguals i tenen uns problemes d'identitat molt forts per això, perquè són espanyols i espanyoles, que no es veuen representats i perceben una situació de desigualtat enfront dels espanyols i espanyoles blanques. Es produeix eixe malestar.” [A8]

“Entonces yo creo, que hasta que no te pasa algo, a lo mejor no tocas ese punto, entonces mi hermana en ese caso sí. Mi hermano igual. Mi hermano nunca ha estado metido, pero ahora sí. O sea, de pronto, en mi casa, mi hermana y mi hermano se han vuelto bastante activistas en ese sentido. Que si se vuelven ecologistas, que si se vuelven en temas racializados, tal y cual, lo veo genial, porque ya piensan, ya tienen capacidad...” [EG8]

- En **entitats del tercer sector i associacions que treballen pels drets humans i la convivència intercultural** (en clau de barri o com a molt lluny de districte), i que

ofereixen determinats serveis d'assessorament jurídic, laboral, etc., necessitats que han de ser cobertes durant el procés migratori.

En aquest sentit, trobem que la participació pot ser passiva, en el sentit d'anar als espais a “consumir” més que no pas a produir: cursos d'idiomes, cursos d'orientació laboral, cursos d'assessorament jurídic, ...

Algunes de les entitats del tercer sector entrevistades, indiquen que en els cursos i formacions que ofereixen, la població d'origen migrant que acudeix comparteix espai amb població espanyola, en tant que es tracta de serveis que s'ofereixen sobretot a població de classes populars, però aquesta barreja és intencionada per intentar generar ja un ambient de convivència intercultural i fomentar possibles xarxes d'amistat.

Encara que com déiem, aquesta participació es pot titllar de passiva, en qualsevol moment es torna activa, en quant se sol·licita la col·laboració per generar tallers des d'aquests espais, o accions comunitàries al barri.

És interessant assenyalar dins aquest subapartat, com algunes entitats del tercer sector han estat agents clau a l'hora de potenciar la participació, no ja dins de les seues organitzacions, sinó fora, dins la trama associativa dels barris, generant espais de participació emergents o fins i

tot apropant-los a formes de participació política, com els consells locals de la ciutat.

Per exemple, algunes organitzacions o entitats del tercer sector han desenvolupat el vessant comunitari, reconeixent la importància de comptar amb el teixit associatiu “autòcton” del barri en el qual se situen, en tant que possibles aliats per treballar la convivència intercultural i la creació d'efectes d'arrelament “comunitari” en la població nouvinguda.

És a dir, en les entrevistes realitzades a població d'origen migrant veiem que el fet d'acudir a una entitat del tercer sector, que ajuda a proveir determinades necessitats vinculades amb els processos migratoris, sovint és el primer pas per vincular-se amb altres espais d'intervenció comunitària, que conformen la trama associativa del barri. De fet, dins aquests circuits d'entitats i associacions de barri, s'estableixen relacions de col·laboració, i van derivant a les persones que acudeixen segons el tipus de necessitat.

“Yo voy a cumplir dos años aquí, en este barrio, entonces yo no conocía mucho, porque yo a Acoge sí la conocí por problemas que yo tuve y así, entonces yo... con la trabajadora social, entonces ella me tomó mucho cariño y cuando después tuve otro problema, entonces ella me dice ve a Rumiñahui, a la abogada de Rumiñahui.” [EF1]

Per exemple, en el següent fragment d'entrevista, un jove d'origen migrant explica com a partir de la relació que va establir la seua mare amb una associació del barri, que oferia cursos de reforçament escolar per a infants, va propiciar que més endavant es vinculara amb una associació que treballa per la convivència intercultural.

“(...)yo estaba en Altius de voluntario, pero entré ahí porque mi madre conocía a la chica de Altius, entonces le dijo: ‘Oye, tráete a tu hijo que como está estudiando sabrá y podrá echar una mano aquí’, y ya ella me dijo: ‘Mira, en Orriols Convive no sé qué y tal’, y llegué a Orriols Convive (...): ‘Mira, es que he estudiado esto y he estado aquí y allá’, y me dice: ‘Pues mira, podrías llevar el grupo de jóvenes’...” [EF8]

En el següent fragment, trobem el cas d'uns joves, fills de població d'origen migrant, que es troben actualment vinculats amb una entitat del tercer sector del barri, perquè quan eren menuts les seues mares anaven a la mateixa entitat a rebre assessorament jurídic i laboral, i s'assabentaren que també oferien classes de reforç escolar i lleure. Alguns d'ells, que ja no tenen edat per acudir a les activitats de reforçament escolar, segueixen mantenint el contacte amb l'entitat en clau de voluntariat, però també s'han implicat en el Consell Jove de la ciutat. És interessant destacar com són les dones, que s'ocupen de les tasques de

les cures, les que fan de pont connector amb les entitats del barri i els seus fills/es.

“Pues mi madre me introdujo a YMCA, porque quería que me relacionara más con la gente.(...) Como tuve la experiencia esta del bullying, digamos que me volví más cerrado de lo que era. Pues empecé ahí(...)”

“(...)Sí, el Consejo de la Juventud. Está, bueno, hay movimiento Scout, están gentes que hacen *parkour*, otras entidades (...) Se entera uno de muchas cosas (...)porque al ser una entidad gubernamental pasa las propuestas y, o sea, sentimos que tenemos voz y voto, no sólo por esa entidad, sino por todas las entidades que forman el consejo de la juventud.” [E11]

El paper d'algunes de les entitats socials que treballen al territori, també està engegant iniciatives que potencien l'emergència d'espais de trobada o d'autoorganització de la població migrant. En aquest sentit, algunes entitats han actualitzat els seus plantejaments sobre acció o dinamització comunitària alhora que, assumint el marc teòric de la interseccionalitat i dels discursos decolonials, han apostat clarament per donar veu a les persones amb diversitat d'origens. A València, podem trobar diversos exemples com són el col·lectiu Mujeres Con Voz, que naix d'un espai facilitat per Alianza por la Solidaridad o el Grup de Joves de Sant Marcel·lí, promogut des de la Fundació CEPAIM.

Així, malgrat que dins aquests espais sovint no es dona una relació entre persones d'origens diversos i persones d'origen autòcton –diguem que són interculturals, però en absència de la cultura majoritària-, sí que són un pas important en la transició cap a la participació intercultural.

“- Nosotras en Rumiñahui, ¿no? Cuando vamos, en Rumiñahui (...)porque vamos a hacer cursos...(...) Bueno, está Moviment per la Pau(...)

- En Por Ti, Mujer, también.

- Pero no es una asociación española, es una asociación latina.

- Son latinas. En Acoge yo también cuando me llaman asisto.

- Pero también vienen españoles.

- Sí, van de diferente país. A mí me gusta, nosotros cuando hemos ido, hemos hecho buenos cursos.(...)

En estas te dan la ayuda para la gente que necesita asesoría jurídica, para documentos... En infinidad de cosas te ayudan, para los niños... “ [EF1]

Revisats aquests camins que poden conduir cap a formes de participació interculturals, cal emfatitzar el paper que poden tindre les orientacions socials en aquest trànsit des d'espais solament entre dones migrants –sovint de les mateixes regions- a espais de participació interculturals. Es tracta d'un rol connector, espais pont o d'acompanyament que poden ser bàsics en el disseny d'estratègies de foment de la participació intercultural.

⁷ En el rugbi, per exemple, existeix una estructura de participació de pares i mares anomenada “Tercer Temps”; consisteix a realitzar una reunió en cada partit, sovint coordinada pels pares i les mares, en la qual els dos equips comparteixen begudes i menjars oferits per l'equip local i confraternitzen xarrant.

PARTICIPACIÓ EN ENTORNS INTERCULTURALS

• Trama associativa “autòctona” del barri.

Tot i que de forma general, hom tendeix a pensar que la població d'origen migrant no sol participar en la trama associativa “autòctona” dels barris i de la ciutat, bé perquè no tenen interès, bé perquè solament estan interessats a participar en espais entre iguals, lligats a la cultura d'origen, el treball de camp realitzat assenyala el contrari, caracteritzant aquesta creença general de manca de participació diversa com a estereotip, que a més, cal trencar.

La població d'origen migrant sí que participa en la trama associativa dels barris, però aquesta participació sovint es troba lligada a determinats moments vitals o circumstàncies biogràfiques que cal explicitar, per a entendre com efectivament la participació diversa comença a fer acte de presència, de forma gradual.

Si parlem per exemple, del moment vital lligat al fet de tindre infants, ací trobem participació diversa dins les associacions de pares i mares, en les quals la participació pot ser activa (ocupant càrrecs dins la junta directiva), i passiva, com a persona associada, que es beneficia d'uns determinats avantatges.

Dins aquesta lògica o nexa que són els infants, també hem trobat participació intercultural dins organitzacions

d'oci i temps lliure per a infants i joves, com poden ser els Scouts, en els quals hi ha una subassociació dels pares i mares, on trobem participació diversa activa, ocupant càrrecs de decisió i coordinació. També dins aquesta lògica, incloquem les associacions esportives d'infants i joves, com els clubs de futbol. En aquest cas particular, però, com que no existeix una estructura decisora de pares i mares com podria existir en altres esports⁷, la participació es redueix al “consum” d'una activitat, però allò que cal subratllar dins aquests clubs seria l'alt índex de participació infantil i juvenil d'origens diversos, i el treball que engeguen per establir un clima tant d'interculturalitat, com de lluita i reivindicació antiracista associada a l'esport. A més, ens expliquen, es generen lògiques d'amistat entre els pares i les mares que porten als seus infants a jugar, coordinant-se entre ells i elles els viatges de competició, els berenars de celebració, o les excursions col·lectives.

També, però en menor mesura, trobem participació en les agrupacions festives tradicionals, a les quals s'arriba a partir d'una persona coneguda o a partir dels infants (que van al col·legi, i que tenen amics i amigues que són d'una falla).

A continuació s'afegeix un extracte d'una entrevista grupal, on parla una dona d'origen africà, que fa dotze anys que viu a València. En aquest fragment es pot observar el recorregut participatiu que aquesta dona protagonitza, començant

per acudir a entitats del tercer sector com a consumidora, passant a fer-se voluntària i per tant, implicant-se de manera activa, fins a formar part d'una associació comunitària de participació entre iguals, d'una AMPA i fins i tot d'una falla del barri on resideix.

“Yo estoy en varias. Primero estoy en la Asociación Mujeres Africanas de Paterna, y en YMCA, allí he hecho muchas participaciones y también he hecho cursos y todo eso, y también voy a uno que se llama Espai Obert Marítim(...) en el AMPA participé hace dos años, pero el año pasado como estaba trabajando no pude, pero sí organizamos la fiesta de fin de curso y todo eso(...) en el AMPA que teníamos en el colegio, sólo había dos personas que eran españoles, los demás eran inmigrantes(...)los que hacían allí la programación, todos éramos inmigrantes. Había solo dos chicos que eran de aquí.”

“También participo en la falla (...) A través de una amiga(...)ella está en la falla esta de Poeta Mas i Ros (...) ella cose ropa de fallera y mi hija le dijo: ‘Yo quiero ser princesa(...) esas que pasean en la calle, las falleras’. Y me dice: ‘Mariana, tienes que apuntarla, porque ella quiere ser princesa’ (...)y la apunté(...)mira, me costó muy poco, porque sólo compré la tela y ella cosió el corpiño de ella y chaqueta del chico(...) a veces voy y los dejo en la falla y me voy a casa(...) Y si no voy enseguida: ‘Maria, ¿qué haces? ¿Cuándo vas a llegar?’, y eso es muy bonito(...)quería apuntarles desde hace mucho,

pero piensas en el rechazo, pero cuando empiezas a entrar dices: ‘¿Por qué no lo he hecho desde antes?’... estás cómoda. Cuando hay cena, enseguida: ‘Maria, sobaquillo, vamos a hacer esto’, ¿se llama así, no? Y te mandan whatsapp para que vayas.” [EF8]

Finalment, trobem participació d'orígens diversos al si d'associacions o congregacions religioses “autòctones”, sota el paraigua del catolicisme. La participació, no obstant això, sol ser encara reduïda, i limitada a ocupar càrrecs de “col·laboració” més que no pas de direcció o coordinació.

A més, sovint aquesta diversitat sol ser entesa des d'un punt de vista més assimilacionista que no pas de diversitat intercultural, expressada amb discursos que “inferioritzen” determinats orígens, per ser aquests més llunyans a la religió catòlica, i sota premisses de caritat, més que no de solidaritat, que “victimitzen” i per tant, sotmeten, això sí, sota formes “bonistes” i paternalistes.

- **Participació en noves formes de sindicalisme social, a escala de ciutat**

En darrer lloc, un altre dels àmbits on també trobem participació intercultural, ja des dels inicis de la mateixa organització, és el vinculat al fenomen emergent del “nou sindicalisme social”. Aquestes formes d'organització tenen el seu impuls en les mobilitzacions a peu de carrer que

⁸ <https://es-es.facebook.com/ridersxderechos/>

⁹ <https://es-es.facebook.com/AIPHYC/>

¹⁰ <https://laskellys.wordpress.com/quienes-somos/>

emergiren al caliu del 15-M, com per exemple la PAH. En els darreres anys, aquesta llista s'ha ampliat amb altres de més recent creació, com la “Plataforma Riders X Derechos”⁸, els sindicats de les treballadores de la llar, netejadores i internes, com AIPHYC⁹ (Asociación Intercultural de Profesionales del Hogar y de los Cuidados) o el sindicat de treballadores de neteja d'hotels, “LAS KELLYS”¹⁰.

Aquest tipus de participació, que s'expressa en les batalles quotidianes contra les retallades en els serveis públics i els drets socials bàsics, aglutina experiències positives de participació intercultural, i que avui dia juguen el paper de vertaders sindicats en defensa dels serveis públics i els drets socials més bàsics, especialment de les classes populars.

Ara bé, cal tindre en compte que aquestes organitzacions no es troben en l'escala de barri que estableix el marc d'aquesta investigació, sinó que operen a escala de ciutat, i per tant, les repercussions (discursos i pràctiques) no seran les mateixes. Açò respon en grau considerable a una transició des de les lògiques territorials d'organització a les lògiques d'afecció, i en conseqüència, s'hauran d'implementar recerques en l'àmbit territorial de la ciutat si es vol captar nítidament la participació del veïnat d'origen migrant emergent.

També, dins aquest apartat, podem parlar d'associacions o col·lectius creats exclusivament per persones d'origen

migrant, però amb participació de persones “autòctones”, que lluiten contra el racisme institucional -i social-, però també contra el patriarcat. Parlem per exemple del col·lectiu “Mujeres con Voz”. Si bé aquesta associació neix al caliu d'una organització del tercer sector, avui dia és totalment autònoma. Els seus interessos de participació es troben encaminats a generar espais en els quals puguin fer valdre els seus drets, com a ciutadans i ciutadanes espanyoles/valencianes -racialitzades- i afrodescendents, però també com un espai des d'on denunciar el racisme institucional, la vulneració dels drets humans de la població migrant, i la lluita contra el patriarcat i les diverses formes d'opressió contra les dones.

• **Anotacions entorn de la participació de les comunitats pakistaneses, índies i del Magreb**

A continuació afegim aquest subapartat específic per a parlar de la participació de les comunitats pakistaneses, índies i del Magreb. Hem preferit tractar aquesta qüestió de forma independent, perquè les característiques específiques que comparteixen aquestes comunitats entorn de la participació en el teixit associatiu ens semblen bastant importants, per les característiques específiques compartides que presenten.

Per començar, aquestes comunitats presenten processos

de vinculació intercultural amb la societat d'acollida més alentits que per exemple els de la població originària d'Amèrica Llatina, i parteixen d'unes barreres afegides que dificulten encara més la seua participació, especialment la de les dones. Així, encara que en aquest apartat parlarem de participació, sobretot s'esmentarà la seua absència (perquè la realitat ens parla més de manca que d'existència); per tant, en parlar d'absència de participació, també abordarem ací les causes identificades, encara que en el capítol de barreres per a la participació aquestes qüestions seran de nou tractades, de forma més operativa.

Durant les entrevistes realitzades amb dones del Magreb, aquestes explicaven que no participen en cap associació de la trama comunitària dels barris. Per a algunes, aquesta absència o manca de participació és degut a la **falta de temps**, ja que són elles que s'ocupen de les **cures** en general (àmbit privat); també expliquen que açò, als seus països d'origen no passa, ja que el concepte "d'educació" és comunitari, és a dir, t'ajuda la teua família i en molts casos la resta del veïnat (encara que aquest aspecte ací també ocorre, elles el veuen més conformat al seu país d'origen). Vénen de societats, diuen, on la gent reconeix la interdependència, un corrent que actualment comença a visibilitzar-se a la ciutat de València.

La **llengua** seria el segon factor que dificulta el fet de poder

estar i participar activament, per exemple, en la trama vinculada als espais educatius com les AMPAs. Encara que en aquest sentit, es valoren les activitats interculturals que s'organitzen, senten que no poden fer el pas a establir relacions d'amistat amb altres dones espanyoles, i açò és degut a l'idioma, i als estereotips entorn la figura de la dona "àrab" en la societat d'acollida.

"(...)las fiestas que organizan y sobre todo la fiesta de interculturalidad donde podemos llevar la comida típica, y ropa tradicional de nuestro país. (...) todas tenemos una relación cordial con las madres, pero no cercana(...)nos cuesta tener amigas (que no sean de nuestra comunidad, por lo difícil que es expresarte y desahogarte en un idioma que no es el tuyo." [EF3]

On sí que trobem participació, també en aquestes comunitats, és en les entitats del tercer sector que ofereixen recursos associats al procés migratori, però on també se'ls facilita la conformació i/o participació en xarxes de suport de gènere, entre iguals.

"Yo me fui a la asociación Ennour cuando recién llegué a València y la verdad me ayudaron muchísimo sobre todo con informaciones, y a veces nos ofrecía excursiones y lo sigue haciendo." [EF3]

També trobem espais de sociabilitat, però entre iguals, com és el cas de les mesquites o agrupacions religioses, en les

que diuen participar activament, sobretot pensant en oferir als fills i filles una educació assentada en la seua cultura i religió, però també per gaudir d'eixe espai entre iguals (femení) que les permet estar en un espai on no es “senten jutjades”; és un espai on no han de justificar constantment per què porten vel o per què no és el seu marit qui s'ocupa dels infants, o -com explicava una entrevistada- si al seu país tiren pedres a les dones adúlteres.

Un punt a ressenyar és com aquests espais (centres culturals islàmics) ajuden a transitar per l'anomenat “xoc cultural” sense trobar-se perdudes; les dones entrevistades sentien especial inquietud davant la possible pèrdua dels costums, de tradicions i de religió dels seus fills i filles, cosa que ja ocorre en el cas dels fills/es adolescents, espanyols.

“(…)la diferencia está en la educación, aquí todo es libertad y todo está permitido, mis hijos no pueden salir a discoteca, no pueden presentarnos novios, y nos gusta que mis hijos sepan que esta es nuestra cultura y tiene que ser así (...) menos mal tenemos al centro cultural islámico, con 20 euros al mes, mi hijo tiene 3 sesiones; una de tradición islámica, una de árabe y una para aprender el Corán.” [EF3]

En el cas de les dones de la comunitat pakistanesa, veiem alguns punts que coincideixen amb les qüestions analitzades amb la comunitat de dones del Magreb, i que en

general, també es poden derivar d'una organització social patriarcal global, és a dir, la distinció entre l'àmbit privat i l'àmbit públic, i com les tasques de sostenibilitat de la vida o de les cures, recauen en les dones, el que suposa una major manca de temps.

També la desconexió de l'idioma del país d'acollida sol ser la primera i principal dificultat d'aquestes dones per a poder desenvolupar la seua autonomia, i participar de xarxes de sociabilitat, més enllà de les de pròpia comunitat. Aprenentatge que sovint sol estar lligat a aquesta organització patriarcal; els homes, les parelles, són els que surten a treballar, i mantenen els primers contactes amb la societat d'acollida, per la qual cosa l'aprenentatge de l'idioma resulta més àgil.

“Desde el principio, fue un poco difícil adaptarse a una cultura completamente diferente con un idioma y costumbres diferentes, pero luego al conocer a la comunidad paquistaní en los parques, cuando llevan a sus niños o porque hay un restaurante y un pequeño supermercado muy famoso aquí donde vienen todos a comer y comprar, gracias a eso nos empezaron a conocer, celebrar todas las ocasiones con ellas, la vida se hizo más fácil. La relación de vecinos normalmente suele ser entre mujeres de Paquistán, pero también hay mujeres paquistaníes que tienen una buena relación con mujeres árabes.” [EF3]

La participació, de nou, sol estar lligada sobretot a entitats del tercer sector vinculades amb el procés migratori (aprenentatge de l'idioma, assessorament jurídic, laboral, reforçament escolar dels infants...).

“Tenemos buenas relaciones con los maestros de la escuela, el comportamiento de los profesores es bueno (...) nos gustaría participar en las actividades del AMPA pero el idioma es lo que detiene (...) Eso nos impide que podamos tener una conversación completa igual con los padres de otros niños, ellos sí quieren hablar con nosotros y hablar de cosas, pero el lenguaje es el principal obstáculo pero aun así hay muchas madres que están apuntadas(...)” [EF3]

De la principal dificultat identificada per les dones per participar, que és l'aprenentatge de l'idioma, se'n deriven altres, com la necessitat de regularitzar els papers de la nacionalitat. Un cercle viciós, que fa més complex “sortir” del procés migratori “sentit” però també real. De fet, una altra dificultat expressada contínuament per part de les dones entrevistades, és la manca d'informació i coneixement que tenen entorn del funcionament, en general, de l'administració pública.

En aquest sentit, trobem dones que fa 10 anys que viuen a València però que es troben encara transitant pels estadis inicials del cicle migratori. Açò és degut al fet que el procés

de regularització administrativa s'articula sobre la base de molts factors, i amb caràcter retroactiu: (...) *los requisitos para conseguir la regularidad administrativa establecidos en la Ley de Extranjería suponen situaciones continuas de indefensión y exclusión (...) La mayoría de las necesidades básicas se basan en el sustento económico que depende del empleo. Las personas migrantes se encuentran con la dificultad de no poder acceder a un contrato de trabajo formal hasta haber residido al menos tres años en territorio del Estado español, por lo que no pueden regularizar su situación hasta cumplir este requisito; ello condiciona a las mujeres migrantes en situación administrativa irregular a trabajar sin contrato durante todo este tiempo, quedando por lo tanto sin cobertura ni prestaciones sociales, además de estar viviendo en una situación de indefensión y violencia constante por el miedo a los controles policiales aleatorios por perfil étnico, que preceden a la detención en el CIE y la posterior deportación al país de origen (...) las personas migrantes pueden acabar encerradas en un CIE (...) en casos de irregularidad sobrevenida –cuando se pierde la documentación al dejar de cumplir los requisitos exigidos por la Ley de Extranjería–.* ¹¹

“Llevamos mucho tiempo aquí pero no podemos solicitar la nacionalidad porque hay que pasar el examen de A2.” [EF3]

¹¹ ALIANZA POR LA SOLIDARIDAD (2018). *Mujeres Migrantes como sujetos políticos en el País Valencià: creando estrategias frente a las Violencias.*

Finalment, un altre aspecte que dificulta la participació i el sentiment de pertinença a la societat d'acollida, així com l'establiment de xarxes de sociabilitat informals, compartit per ambdues comunitats, és la imatge criminalitzada i homogeneïtzant que els mitjans de comunicació ofereixen de la població d'aquests països, sobretot referit a qüestions com el terrorisme o la submissió de les dones (i la negació de la seua agència i lluita).

“Sobre todo es por la prensa. En la prensa cuando sacan las noticias y tal y cual y la gente se cree todo lo que dicen (...) ‘Ah, este moro no sé qué, tal’ (...) la gente lo llama: ‘Es un país terrorista’, (...) Hubo un terremoto en Nepal y fallecieron diez personas, lo lamento mucho, son diez vidas, en mi país pusieron una bomba los talibanes en una escuela, un cole, y 140 niños fallecieron, y en Camp Nou cuando ocurrió lo de Nepal hubo un minuto de silencio y por estos 140 niños no hubo ni un minuto de silencio y esto me duele en el alma. Cuando ocurrió lo de Charlie Hebdo vinieron creo que alrededor de cincuenta países, líderes de diferentes países en la procesión y hubo más de un millón de personas.” [A6]

Açò es tradueix, com ja s'ha vist en el cas de les dones del Magreb, en un constant sentiment de por al rebuig, i obligació constant de justificar, explicar, rendir comptes... En el cas de les dones, aquesta discriminació és doble si cap, pel fet de vestir segons les tradicions culturals i religioses del país d'origen, fet que al seu torn, minva la

possibilitat de participar, de nou, més enllà de la comunitat. Tot i les dificultats que s'hi troben, les dones entrevistades expressen de forma insistent la voluntat i les ganes de voler establir llaços comunitaris amb altres dones, espanyoles i de qualsevol nacionalitat.

“(...)hay muchas mujeres que son educadas y trabajaban en Pakistán, pero aquí no nos dan trabajo porque nosotros, como musulmanes, nos cubrimos la cabeza, usamos Hijabs, por lo que somos discriminadas. (...) La mayoría de la gente se siente bien diciendo que es Paquistaní, pero también hay gente que no le gusta revelar su identidad porque al oír el nombre de Pakistán piensan solo en terrorismo y en gente muy islámica y cerrada.”

“(...) Nos reunimos en la casa de alguien o en algún parque, pero nos gustaría tener algunos programas o asociaciones en los que nosotros, como mujeres, podríamos tener reuniones para hablar de nuestras necesidades y aprender nuevas cosas (...) queremos quedar fuera de casa y tener un grupo de mujeres, paquistaníes, españolas u otras inmigrantes.” [EF2]

En el cas dels homes de la comunitat pakistanesa entrevistats, la majoria estan vivint a València a l'espera de poder reagrupar a la família. Les dificultats derivades de la Llei d'Estrangeria, de nou, afecten i molt el sentiment de pertinença.

“(…)me sentí impotente cuando falleció mi madre y no tenía papeles y no pude ir, entonces supe que vivía en el extranjero.” [EF4]

Les diferències culturals i religioses en la societat d'acollida, no són percebudes com una barrera pels homes entrevistats, perquè, pensen que poden practicar la seua religió amb llibertat, tot i ser conscients que aquestes diferències, en compte de percebre's com una riquesa en la societat d'acollida, poden ser percebudes com un motiu de distanciament.

“Estamos abiertos a ciertas cosas que nos lleven lejos de nuestra cultura y nuestra religión porque hay cosas que son aceptables y otras que no lo son. Por ejemplo si queremos rezar, nos dejan rezar . No nos crean ninguna barrera pero tampoco nos abren la puerta de entrar en la cultura española.”

“Hay mucha diferencia entre dos culturas uno es oeste y otro lo contrario, si hay distancia, nadie está intentando quitar estas distancias, pero nosotros no podemos vivir según la cultura española(...) hay españoles que piensan que Dios no existe y nuestra vida empieza con nombre De Dios. Rezar, tratar bien, trabajar, respetar son la base de nuestra cultura y religión, y nuestra religión es nuestra cultura.” [EF4]

Ara bé, talment com s'ha identificat en l'entrevista de les dones del Magreb, els homes pakistanesos mostren certes

inquietuds a l'hora de parlar de la sociabilitat dels seus fills i filles. Encara que valoren que ací tenen més possibilitats d'estalviar diners, i comptar amb el seu propi negoci, són reticents a la possibilitat que els fills i filles travessen una desvinculació cultural.

“(…)tengo miedo sobre mis hijos, van a estudiar aquí y pueden perder los rasgos de religión musulmana y eso es lo que me quita el sueño, porque como padre estoy obligado a educar a mis hijos a seguir la religión y si no lo hacen, en la vida después de la muerte soy yo quien tiene que responder ante Dios (...)tengo mucho miedo sobre eso(...)no quiero traer mis hijos aquí porque no me gustaría que mi hijo o hija se case en una familia española...entonces cambiaría todo y por eso no lo quiero traer.” [EF4]

En general, expliquen que no han arribat a establir relacions d'amistat o convivència amb la població “autòctona”. Açò és degut, de nou, per una multiplicitat de factors, entre els quals trobem el mercat de treball precaritzat al qual es veuen abocats en tant que població “migrant”, amb horaris alienants, condicions salarials precàries... Factors que afecten les classes populars en distints àmbits, no solament en parlar de participació, però que en el cas de la població d'origen migrant s'accentuen pels processos administratius d'estrangeria, per la manca de possibilitat d'accedir a cursos d'idiomes (incompatibilitat d'horaris d'aprenentatge

¹² *S'ha d'entendre que parlem del teixit associatiu "autòcton", que es conforma sota formes jurídiques administratives formals i jeràrquiques -en alguns casos-, on s'estableixen òrgans de coordinació, amb més poder decisorí que els de la resta de persones associades. Per tant, ho trobem una part més "activa", quant a exercicis de coordinació i/o direcció i producció d'activitats, i una part més passiva, quant a consum d'activitats.*

amb els horaris de la jornada laboral), etc. Tot plegat limita la participació (si n'hi ha) a cercles endogàmics, dins la mateixa comunitat.

- No tenemos relación es solo de "Buenos días y adiós"
- Cambio de casa muchas veces y esto es una barrera en mantener relación.
- No tengo amigos españoles, pero sí que tengo amigos de la India y eso también es por el trabajo (...) porque hablamos el mismo idioma, porque vamos a trabajar en la madrugada y volvemos tarde y estamos cansados y preferimos descansar.
- Pasamos el tiempo libre con los chicos que viven en casa o con los que trabajamos en el campo." [EF4]

Això no obstant, trobem participació articulada entorn del centre neuràlgic cultural i religiós de les mesquites. És el cas d'associacions entre iguals, que ofereixen sobretot assessorament i acompanyament jurídic en la mesura de les possibilitats.

"Los viernes después del rezo(...) intentamos ir a la mezquita y después de rezar, gente de la asociación se quedan ahí para hablar si tienen algún problema en la comunidad (...) y se intenta buscar una solución, y si hay algún problema con la embajada pakistaní y tal también se habla ahí. Invitamos cada cuatro meses a la embajada para que viniera aquí a hacer los trámites y así la gente no tiene que perder el tiempo, yendo, gastando dinero, perdiendo tiempo. Si de los pakistaníes está

funcionando [alguna associació] es a través de la mezquita y dentro de la mezquita." [E12]

5.2 CARACTERÍSTIQUES DE LES PRÀCTIQUES DE PARTICIPACIÓ

Tal com s'ha descrit anteriorment, la població d'origen migrant sí que participa, i ho fa en distints tipus d'entitats o iniciatives. Ara bé, aquest apartat té l'objectiu d'explicitar en primer lloc, en quines condicions es participa ¹²; de forma activa, en posicions o càrrecs de decisió i/o coordinació, o de forma passiva, en tant que associats i associades, consumint les activitats i participant en elles. Així mateix, s'assenyala quin significat s'atribueix a aquesta participació, és a dir, quin ha estat el condicionant, la causa o el motiu pel qual es participa. Finalment s'afegeix un breu apunt entorn de la participació del col·lectiu poblacional jove, d'origen migrant. Cal assenyalar que sempre parlem a partir del treball de camp realitzat, és a dir, ens referim a allò que hem trobat dins la recerca de dos barris.

Inicialment abordem el cas de les **entitats del tercer sector**, on la participació és més aviat passiva, com a persones que consumeixen recursos i serveis lligats al cicle migratori, però també lligats a la precarització i les desigualtats que pateixen les classes populars. Aquesta participació més aviat passiva o de consum, però, pot donar pas a una participació més

activa en les mateixes entitats socials, aquelles que aposten per implementar un vessant més comunitari i expandir les seues accions al territori immediat, per generar llaços comunitaris i participació intercultural. Ací, la participació esdevé més activa, assumint la població d'origen migrant tasques de coordinació i responsabilitat en les iniciatives comunitàries que s'engeguen.

En allò que fa referència a la participació en el **teixit associatiu del barri**, i concretament en associacions que treballen pels drets humans, la convivència intercultural i la lluita antiracista -entramat connectat, sovint, amb aquelles entitats socials que han desenvolupat el vessant comunitari- trobem participació de persones d'origen migrant de forma activa. Ací, la participació es troba present en espais de decisió, organització i coordinació col·lectiva que dinamitzen el barri. També, al caliu de les entitats del tercer sector que aposten per incentivar la creació d'espais de participació de persones d'origen migrant i/o persones descendents racialitzades, neixen col·lectius amb objectius de lluita política i transformació de la realitat, trobem la participació activa de persones migrants i la consegüent creació de perfils de líders comunitaris. Especialment ressenyable en aquest cas són els col·lectius de dones d'origen migrant i espanyoles racialitzades, amb objectius de lluita antiracista, antipatriarcal, a favor d'una narrativa

col·lectiva decolonial. Aquest tipus d'organitzacions, cada cop més, van tornant-se interculturals.

D'altra banda, si ens fixem en aquella **trama associativa lligada al moment biogràfic de la criança**, com les associacions de pares i mares, les associacions esportives per a joves i infants i les associacions que dinamitzen l'oci i el temps lliure, també de joves i infants, trobem participació activa i passiva, és a dir, trobem participació de població d'origen migrant en llocs més actius, de producció, de decisió i coordinació, però també trobem participació en condicions més passives, de consum de recursos i activitats. És difícil traçar un tipus preferent en aquests contextos.

Pel que fa a les **agrupacions religioses** catòliques entrevistades, la participació sembla limitar-se a consum d'activitats i col·laboració en accions puntuals, com per exemple durant la Setmana Santa, però no trobem representació diversa en espais de decisió i/o coordinació. El fet que hi haja persones d'origen migrant al si de l'entitat no es deu tant al fet d'haver implementat lògiques específiques d'apropament, sinó que és la mateixa finalitat de l'associació (catolicisme) la que atrau associats i associades d'orígens diversos, que ja als països d'origen eren practicants. També caldria tindre en compte que les parròquies dels barris, sovint organitzen accions de caràcter solidari, com bancs d'aliments, i llavors, les parròquies esdevenen un espai

13 “Actius”, és un mot que ve del món conceptual de la salut comunitària, i que es refereix a tots aquells recursos que s'identifiquen en un territori que generen salut i benestar a les persones i als grups. Ací s'inclouen recursos de diversos tipus, des de projectes o iniciatives, equipaments, serveis i entorns públics fins a persones i teixit associatiu, que en aquest cas, és el que més interessa.

d'acollida, i de fins i tot de primers contactes.

Finalment, trobem els espais de **participació emergents del nou sindicalisme social**; espais que sota el paraigua de la lluita política pels drets de les classes populars, neixen directament copsant la diversitat que existeix a la ciutat, i on trobem per tant, població d'origen migrant i població “autòctona” treballant de costat, compartint espais de decisió i coordinació, normalment a partir de formes assembleàries de gestió organitzativa. En aquest punt, es pot subratllar com, no sols s'observa una participació activa, al si de les organitzacions, sinó que es percep directament l'existència de lideratges de persones amb orígens diversos.

A tall de resum, i salvant generalitzacions, és cert que trobem més participació de la població d'origen migrant en termes passius, que no pas en actius. Tanmateix, caldria posar en relleu, i en alguns àmbits s'observa, una participació de caràcter més actiu dins les entitats pels drets humans o aquelles vinculades al sindicalisme social, en tant que és en aquests espais on trobem llavors de la convivència intercultural i narratives i relats compartits. En aquests casos, a més, es troben sovint l'emergència de lideratges interculturals, que poden trencar les barreres simbòliques a la participació, referides a la falta de referents i visibilització.

Una vegada analitzada el tipus de participació preferent que existeix en cada àmbit, és fonamental endinsar-se en

les lògiques que es detecten sota aquestes pràctiques de participació. Com es deia adés, es tracta d'indagar en termes generals en aquells motius o escenaris que estan generant la participació del veïnat d'orígens diversos. Per tant, és fonamental atendre'ls i tindre'ls en compte per a traçar futures estratègies que afavorisquen aquestes pràctiques. En primer lloc, ja s'ha mencionat suficientment com aquest col·lectiu mostra una tendència a participar en aquelles entitats que involucren als seus xiquets i xiquetes. Es veu una preocupació per involucrar-se en aquelles activitats que afavoreixen la trajectòria dels seus infants així com en aquelles que milloren la integració en la societat d'acollida.

En segon lloc, és interessant destacar com en algunes entitats (com les esportives i les d'oci i temps lliure), una de les vies d'accés a aquestes és la seva connexió amb serveis socials del barri o amb entitats del tercer sector. Aquestes darreres les coneixen, saben de la seua tasca, i deriven allí a les famílies amb les quals treballen. Aquesta lògica de derivació, o com des d'aquest informe es prefereix anomenar, lògica comunitària dels actius¹³, és una estratègia que possibilita la participació intercultural, tant d'infants com de famílies en el seu conjunt. Es tracta de pràctiques que a més generen llaços comunitaris i enforteixen el teixit associatiu. Això sí, aquesta lògica depén en gran manera de la voluntat i la iniciativa dels serveis socials o fins i tot, dels centres de salut, per conèixer la trama associativa dels

barris on treballen, i entendre'ls com a factor que ajuda a generar salut i benestar en la ciutadania. És a dir, es tracta d'una lògica que no està encara protocol·litzada i depèn de la voluntat dels equips professionals presents a cada barri.

Per últim, cal tenir en compte que sovint darrere de la participació d'origen migrant es troba també un interès de les associacions locals per fer créixer la seua base associada. És el cas per exemple dels equips de futbol o d'altres àmbits associatius que veuen minvar la seua base social, com poden ser les entitats catòliques. En aquests casos, el veïnat d'origens diversos és percebut com una oportunitat per potenciar l'entitat amb l'entrada de nous membres.

Per tancar aquest punt, cal assenyalar que és difícil extreure conclusions al voltant del perfil sociodemogràfic de la població que efectivament està participant. Tot i això, es fa palès que la major part de la població d'origen migrant que es troba participant dins la trama associativa dels barris, sol caracteritzar-se per tindre un recorregut dins el món comunitari, ja en els països d'origen. Aquestes persones han elaborat una consciència crítica entorn de la importància del paper ciutadà en la construcció i transformació de la realitat, però a més, són sabedors i sabedores dels beneficis que aporta a escala personal el fet de pertànyer a una xarxa de persones que, en determinades situacions, exerceixen un important paper de suport i acompanyament en la

quotidianitat, en la vida.

En relació amb el col·lectiu poblacional jove d'origen migrant o espanyol racialitzat (parlem d'edats compreses entre els 17-25 anys), semblen emergir dos tipus de tendències. D'una banda, s'han observat preferències cap a la participació en els anomenats nous moviments socials. Es tracta d'aquells moviments nascuts però a partir dels anys '60 del s. XX, com la lluita feminista, l'ecologisme, i els moviments LGBTI. Ací, més que espais de participació, parlariem de moviments participatius que es mouen amb unes lògiques menys estables que les de la trama associativa clàssica; col·lectius que sovint poden no tindre espai físic de reunió, però si un gran contacte per xarxes socials, el que al mateix temps possibilita una xarxa d'interconnexions a escala global; no estan enregistrats sota formes jurídiques formals, però poden considerar-se col·lectivitats informals d'acció directa puntual. D'altra banda, també es percep la participació en grups que assumeixen el marc teòric de la interseccionalitat i els discursos decolonials com a eix sobre el qual generar accions de denúncia, visibilització i sensibilització de les desigualtats que pateixen, pel fet de ser ciutadania espanyola racialitzada, o pel fet de ser ciutadania migrant.

De qualsevol de les maneres, aquestes són dinàmiques a les quals caldrà parar atenció en els anys que venen.

5.3 ESCENARIS I MARCS AFAVORIDORS DE LA PARTICIPACIÓ INTERCULTURAL

A partir del treball de camp realitzat, i de les converses mantingudes amb professionals i expertes en la matèria, aquests són els marcs polítics i socioeconòmics que, des d'aquesta investigació, es considera que són afavoridors per a la participació intercultural.

Els recursos públics i les polítiques redistributives

Després del treball de camp, cal subratllar que l'existència d'unes polítiques públiques substancials, basades en la protecció i l'ampliació dels drets socials dels veïns i les veïnes, són bàsiques per generar climes de cohesió i inclusió social en els entorns locals. Concretament, l'existència d'uns serveis públics de qualitat (educació, habitatge o sanitat) són factors que contraresten els conflictes en entorns pluriculturals. En aquest sentit ens referim a l'anomenada "lluita pels recursos" entre les persones que viuen situacions més precàries; aquestes lluites es donen, precisament, quan en cicles de recessió econòmica no es destinen els recursos necessaris per a reforçar les polítiques públiques i no hi ha una acció pedagògica governamental contundent que neutralitzi els discursos d'odi racistes i xenòfobs (un exemple serien, per exemple, les beques de menjador).

Recordem com durant les entrevistes fetes amb persones membres de les AMPAs, aquest delicat equilibri es fa palés quan la persona entrevistada ens explica que tenia reticències a l'hora de portar als seus fills a un centre CAES; però en comprovar que aquest centre rebia els recursos necessaris com per a confeccionar un projecte educatiu potent, i veient la implicació de l'equip docent, el seu discurs canvià -com ens explica, fent un exercici de sinceritat-, és a dir, no hi ha espai per prejudicis i estereotips.

Les estratègies d'acció comunitària intercultural

Entenem que l'acció comunitària, és qualsevol activitat que serveix per a millorar les condicions de vida de la gent, els processos d'inclusió social (en el sentit ampli de paraula) i l'apoderament individual i col·lectiu de la ciutadania. L'acció comunitària pot ser iniciativa de la trama associativa d'un barri, però aquesta ha d'estar sostinguda pels recursos públics de l'administració, de vegades prenent/iniciant el lideratge (en barris on no hi ha teixit associatiu, ni experiències d'acció comunitària des de les entitats del tercer sector), altres senzillament en un segon pla, fent costat (i acompanyant) a les iniciatives ciutadanes.

En el marc d'aquesta investigació, s'ha intentat indagar quines són les experiències que ens apropen als escenaris de

societat intercultural dins l'entramat associatiu de dos barris: què facilita la cooperació, la coproducció, l'apoderament... i què és el que genera relacions jerarquizades. En aquest sentit, si bé el fet ideal seria que les relacions de convivència intercultural es donaren de forma espontània, la realitat és ben distinta. S'ha identificat que el paper de l'administració és important a l'hora de destinar recursos, en barris on no hi ha teixit associatiu, on no hi ha entitats del tercer sector, per iniciar experiències de dinamització i potenciar el naixement de vincles interculturals.

"Participamos en un proyecto del ayuntamiento que se llama... 'Barrio Activo', y ahora creo que se llama 'Colabora'(...) nosotros pedimos una subvención para ese tipo de programas. Entonces, lo que hacemos es subvencionar las cuotas y los campamentos. (...) Entonces sí que estamos en contacto con ellos y Servicios Sociales nos deriva a gente. Se nota muchísimo, se nota muchísimo(...)entonces así sí que podemos hacer muchas cosas y podemos hacer eso, el Barrio Activo, que ya te digo, nosotros lo hacemos durar (...) Entonces, si cada dos años nos dan la subvención, vale (...)hubo una época, ha habido unos años que venía muy justo (...)Se ha apostado por las asociaciones. Porque supongo que como nosotros, muchas otras lo habrán notado, no habremos sido sólo nosotros."

[E10]

Els equipaments públics de proximitat (tancats i al aire lliure) al servei de la trama comunitària

Molt relacionat amb l'anterior, dotar als barris d'espais comunitaris és un requisit indispensable per enfortir la trama associativa, i fomentar el naixement de nous col·lectius. En diferents entrevistes realitzades al teixit associatiu apareix aquesta demanda, i es relaciona no solament amb la necessitat de tenir espais en condicions, sinó com una condició necessària també per a generar espais de trobada entre diferents col·lectius poblacionals. Entre aquests, ubiquen a les persones amb orígens diversos.

Per tant, des d'aquest informe es pensa que els equipaments públics, són de fet equipaments comunitaris, perquè a més de possibilitar projectes i accions de serveis i entitats, possibiliten sobretot la trobada entre les distintes persones i agents. Obre la col·laboració entre distints projectes, mirades i iniciatives, que a la fi, poden repercutir en la creació d'estratègies aterrades a l'entorn i al territori, des de distints vessants.

Existència d'una trama associativa activa i cohesionada

Cal fixar-se en el paper que juga l'organització col·lectiva o de comunitat existent ¹⁴, com a espais en els quals s'experimenta la inclusió de la diversitat i en els que, de

¹⁴ *El concepte de comunitat que ací es baralla, és el proposat per Ander-Egg (1980: 44-45) com a "agrupació organitzada de persones que es perceben com una unitat social [...] Els membres del qual participen d'algun tret, interés, element, objectiu o funció comuna [...], amb consciència de pertinença [...], situats en una determinada àrea geogràfica [...] en la qual la pluralitat de persones interacciona més intensament entre si que en un altre context". La comunitat, per tant, no és un a priori, sinó un procés de construcció i el seu producte; no és una realitat preexistent, sinó que aquesta és creada a partir d'un conjunt de dinàmiques i interaccions, que conformen una estratègia comunitària, que és la que ens fa "ser".*

vegades sense adonar-se i altres conscientment, es donen resposta a alguns dels reptes socials que ens planteja una societat culturalment diversa i amb desigualtats socials cada cop més agreujades. Són aquestes espurnes que viuen a la quotidianitat les que, a partir d'aquesta investigació, ens proposem evidenciar, perquè des de l'administració pública es puguin potenciar, facilitar i ampliar aquestes lògiques d'interculturalitat. Bé siga acompanyant les iniciatives comunitàries ciutadanes amb els recursos públics, bé encetant accions comunitàries per dinamitzar els barris, els plantejaments sempre han de tenir l'objectiu final de promoure l'autonomia de la ciutadania.

La trama associativa és un escenari d'oportunitat, perquè articula els barris, perquè ofereixen espais per a la visibilització i el debat dels conflictes de l'entorn d'una forma o altra, a més de ser un terreny en el qual s'aprén a conviure i a participar; perquè suposen, en definitiva, una resistència contra l'atomització social o el terreny erm i asèptic, que nega el conflicte, i estableix una suposada "lleï natural" i d'ordre de les coses.

"Yo estoy en Orriols porque me gusta el barrio, conozco el entramado y siempre me he inclinado por las acciones de trabajo comunitario. No son fáciles, siempre son dolorosas, no es un trabajo que a veces te deje buen sabor de boca por la complejidad del proceso que tiene. Entonces, una de las principales cosas que yo veo es que

el tema del ejercicio de la participación, no son acciones puntuales, sino que es un proceso donde conjugan muchos actores que van con velocidades e intereses diferentes, incluso intereses opuestos, entonces la magia está en poder saber cómo te mueves en un terreno donde quizá no coincidas ideológicamente, pero habrá cosas en lo común en la cual hay puntos de partida para trabajar." [A5]

"A mi la falla me aporta de todo, risas, disgustos, peleas...a parte de eso, es una forma de reunirse y de convivencia, porque aquí hay gente que nos llevamos mejor, que nos llevamos peor, pero intentamos mantener unas normas... Intentamos mantener unas normas de convivencia para que no estén aquí saltando chispas todo el día, porque si no, imagínate. Entonces claro, aprendes un poco a relacionarte, a convivir y a aprender a: 'Ahora voy a callarme aunque no me viene bien, pero... Y ahora...', entonces aprendes un poco a convivir con mucha gente." [E5]

El teixit associatiu d'un barri, aquell generat al caliu de la identitat comunitària, aquell que neix amb uns objectius comuns compartits i delimitats a un territori concret (el barri), que treballa algun dels diversos aspectes que contribueixen al benestar de la ciutadania és un element que facilitarà la convivència, i més concretament, la convivència intercultural; dos bons exemples d'açò serien per exemple, el cas del barri de Russafa i el barri d'Orriols, comentats ja en

aquest treball, (dels quals solament uns pocs pertanyen al barri), que moguts per discursos d'odi, racistes i xenòfobs, amenacen de distorsionar el patrimoni social construït a poc a poc pels veïns i les veïnes.

En el cas dels barris estudiats, si bé no s'han detectat aquest tipus d'amenaques, sí que podríem ressenyar per exemple el cas del centre d'acollida de persones migrants que, en principi, estava projectat al barri d'Aiora, un barri limítrof a la Creu del Grau, i que sí que va acollir les protestes d'una mena de plataforma veïnal, que no ho era tant ¹⁵.

Presència al territori d'entitats del tercer sector, especialment quan proposen iniciatives de dinamització comunitària.

A partir del treball de camp, s'ha identificat que la població d'origen migrant supleix les necessitats d'assessorament relatiu al procés migratori, acudint a entitats del tercer sector i a les associacions que lluiten pels drets de la població d'origen migrant i que treballen per la convivència intercultural.

Aquests serveis també són oferits per l'administració pública, però, precisament perquè aquests recursos públics sovint es troben col·lapsats, no sempre es pot oferir eixe clima qualitativament més proper i eixe contacte directe i personalitzat que una entitat del tercer sector ubicada

en un barri, sí que pot. Això, clar, si compten amb agents clau que aposten per l'acció comunitària i la convivència intercultural del barri en el qual s'ubiquen, que veuen més enllà dels serveis d'acollida i assessorament, sent capaços d'organitzar i connectar als nous veïns i veïnes amb el teixit associatiu, així com participar activament en les resistències veïnals compartides davant l'amenaça dels discursos d'odi, racistes i xenòfobs.

“Yo a Acoge sí la conocí por problemas que yo tuve y así, entonces yo... con la trabajadora social, entonces ella me tomó mucho cariño y cuando después tuve otro problema, entonces ella me derivó Rumiñahui, a la abogada de Rumiñahui(...) allá me ayudaron mucho(...) es una abogada muy atenta, que te llama inmediatamente. Movimiento por la paz, yo he derivado a mucha gente(...) Rumiñahui sí, tiene muchos más cursos y mucha más flexibilidad a la hora de llamarte(...) la abogada dice: ‘Me dejaste tu teléfono, o me llamaste, ¿necesitabas algo?’, independientemente si te conoce o no. Y la trabajadora social también, Marian también. Ella es muy atenta, porque yo le dije: ‘Llárame para cursos’, y ella me llama mucho.” [EF1]

En aquest sentit és important indagar si aquestes entitats tenen la finalitat última que la seua dinamització, algun dia, ja no siga necessària; si impliquen també a població d'origen migrant en la participació activa de l'entitat, contractant i potenciant perfils de lideratge comunitari dins els col·lectius

¹⁵ *La iniciativa de les protestes estava liderada per un conjunt d'individus relacionats amb agrupacions polítiques d'extrema dreta, alienes al barri, que va voler generar distorsió informativa al voltant d'aquest centre, per provocar un conflicte veïnal. Crearen una plataforma “veïnal” amb l'únic objectiu de mobilitzar contra l'apertura del centre, a partir de missatges i discursos de por, que barrejaven en el mateix paràgraf la relació entre els centres d'acollida i el nombre d'agressions sexuals; de cara als mitjans de comunicació el missatge era que l'espai on es volia situar el centre d'acollida no reunia les condicions de seguretat necessàries.*

Les protestes -d'aquesta plataforma- van tindre un ressò mínim en la gent del barri, i del districte, que de fet, no sabia qui convocava, no sabia exactament quins eren els motius... és a dir, la desinformació organitzada, per manipular i provocar un conflicte. Davant aquesta amenaça, entitats del tercer sector, teixit associatiu i veïns i veïnes a títol individual, van enllestir estratègies de resistència, com organitzar jornades comunitàries al barri.

> continua pàgina següent

> continuació nota ¹⁵

Durant les entrevistes es va voler indagar una mica entorn d'aquest conflicte, i la majoria de veïnes i veïns, tot i haver-hi sentit parlar, no podien donar informació detallada.

“Sí, pero bueno, eso es otro barrio(...) cortaban todas las semanas la Avenida del Puerto(...) han hecho manifestaciones. Ahora ya queda poco(...) Porque creo que era a nivel de toda València, el centro de acogida, o sea, tenía que venir gente de toda la ciudad a este centro de acogida, y lo que decían es que iba a traer muchos inmigrantes, inmigrantes además problemáticos (...)” [E6]

“Lo del centro de acogida es allá en Ayora (...) Allí sí que están teniendo problemas con lo que quieren montar allí(...) Si fue una asociación, si fue los vecinos o lo que sea, tampoco movilizaron al barrio, porque claro, muchas veces salías y decías: ‘Jolín, si es que hay cuatro gatos’, pero porque tampoco movilizaron al barrio. Yo creo que se ha debido de paralizar o algo.” [E5]

> continua pàgina següent

poblacionals d'origen migrant, connectant-los amb el teixit associatiu del barri o animant-los a generar la seua pròpia associació. En definitiva, si aposten per unes determinades línies d'actuació comunitària.

“En general, les ONG's, les associacions, que es desenvolupen dins l'atenció a la població migrant... tenen un dèficit important de persones migrant participant(...) Estem en un moment molt interessant de reivindicació/desig d'emancipació dels/les descendents espanyols/es racialitzats; qui no ho comprenga -ong's i associacions que treballen amb població migrant-, va a quedar-se fora.” [A8]

“Per part de les entitats socials, és necessari fer-se una autocrítica, i és la de no perpetuar aquests espais de facilitació, no són nostres, tenim que acompanyar la cogestió tenint com a objectiu final l'autonomia, podem acompanyar i facilitar, però després hem de soltar, encara que això supose perdre ajudes a projectes.”

[A1]

BARRERES PER A LA PARTICIPACIÓ

Per barreres a la participació entenem aquells obstacles que, de forma directa o indirecta, impedeixen a la població d'origen migrant formar part activa, en tant que subjectes polítics, de la trama associativa “clàssica” de la ciutat.

Agafant el model teòric de la interseccionalitat, podem classificar les barreres existents des d'aquelles de caràcter estructural, o aquelles en les quals és més difícil influir per tal de canviar-les, fins a aquelles més micro, en les quals es pot influir amb més facilitat, en tant que ciutadania però també en tant que administració.

En aquest sentit, aquest model ens ajuda a visualitzar com les barreres, a escala macro o a escala micro, interseccionen atenent factors de gènere, raça i classe social.

6.1 TIPOLOGIA DE BARRERES

ESTRUCTURALS (RACISME INSTITUCIONAL)

D'una banda, i a la llum del treball de camp realitzat, no s'aprecien barreres directes a la participació des de la trama associativa clàssica, com a tal, emmarcades dins posicionaments discursius d'hostilitat, racistes i xenòfobs.

Més aviat, el que es percep, tant per la mateixa trama associativa entrevistada, com per la població d'origen

migrant i per l'equip tècnic, és que les principals barreres directes a la participació intercultural serien les que es deriven de l'anomenat racisme estructural/institucional.

Són les lleis com la d'Estrangeria, les que minven -des de l'inici- les possibilitats de participació de la població d'origen migrant. A partir d'aquesta normativa, des de la qual s'estableix l'inici d'un procés de criminalització i repressió de les persones migrants, s'articulen tota una sèrie de mecanismes que impedeixen l'accés als drets bàsics o de sostenibilitat de la vida (des d'un lloc de treball fins a l'educació, la sanitat i la protecció social); a més, la llei opera de forma reversible, és a dir, en qualsevol moment es pot involucrar d'un estat de ciutadania a un estat en el qual la persona (torna) a perdre els drets adquirits.

Derivades d'aquestes barreres estructurals, òbviament, l'àmbit relacional passarà a ressentir-se, i amb això, la negació d'establir llaços comunitaris, de participar.

Així, l'administració ha de proposar plans d'acció que, a banda d'oferir mesures relatives a la inclusió laboral i els recursos econòmics assistencials a la població nouvinguda (des dels serveis socials), faciliten també la incorporació plena, en igualtat de condicions, de les persones nouvingudes a altres dimensions de la vida socialment valorades i significatives, com per exemple l'oci, les activitats comunitàries, el

> *continuació nota* ¹⁵

(...)es va generar una plataforma minoritària de veïns i veïnes...
 “Plataforma vecinal Marítim-Ayora”,
 que no té res a veure amb l'associació de veïns Marítim-Ayora, manipulada i aprofitada en gran mesura per individus racistes i feixistes pertanyents a grups com Espanya 2000 i VOX, Avant, que van estar agitant la plataforma.
 Aquesta plataforma, ha fet acte de presència a les trobades comunitàries que organitzem, però aquestes eren tan nombroses, d'unes tres-centes persones, que van marxaven. Un veí del barri va elaborar un grup de whatsapp per a mobilitzar el veïnat en contra d'aquesta plataforma racista encoberta.” [A2]

voluntariat, les activitats culturals, etc.

En definitiva, no solament l'àmbit econòmic, sinó també el polític i legal (participació política, sistema administratiu, protecció social...) i el social-relacional (xarxes socials, inclusió comunitària...) han de ser tinguts en compte.

INDIRECTES (FALTA DE SENSIBILITAT/DISTÀNCIA SOCIAL DES DE LA TRAMA ASSOCIATIVA)

Les barreres indirectes consisteixen en el fet de no considerar la participació de la població migrant com a important per a l'entitat, en un clima de relativa indiferència o ignorància de les realitats dels i les veïnes nouvingudes, i en general, de l'existència de diversitat al barri. Sovint també es basen en unes percepcions travessades per la dicotomia nosaltres/ells que no obstant això, solen desaparèixer en el millor dels casos, en entrar en contacte.

En general, s'observa com aquelles associacions o col·lectius, que sí que són culturalment diversos, no ho són per haver enllestit una estratègia d'obrir-se a la diversitat i copsar la realitat del barri (practicant una reflexió crítica prèvia), sinó que més bé es perceben formes d'adaptar-se i "incloure" aquesta diversitat, a mesura que aquesta va "entrant" dins del barri (per exemple, les AMPAs o els espais de dinamització d'activitats per als infants, però també les FALLES).

En aquest sentit, quan se'ls pregunta a les associacions locals, que no es troben lligades a espais on la diversitat és un fet real, pel moment vital específic relacionat amb infants (com les associacions de pares i mares, els clubs esportius o les associacions de caràcter social adreçades a infants i joves del barri), si no hi ha persones d'origen migrant participant, sempre se'ns remet a la manca de xarxes de contacte prèvies, o a l'especificitat de l'associació en concret (com les falles, que no tenen perquè interessar a tothom, ni als mateixos valencians/nes)..

“Que poden ser més inclusives? Sí, però no serien mai per a tots, ni per a la majoria i no passa res, no significa ni més ni menys en quant a la integració(...) sí que seria fonamental que, si hi ha persones de la religió, les cultures que siguin, que no estiguen tancades a apropar-se a les falles i fer alguna cosa conjunta, que les falles ho permeteren, que pogueren ser més inclusives, però estem parlant també de tota forma de diversitat (LGTBI...), és a dir, que estiguen obertes, i fer en definitiva que una festa siga més diversa i inclusiva, no per res de la migració en concret.” [A3]

Així amb tot, des de les mateixes associacions es reconeix que allò que més podria influir perquè la població d'origen migrant entrara a participar, és precisament anar a buscar-la (com es feia amb “l'apuntà”, antigament); però també parlen de situacions clau que pensen que obrin la porta a

aquesta participació intercultural, com el nexa d'unió dels infants, abans esmentat, o les noves famílies interculturals que comencen a existir, ja dins les associacions.

“Té que ser que els xiquets tinguen amiguets que siguen fallers (...) *entonces* pa això te fa falta viure uns quants anys, a no ser que els xiquets *pues*, tots els anys ‘-*mamá, apúntame a la falla...*’ (...) si la gent de Cuenca ja te dia: ‘-*Ah, yo no tengo nada que ver*’ (...) *lo* que te duu a la falla és tindre a algú conegut en la falla, entrar, ací mateixa, molt poquets, molt poquets entren sense conèixer a ningú, molts poquets... *hasta* que coneix a algú, ¿on te sentes? ¿en qui parles? Els xiquets és diferent, perquè els xiquets enseguida (...) però els majors no. (...) Jo ja te dic, me vaig apuntar perquè coneixia, *aunque* el meu fill, jo ja l’havia apuntat des de xicotet (...) Jo, no me *llamaba* l’atenció, perquè com jo no sóc d’ací, els meus pares no han sigut fallers, perquè són d’Andalusia...”

“(...)eixa xiqueta és neta d’un faller de tota la vida, però que la seua neta, tingué una relació en un xic de color, negre, que no estan junts ara, i ella és mulateta per això. (...) Ací immigrants no n’hi han, jo no sé si algun xicotet d’eixos que se diuen Jonhatan i tot això... n’hi han adoptats... però de pares d’ací...” [E4]

“(...) de hecho, tenemos a Elia, que es de origen también sudamericano y es fallera(...)Y también la, la, fallera mayor creo que es de, de aquí de Doctor Oloriz (...) y es una nena de color. No sé si ha nacido aquí...” [E7]

“Pues no te creas porque se nos ha apuntado la de (...) tenemos a una chinita (...) que su madre puso enfrente un de esto de manicura (...) pero su padre es del barrio, o sea... Entonces se han apuntado el padre y la niña. Ella de momento no.” [E5]

Com veiem, a falta d’una reflexió crítica entorn de la diversitat del barri i la necessitat d’incloure-la, el que veiem són pràctiques d’inclusió espontània, de trobada en les quotidianitats, sense consciència intercultural prèvia però que, de fet, van donant-se a poc a poc, a mesura que la diversitat s’assenta als barris.

BARRERES DIRECTES (DISCURSOS D’HOSTILITAT)

La recerca se centra a estudiar el grau de participació de la població migrant en dos barris de València, dins la trama associativa comunitària. Tal com apunten alguns estudis (Cea, 2009), dels posicionaments discursius de la trama associativa entrevistada dels dos barris, difícilment es podran extraure discursos de tall racista i d’hostilitat directa que rebutgen la participació de la població d’origen migrant; en primer lloc, perquè aquests posicionaments no són “políticament correctes”. En segon lloc -i recordant ací que ens adrecem al teixit associatiu de dos barris de caràcter popular, de rendes mitges i baixes- perquè els discursos d’odi poden generar-se a partir l’aïllament social d’individus que es troben en situacions generals de precarització, que

pateixen desigualtats en distints àmbits i que han perdut el contacte amb els llaços comunitaris del barri (absència de xarxes de sociabilitat, i absència de participació comunitària); un perfil -persones individuals- que no entrava dins la investigació. No es nega l'existència d'associacions amb posicionaments racistes, que n'hi ha, però sí que es fa l'incís que una situació precària sumada a la manca de xarxes de sociabilitat, suposa un entorn afavoridor del viratge cap a posicionaments racistes i xenòfobs, i d'ací la importància de comptar amb polítiques públiques substancials, incloent-hi exercicis i accions que potencien les xarxes comunitàries.

Pensem, en canvi, que és des d'aquests espais -des del teixit associatiu "autòcton"- on es pot generar el debat entorn dels "malestars"; on no es nega el conflicte, sinó que es visibilitza i per tant, deixa espai per a negociar, per a expressar en col·lectivitat, en contacte directe i quotidià; un escenari d'oportunitat per treballar i començar a generar llaços i trencar discursos racistes i xenòfobs.

Amb açò es pretén subratllar l'important paper del món associatiu dels barris per treballar els conflictes, a partir dels espais comuns i de quotidianitat, encara que siga necessari que des de l'administració s'oferisquen les primeres actuacions o iniciatives, i que es provoquen els primers contactes/espais comunitaris interculturals.

Davant del concepte "els altres", hem d'oposar el de ciutadà; "els altres" són vistos com a competidors, però el problema és que falten serveis. No hi ha hagut polítiques d'immigració (excepte, en alguns casos, de caràcter local), sinó d'estrangeria. Els pocs drets que es concedeixen a les persones nouvingudes estan vinculats a obligacions. Cal insistir en el dret de vot, clau per a revertir aquestes concepcions. Finalment una reflexió al voltant de les legislacions de les administracions públiques, de si cal ser molt focalista amb els problemes o més aviat universalista a l'hora de gestionar i promoure polítiques en favor de la igualtat i equitat. Cal plantejar la necessitat de lleis generals i universals però que han de saber captar i donar resposta a totes les diversitats (Subirats, 2009).

6.2 QUINES BARRERES EXISTEIXEN A LA PARTICIPACIÓ? (PERCEBUES PEL TEIXIT ASSOCIATIU I ENTITATS)

En general, les barreres a la participació que s'han identificat durant el treball de camp, poden ser incloses dins la tipologia de "barreres indirectes". En els apartats anteriors hem fet un recorregut per aquestes, a partir de les entrevistes realitzades amb població d'origen migrant.

A continuació, exposem les barreres que, des del mateix teixit associatiu, pensen que hi ha perquè la població migrant

participi. En semblava interessant fer aquesta pregunta, perquè també ens donava pas a provocar un moment de reflexió durant les entrevistes, un lapsus de temps en el qual la “població autòctona” que conforma el teixit associatiu dels barris, pensara al voltant de l’existència de barreres i intentara elaborar una tipologia d’aquestes.

- En general, **desafecció i individualisme social**.

Totes les associacions entrevistades admeten que formar part, i participar, implica treball, constància i dedicació, i més si ens referim al cas d’associacions amb un objectiu de transformació social de la realitat. El temps lliure és el que destinem a fer funcionar la nostra associació, i és comprensible que, amb els ritmes actuals, la població no desitge dedicar eixe temps a participar, tot i que un cop et trobes dins, els beneficis (a escala personal) superen els inconvenients.

“(…) La cultura ha cambiado (…) los jóvenes de hoy en día no ven el asociacionismo como lo veíamos nosotros, nosotros era una necesidad, ahora no tienen esa necesidad, se han buscado otras necesidades, es la cultura del ocio (…) Antes, el único vehículo que había para... no sé, para integrarse o para hablar o para... compartir o para intervenir, cara al ayuntamiento, era las asociaciones de vecinos, porque... o para reclamar (...) Pero ahora, tienes las redes sociales, tienes internet, tienes...” [E1]

“(…) jo crec que un dels problemes que tenim és la... Jo crec que també és conseqüència de la situació, però la falta de conscienciació i la falta de participació en el barri, jo crec que és brutal. No només en la mateixa associació de veïns, perquè sí que la gent participa i tal, però ho fan en altres llocs més d’oci i més individualitzats que no tant la mateixa associació.” [E2]

- **Manca d’espais comunitaris.**

Relacionat amb l’anterior punt, algunes associacions entrevistades d’ambdós barris coincideixen a valorar que la manca d’espais públics destinats per a l’ús del teixit associatiu en els barris, incideix en una manca de participació general de la població (no solament de la d’origen migrant).

“(…)las inquietudes que teníamos, o las necesidades que detectábamos como tejido asociativo(...) todos coincidimos en una cosa que era en un salón de actos, queríamos un salón de actos. Veas tú la chorrada, pero queríamos un salón de actos. En el centro social que hubiera un salón de acto que nos cedieran a las asociaciones. Porque por ejemplo, el de Trafalgar es un muy difícil de coincidir e imposible el fin de semana porque cierra. Cuando, claro, las asociaciones funcionan en fin de semana, porque somos voluntarios y entre semana te hacemos otras cosas.” [E10]

“Primero porque falta de locales sociales, falta de locales públicos. (...) Donde nosotros podamos desarrollar

nuestra actividad. Aquí no podemos desarrollar nada, esto es, digamos, un despacho(...) la crítica, bueno, la reflexión que hacemos es, nosotros no vamos a superar un poco la barrera que tenemos actualmente, mientras no tengamos un local idóneo.” [E1]

- **Barreres econòmiques.**

La percepció de gairebé totes les associacions entrevistades, és que una de les principals barreres que troba la població d'origen migrant per a participar, és la condició econòmica precària (que els hi afecta de formes més cruentes) junt amb altres factors derivats de la Llei d'Estrangeria, que tot plegat sotmeten la població d'origen migrant a un estat d'instabilitat continua i d'incertesa vital.

“...migrant, lo que li interessa és el treball. Hi ha molta gent que té treball, i n'hi ha molta gent que no té treball, està el problema dels papers, que *bueno*, tu saps que molta gent no ix *casi*, ix en por (...) Els controls que n'hi *han*. En l'Avinguda de Burjassot estan contínuament, controls de policia totes les setmanes, varies vegades. No sé si és per això, no sé per què és, però *bueno*, sí que quan veus a qui criden *pa* investigar, no és gent d'ací.” [E3]

“Yo creo que es más una barrera económica que de otro tipo.” [E10]

“...per la economia(...) primerament per això, perquè

aunque siga barato, és una cosa que tens que pagar tots el mesos (...) *entonces*, la gent que és immigrant, pues de normal se junta... perquè tu baixes al riu, i al costat de les Torres, ahí els diumenges és festa, se passen tot el dia. I jo comprenc que sí, que és una manera d'eixir, que te pegue el sol i l'aire i estar en companyia i gastar-se dos duros.” [E4]

- **Distància relacional o manca de xarxes de sociabilitat.**

La dificultat per accedir o participar de xarxes de sociabilitat o de proximitat, per part de la població d'origen migrant, és vista com una barrera per a la participació, sobretot en el cas de les agrupacions de caràcter festiu, com les falles. Això no obstant, i com s'ha vist anteriorment, aquesta absència de contacte, que se suposa la porta d'entrada a una determinada agrupació, també ocorre amb població “autòctona”, però la diferència rau al fet que és més difícil establir xarxes de sociabilitat per part de la població d'origen migrant, tenint en compte factors com l'aprenentatge de l'idioma (comunitat pakistanesa, índia, magrebina), però també la distància cultural percebuda per la mateixa gent del barri entorn dels distints orígens.

“A ver, es muy complicado apuntarte, es muy raro que te apuntes a una falla si no conoces a nadie.(...) hemos tenido a algunos que se han apuntado, sí, pero es complicado. Normalmente cuando te apuntas en una

falla es porque conoces...” [E5]

- **Barreres d'idioma**

Dins les trames associatives relacionades amb les reivindicacions polítiques entorn la millora del barri, es percep que l'idioma valencià suposa una barrera per a la població d'origen migrant, sobretot si aquest és l'idioma vehicular de les activitats que organitzen, així com del material de difusió. No obstant això, es pensa que la llengua, concretament el valencià, més que un punt de conflicte, hauria de ser percebuda per la població migrant com un valor afegit de la societat d'acollida i no com un entrebanc, a condició que s'establisquen processos d'acompanyament.

“Entonces estos días dic: “-Mira, veus...”, *pues* les falles, veia passar els xiquets, casi tots xiquets de, que se nota que són... migrants, en la seua maqueta de la falla, bueno *pues* això ja me dóna a entendre que eixa generació *a lo millor* s'integra més... tot depèn, clar és que jo una de les coses que... que me toca l'ànima és que la gent vinga i que no se preocupe de la nostra història, de les nostres arrels... me referisc València, el poble valencià(...) I tot depèn, crec jo que és faena nostra, faena de les escoles, perquè clar, ahí la família educa, això *pa* mi està claríssim, és la que té que educar als xiquets, no en el *college*, no l'escola, perquè tu educaràs als teus fills conforme tu cregues, no com crega este professor o l'altre o aquell, perquè ahí n'hi

han d'una diversitat i tu saps la línia que tens... però sí el que coneguen la nostra història, que sàpiguen apreciar-la.” [E3]

“Aleshores açò és una línia tot, i és escola en valencià (...). És que és una escola molt familiar, perquè són 190 alumnes(...) i la gent busca també una escola xicoteta i familiar. Que ací al ser l'escola en valencià, quan venen i diuen: *'Es que el idioma...'*, normalment sempre li diguem: *'Pues mira, tienes el San José de Calasanz si no quieres...'*, però la veritat és que ací el valencià, després el parlen molt normalitzat. Hi ha voltes que ve gent, sobretot àrab, que no parla res, res, res, aleshores nosaltres intentem dir-li: *'Mira, es que aquí te lo podemos explicar'*, però clar, a l'hora de fer deures i tot és molt complicat, però encara així tenim famílies que la veritat és que s'han *acoplat* súper bé.” [E8]

6.3 QUINES BARRERES EXISTEIXEN PER A LA PARTICIPACIÓ? (PERCEBUES PER LA POBLACIÓ D'ORIGEN MIGRANT).

- **Racisme institucional (Llei d'Estrangeria)**

La principal barrera per a participar que la població d'origen migrant pensa que els/les condiciona, són les lleis administratives que regulen els processos migratoris, que perpetuen un estat d'incertesa vital i de vulnerabilitat, i que al seu torn, limiten la participació.

“Yo siempre he pensado que por un lado está el tema de la situación administrativa que tengas. Eso, quieras o no, te da vida o no en una organización, te va a comer el tarro y te va a hacer pensar si aquí puedes estar o aquí no(...)entonces yo, por mi parte es esa, la situación administrativa que tengas, que me ha dado muchas barreras a mí para hacer muchas cosas en mi vida. Ahora tengo la nacionalidad, que eso es positivo, porque lo pasé muy mal con ese asunto de la obtención de los papeles, y la tengo desde abril, sí, desde abril, hace nada. Entonces claro, tuve muchos jaleos, o sea, tenía permiso de residencia, se me caduca, casi no acabo la universidad porque estaba caducado, en fin, un jaleo con eso... Y al final mira, encontré trabajo, pude renovarla, sigo trabajando a día de hoy, estoy contento en ese sentido.” [EF5]

Dins aquest apartat s'inclouen també les experiències de tall racista, patides per la població d'origen migrant, però també per població espanyola racialitzada; se subratllen sobretot situacions racistes per part de professionals que treballen en qualitat de funcionariat a les administracions públiques.

El cas més nomenat és la situació de violència institucional que suposen els controls d'identificació per perfil ètnic, que a més de vulnerar els drets humans, contribueixen a generar una imatge que criminalitza la població migrant, sobretot la racialitzada, siga o no espanyola.

El fet que en qualsevol moment, per l'espai públic, et puguin abordar per demanar-te la documentació, és un fet susceptible de limitar no solament les ganes, sinó les opcions de participar en general.

“A mi marido, en este año, por lo menos cuatro o cinco veces lo han parado caminando y le preguntan por papeles en la calle. Tres o cuatro... Es que siempre que viene y me dice: ‘La policía me va a volver loco’, y le digo: ‘¿Qué pasa?’, y me dice: ‘Me acaban de parar y me han preguntado por papeles’. Y tiene la nacionalidad española, lleva aquí veinticuatro años, solo en València.”

“(...)de camino al curro igual, me han parado. O sea, fue muy fuerte, yo cruzaba la calle y pasaba la patrulla delante de mí, se me quedaron mirando, yo también. El caso que cruzo, y se ve que dieron la vuelta a la manzana, para pillarme por el otro lado, me bloquearon el paso, se bajaron, yo me hice el loco, aceleré el paso, ya por provocar un poco, porque iba a un cole a trabajar, aceleré el paso y se vinieron los tíos detrás corriendo, gritándome (...) saco el permiso de conducir, el tío ni ve el nombre, no ve nada, ve que la tengo, y me dice: ‘Vale, vale, vete’, y nada, así, porque si no la tenía, claro, para dentro, así lo hacen, pero fue, no sé (...)al final yo me acabo riendo porque... Te encuentras con cada... porque se desesperan, se vuelven locos, es unas ganas de querer pillarte y como ven que no pueden, pues mira, al final te ríes.” [EF5]

- **Manca de temps i mitjans**

Que la població d'origen migrant es troba abocada, per les condicions derivades de la Llei d'Estrangeria, a invertir els temps i els esforços personals no ja a la cerca d'una mínima estabilitat vital, sinó a complir els requisits laborals necessaris per a entrar dins els processos de regularització administrativa, limita certament el fet que puguin participar en la trama associativa.

En aquest sentit, el cas de les dones d'origen migrant sol ser el més característic per exemplificar aquesta barrera, si tenim en compte per exemple les opcions laborals a les quals usualment poden optar, com les d'interior dins una llar.

“Pues porque hacían reuniones en el colegio y yo me las pasaba trabajando y entonces eso también ha sido... el aislamiento de mí, de los papás de los niños (...) porque yo trabajaba y la otra chica era de Ucrania y también trabajaba, y otra chica era de Ecuador y también trabajaba, entonces... Las tres, nosotras nunca estábamos así con los papás, así que se juntaban, que se van de cena, que se van a hacer una excursión, yo qué sé, pero nosotros no nos juntábamos, porque no es que no queríamos, sino que trabajábamos.(...) Al principio sí que nos invitaban, pero nosotras les decíamos que no podíamos porque estábamos trabajando. Y entonces nosotros dejamos de estar con todos los papás.

Entonces eso también ha sido, como yo no me juntaba con los papás y todo, mi hija también lo notaba...” [EF1]

“Jo porte cinc anys, el meu fill ara va a segon de primària, porte cinc anys en el cole i des del primer dia sóc de l'AMPA, no? Si no d'una manera o d'altra sempre ajudes. A mi m'agrada perquè dius: 'És que açò vas a viure una volta', no? Aleshores jo sí que m'implique, i si no arrastre a ma mare i li dic: 'Vés tu al cole, vés', o siga que al xiquet també li agrada veure a les famílies integrar-se en el cole.” [E8]

D'aquesta forma, les lluites compartides de les classes socials populars, que són les que pateixen les desigualtats imposades des dels sistemes capitalistes neoliberals (mercat laboral precaritzat, lluita pel dret a l'habitatge, desmantellament del sistema de benestar o de redistribució de la riquesa...), són les que articulen actualment formes emergents de participació intercultural, com les plataformes d'afectats per les hipoteques, els sindicats de les professionals de les llars i de les cures o els col·lectius que defensen els drets dels/les repartidors/es.

- **Manca de representació o identificació entre iguals, dins les associacions i les entitats del tercer sector.**

Durant les converses amb persones tècniques, que treballen dins entitats del tercer sector implicades en potenciar una societat intercultural, es parla de la necessitat que persones

d'origen migrant estiguen presents, siguen la cara visible dins aquest entramat, és a dir, la necessitat que aquests espais d'acollida, d'assessorament, etc. siguen conduïts per població d'origen migrant. La societat és diversa, i per tant, l'entramat del tercer sector però també la xarxa associativa hauria ja de reflectir aquesta diversitat.

“En general, les ONG's, les associacions que es desenvolupen dins l'atenció a la població migrant tenen un dèficit important de persones migrants participant, i no saben com atraure-les. En aquest sentit, cal canviar ja les formes de participar, cal canviar horaris, apropar-se a elles d'altres formes.... és a dir, facilitar el procés de participació. També en tot el que té a veure en la representació, si totes les persones d'una associació són blanques i espanyoles, la població migrant no va a sentir-se representada o no va a veure que les seues demandes dins l'associació s'escolten (*piensan que no es para ellos*). Llavors, sí que sorgeix l'interés d'organitzar-se entre ells/elles, però d'una forma més informal.” [A8]

“Eso, que haya gente extranjera en una falla. Me sorprende mucho, porque lo veo como... O sea, me parece genial, porque al fin y al cabo, o sea, el otro día estaba en Denia, por ejemplo, y me encontré un policía nacional ecuatoriano, que me quedé flipando, me quedé flipando(...)Pero luego lo pensé y dije: 'No, bien', o sea, es una cosa, pero vale, mi primo se está preparando para Guardia Civil, y es familia, ¿sabes?” [EF5]

Un punt a destacar dins aquest apartat, seria el de formes emergents de participació protagonitzades pels fills i filles de població d'origen migrant que lluiten precisament per visibilitzar aquesta manca d'identificació i d'apertura a la diversitat, al si de les xarxes veïnals “autòctones”;

“(...)porque aquí tenemos la asociación de vecinos de una señora que es 27 años presidenta de la asociación, entonces, ¿cómo entra la gente? Es más fácil ir a la luna que romper esa estructura de pequeñas asociaciones vecinales porque pasa lo mismo, también están enquistadas, no están renovadas, son de pocas personas...” [A5]

• Barreres Idiomàtiques

Com ja s'ha vist en apartats anteriors, l'aprenentatge de l'idioma és una de les principals barreres per a participar, que afecten sobretot les dones de la comunitat pakistanesa i magrebina. Durant les entrevistes, són elles les que assenyalen que la impossibilitat de comunicar-se és una de les principals dificultats, no ja per a participar, sinó per portar una vida normal, independent.

Aquest punt en concret, s'explicita de forma més detallada en l'apartat 5. Les pràctiques de participació de la població d'origen migrant.

“Queremos clase de castellano para las madres.” [EF5]

“(…)también nos gustaría participar en las actividades del AMPA pero el idioma es lo que nos detiene, aun así hay muchas madres que están apuntadas ahí, pero no pueden colaborar por el idioma. Pero la barrera es el idioma (...) en los parques y en los lugares públicos tenemos buen trato pero el problema está que no pueden tener una conversación, te detienes en el “hola, ¿cómo estas?”. Tenemos amigos en nuestro vecindario que también son mujeres paquistaníes, pero nos gustaría tener amistad con mujeres españolas pero no existe esa relación por el problema de siempre, el idioma. Nuestra necesidad básica es el idioma español. Enfrentamos demasiadas dificultades en todos los lugares porque no hablamos lo suficiente para satisfacer nuestras necesidades.” [EF4]

- **Racisme social**

Durant l'entrevista grupal amb gent d'origen migrant participant en la trama associativa del seu barri, una opinió també generalitzada era que la participació es veia limitada a causa del temor al rebuig, o altrament dit, a causa del temor a patir una situació de tall racista.

“Yo, personalmente(...)al principio, cuando llegué yo creía que había hecho algo malo a la gente, porque sales y yo estoy acostumbrada a salir y saludar a todo el mundo, y salgo y saludo, y te miran como una extraña, y digo: ‘¿Qué he hecho?’, yo creo que es el miedo del rechazo, que siempre estoy pensando yo misma. Le dije

a mi marido: ‘¿Qué he hecho a la gente?’, y me dice: ‘No, no pasa nada, luego se acostumbrarán’. Cuando nació mi hijo, se empezaron a acercar a mí. Sí, cuando nació mi hijo venían y decían: ‘Ay, qué bonito’, y yo: ‘Ah, ahora me saludan, sí’, y ha sido como repentino, (...) se subían a mi casa y me saludaban y había una señora mayor que me cogía el niño y lo llevaba a su casa y me dice mi marido: ‘¿Ves como no has hecho nada a nadie?’, pero a raíz de ahí ya mira, tengo amigas, las vecinas, nos conocemos de arriba a abajo y hablamos, voy a sus casas, cuando llueve y voy a salir llamo a casa de uno, les dejo allí y voy yo, hago la compra y vuelvo, así que muy bien, sí.” [EF5]

“Una vez me dijeron que había una mujer que quiere una señora para hacer limpieza, cuando le toqué la puerta, abrió, me vio y me dijo ‘¿vienes de Talibán o qué?’ y me cerró la puerta. En su momento yo ni siquiera sabía que es Talibán.”

“En la entrevista de trabajo para trabajar de camarera, la señora me dijo: ‘¿por qué viene tapada?, los clientes te tendrán miedo’ y me dijo: ‘ponte un gorro mejor’.” [EF3]

TIPOLOGIA D'ASSOCIACIONS SEGONS ELS DISCURSOS I LES PRÀCTIQUES

16 “(...) no es tracta simplement de reconèixer, descobrir o tolerar a l'altre o a la diferència en si (...) Es tracta, en canvi, d'impulsar activament processos d'intercanvi que permeten construir espais de trobada entre éssers i sabers, sentits i pràctiques diferents”. WALSH, C. (2005)

En aquest apartat, seguint les petjades metodològiques plantejades per l'Escola de Sociologia Crítica madrilenya, es proposa una tipologia per a l'associacionisme local d'acord amb els seus discursos i pràctiques sobre la diversitat cultural. Dita modelització s'ha realitzat a partir de les entrevistes realitzades durant el treball de camp a entitats dels barris de Marxalenes i la Creu del Grau.

En aquesta investigació s'ha construït un camp visual de posicionaments, en el qual és possible observar les lògiques posicionals i possibles desplaçament dels actors (o en aquest cas de les associacions). És a dir, el camp seria una eina que visibilitza una xarxa de relacions objectives entre els distints posicionaments, els quals es defineixen objectivament en la seua existència i les determinacions (formes de fer i de pensar), que imposen als seus ocupants, a partir de la seua situació actual i potencial en l'estructura.

Per elaborar la tipologia, instal·lada al camp visual, ens basem en dos eixos de treball, un vertical i un horitzontal, que creuats, donen com a resultat quatre quadrants que es corresponen amb diferents tipologies associatives. En allò que concerneix l'eix vertical, s'han seleccionat els conceptes de “convivència”, “coexistència” i “hostilitat”. Mitjançant aquests, es classifiquen aquelles associacions que mantenen discursos prodiversitat, compromesos

amb la interculturalitat i que es caracteritzen per establir relacions d'igual a igual, seguint un model bidireccional; o bé de coexistència, si aquestes mantenen discursos llunyans o ambivalents respecte a la interculturalitat, i de fet no s'estableixen relacions, o les existents segueixen més bé un model assimilacionista, jeràrquic; en canvi, per a l'eix horitzontal, s'ha treballat el concepte de “diversitat”; sent l'extrem esquerre el que indicaria la inexistència de diversitat cultural en l'associació i l'extrem dret la presència de molta diversitat, per categoritzar les entitats segons la seua configuració social.

Per la seua complexitat, cal aprofundir una mica més en el plantejament de l'eix vertical. Els conceptes que es barallen per a la construcció dels eixos, són la coexistència, la convivència, i l'hostilitat en tant que conceptes aglutinadors no solament de discurs sinó de pràctiques.

La **coexistència**¹⁶ es refereix sobretot a un fet donat, a la coincidència d'existir en un mateix lloc i temps determinats amb “els altres”, i per tant es pot parlar de coexistència entre coses i/o objectes. La **convivència** en canvi es refereix a quelcom elaborat i construït i sempre en relació amb persones (no objectes), que interactuen i per tant, no és una cosa que ve donada. Parlem de la construcció de relacions, que van més enllà de “hola i adéu”, característiques de

la coexistència, per a copsar el “ens veiem al parc amb els xiquets?” o “quedem a fer-se el café?”, que podria caracteritzar la convivència. *La convivència cal construir-la, i implica entre altres coses, aprenentatge, tolerància, normes comunes i regulació del conflicte.* (Malgesini, G.;Giménez, C.,2000)

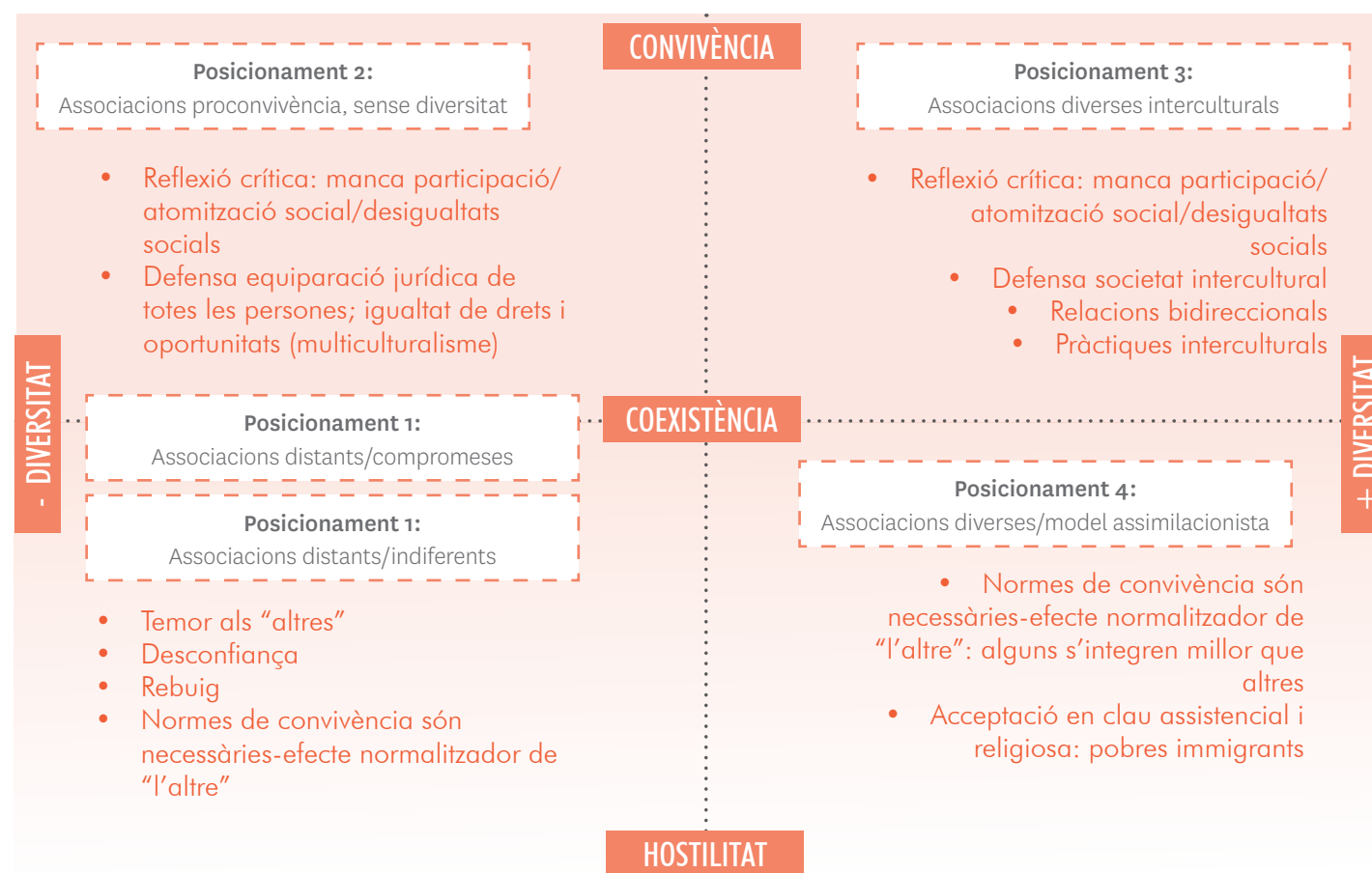
En darrer lloc tindríem els discursos que se situen en una posició d'hostilitat, que faria referència a ambients de tensió i confrontació, en els quals domina la competència sobre la cooperació i s'ensuma el conflicte de forma latent, que pot manifestar-se en situacions de violència verbal i/o física. Parlem de desconfiança generalitzada, evitació física, enfrontament personal o col·lectiu i culpabilització de “l'altre”, al que es caracteritza com una amenaça.

A més, per abordar l'acostament a aquests conceptes, s'ha procedit a operativitzar-los a través de tres criteris, que van ser consensuats amb la comissió de seguiment de la investigació. En primer lloc, s'ha atés a si existeixen accions específiques que cerquen copsar la diversitat poblacional del barri (des de l'organització de xerrades amb distints interessos, fins a l'adaptació de les vies de difusió); en segon lloc, s'ha tingut en compte si existeix algun tipus de

plantejament intercultural o entorn la diversitat cultural en les accions que es realitzen. És a dir, hi ha entitats que poden tindre discursos compromesos amb la convivència, però més enllà, es tracta d'indagar entorn de les seues pràctiques públiques, on es posa en relleu aquest plantejament. Per últim, cal tindre en compte també que els discursos i les pràctiques del teixit associatiu, són travessats per la proximitat social, geogràfica i generacional amb el fenomen de la diversitat intercultural. Per exemple, segons el treball de camp, no és el mateix posicionament social el d'una associació de dones majors que el d'una Associació de Mares i Pares d'una escola pública. La primera, pel fet generacional i pels interessos compartits, mantindrà un contacte més distant amb el fenomen migratori, mentre que la segona tindrà un apropament més proper, en tant que diàriament transiten per espais conformatos per la diversitat del barri.

En definitiva, es barallen els conceptes de diversitat (més o menys) i de coexistència vs. convivència, a partir dels quals s'han identificat quatre posicionaments generals, que s'han d'entendre com a tipus ideals: posicionaments discursius fluctuants i sovint contradictoris, que a la realitat sempre es donen més barrejats que en aquesta modelització.

Aquestes són les tipologies arreplegades al treball de camp:

Taula de posicionaments discursius.

Font: Elaboració pròpia

7.1 POSICIONAMENTS

POSICIONAMENTS TRAMA ASSOCIATIVA “AUTÒCTONA”.

En primer lloc és important tindre en compte que els posicionaments arreplegats en aquesta investigació s'han construït d'acord amb les entrevistes realitzades a persones representants del teixit associatiu de dos barris amb població d'origen migrant assentada. És a dir, existeix una situació de partida en la qual la gent entrevistada és ciutadania que participa d'una manera o l'altra en la vida comunitària del barri, i que per tant, mantenen de forma quotidiana contacte amb veïns i veïnes, no solament en els moments que conformen les activitats de cures o la sostenibilitat de la vida (comerços, carrers, places...), sinó dins les activitats que assumeixen al si de cada associació. A més, cal explicitar que una mateixa associació pot estar fluctuant d'un posicionament discursiu a un altre, és a dir, es troben contradiccions i aquestes es manifesten a partir del discurs, i açò ha de ser interpretat en clau positiva, com déiem, per deixar la porta oberta al diàleg. Com sempre, la realitat supera la ficció del “tipus ideals”.

- **Posicionament 1. Associacions distants indiferents**

Aquest posicionament es caracteritza bàsicament per l'existència d'una destacable distància social cap als veïns i veïnes d'origens diversos. En conseqüència, s'observa una

absència de reflexió entorn la diversitat de barri, i no pensen com a necessari realitzar un acostament, com a associació, a la població d'origen migrant; de fet açò s'entén a la inversa, hauria de ser la població d'origen migrant la que s'apropara a l'associació en cas d'estar interessada.

“(…) lo que nos hace falta es gente, al margen del sexo, sean hombres o sean mujeres, gente joven (…) hay muy poca en el barrio (…)

[població d'origen migrant] No, por aquí no han venido prácticamente (...) Yo he hablado con Matías [xic jove d'origen migrant] pero es que son jóvenes y aquí se va a encontrar con gente mayor.” [E1]

D'acord amb el treball de camp de la investigació, aquesta distància social es pot produir per diferents raons. D'una banda, es pot produir pel fet generacional. Hi ha associacions que representen sobretot a la gent major, cohorts on encara hi ha molt poca presència de veïns i veïnes d'origens diversos. D'altra, també es pot donar per distància geogràfica. Malgrat viure als mateixos barris, ja s'ha vist que, especialment a Marxalenes, el veïnat d'origen migrat tendeix a assentar-se preferentment en la zona nord del barri, pel que hi ha àrees que queden més llunyanes a la interacció amb aquest col·lectiu. Per últim, s'observa també una distància en la interacció i sociabilitat quotidiana. Com a evidència, portar als fills i filles a l'escola pública o concertada del barri pot

ser un element clau en aquest sentit.

Dintre d'aquesta categoria, cal subratllar que en alguns casos s'observen discursos carregats d'estereotips i amb prejudicis cap al veïnat d'origens diversos, com les que se citen a continuació. Aquestes posicions s'expressen principalment com a "diferències culturals irreconciliables" que sempre remetien a determinats conflictes per l'ús de l'espai públic. És a dir, els conflictes es verbalitzen en clau "culturalista", fent esment que les diferències culturals són massa grans i aquestes generen conflictes al barri (casos de violència entre població migrant, brutedat, ...).

"Hablan muy alto, luego tienen algunas actividades mmmh... corre mucha pasta (...)En la acera, la acera, se salían a la acera (...) Sacaban los colchones, se quitaban los zapatos, en el suelo, los colchones, la tal, la gente se tenía que bajar de la acera... si les llamabas la atención, los vecinos, ¿eh?, nosotros no hemos tenido jamás problemas con ellos, lógicamente lo primero que te atacaban era que eras un racista, eh... la basura, en vez de dejarla en el contenedor, la dejaban en cualquier sitio, es decir, a las dos y las tres de la madrugada... (...) su cultura es diferente, pero ellos tienen que entender que esta cultura es otra..." [E1]

També cal subratllar que s'observa amb certa freqüència una diferenciació entre migrants que "s'integren" en clau

assimilacionista (Amèrica del Sud, Romania) i migrants que van "al seu rotllo", que mantenen i visibilitzen les seues arrels (preferentment Pakistan, Àfrica subsahariana, Magreb i població espanyola gitana). És la distinció entre "aquells que s'integren més" i aquells que "s'integren menys".

"- Los pakistaníes no (...)Van a su bola (...)Tienen sus comercios.
- Ellos solo quieren vender, vender, vender, vender... Como los chinos, vender, vender, vender.
- (...) Sí, ellos su comercio. Los sudamericanos sí que se integran más.
- (...) los rumanos tienen mucha facilidad para la lengua también y se integran bastante bien. Tampoco es que haya muchos. Los filipinos, aquí, los pakistaníes sí que es verdad que les cuesta más, que no generan ningún problema, pero no se integran tanto." [E6]

Tanmateix, cal tenir present que aquests discursos conviuen en algunes entrevistes amb posicions de suport al veïnat d'origens diversos. Com s'ha dit, es tracta sovint de percepcions contradictòries que, alhora que sostenen aquests discursos i parlen del concepte d'implicació des d'un vessant assimilacionista, reconeixen que el mot "integració" és unidireccional, i es prefereix parlar de vinculació.

"A mí integración no me gusta la palabra en sí.(...) No lo sé... integración... implicaría olvidarte de tu cultura, y...

mezclarse. Tú tienes derecho a tu cultura, y me parece muy bien (...) Mejor la palabra vinculación.” [E1]

Associacions distants/compromeses

Dintre d'aquest model, trobem una segona variant d'associació. Aquesta segona variable o posicionament discursiu es caracteritza per una manca de reflexió crítica entorn de la diversitat del barri i absència de fórmules concretes per apropar-se als nous i noves veïnes (des de la seua associació) però que, al mateix temps, s'han trobat immerses en activitats de col·laboració interculturals amb altres trames associatives en clau de ciutat, que lluiten per uns objectius comuns. La lluita per la consecució de drets de les classes populars serà l'objectiu comú que uneix i connecta associacions no diverses que fins i tot tenen discursos escorats en el primer dels posicionaments, amb associacions diverses. Parlem doncs d'associacions clàssiques veïnals, envellides, per a les quals la lluita política pels drets socials, a escala de barri, és l'objectiu principal, i el relleu generacional és la seua necessitat prioritària, però que no es plantegen vies d'apropament específiques, o reconeixen la manca de capacitats per elaborar-les (sense distinció entre població d'origen migrant i població “autòctona”).

“Lo que nos hace falta es gente, al margen del sexo, sean hombres o sean mujeres, gente joven (...) pensamos que tienen que vincularse el máximo del barrio... Que nos da igual que sea inmigrante, que sea de color negro, que sea de color blanco, que sean de color amarillo, nos da igual.”

“Sí. Sí, sí, sí, sí. No, no, som de cinquanta anys *pa'camunt* (...) jubilades. Dones migrants... No. No. Jo crec que no. No. Perquè... Jo pense, crec, lo de sempre que dic, la gent... si té xiquets, perquè la majoria que n'hi han són gent jove, que tenen xiquets aleshores no, jo crec que els queda temps.” [E3]

Notes sobre l'associacionisme fester

Unes de les associacions que principalment es troben dintre d'aquest posicionament són les falles dels barris estudiats. La seua centralitat en el teixit associatiu local justifica que els hi dediquem un espai específic.

Són entitats que, en sintonia amb aquest punt, manifesten un discurs bàsicament indiferent a la qüestió de la migració. Al mateix temps, entenen que la població d'origen migrant es troba massa “allunyada” dels objectius d'una agrupació d'aquestes característiques: “...no els interessa, prefereixen passar el temps lliure entre iguals, és normal...”.

“...cultural, perquè culturalment, tu ara te'n vas a

treballar a un altre *puesto*, i *enseguida* en alguna associació o alguna festa, *enseguida* no te fiques, no sé, és que no la comprens del tot, *entonces* pa això te fa falta viure uns quants anys, a no ser que els xiquets pues, tots els anys ‘- *mamá, apúntame a la falla...*’ (...) Els xiquets és diferent, perquè els xiquets *enseguida* (...) però els majors no.” [E4]

Cal entendre que les falles es perceben a elles mateixes com a espais de sociabilitat a través de la festa, on la clau que dóna accés a l'associació és la xarxa d'amistat. Per això, assenyalen que l'entrada de població d'orígens diversos en l'associació vindrà de la mà de les noves generacions, sempre que en l'escola es facen grups diversos. El mateix discurs que percep una llunyania i gradació respecte de les distintes nacionalitats, obri però la porta a una possible participació intercultural, enfocada sobretot al col·lectiu poblacional jove.

Es compara la participació (encara anecdòtica o nul·la) de la població d'origen migrant, dins les agrupacions festeres, amb la participació (nul·la) que durant els anys '60-'70 protagonitzaven les persones migrants de l'estat espanyol provinents d'Aragó o Castella la Manxa; les persones entrevistades expliquen que són els fills i les filles d'eixes generacions (que finalment no marxaren, perquè els seus fills/filles havien arrelat al barri i per tant, la unitat familiar

es va mantenir a València), les que sí que començaren a participar i a apuntar-se a les falles. Pensen que els fills i filles de les famílies d'origen migrant, actuals, sí que començaran a participar activament de les falles.

“(...)algun xicotet d'eixos(...) jo m'enrecorde que venien en els xiquets quan eren els berenars, uns que eren(...) colombians, però portaren, ells, els pares no eren fallers, solament els xiquets(...)” [E4]

És recurrent llançar propostes per a convertir les falles en un mecanisme per assolir una societat intercultural. Ara bé, per a això, cal tenir molt en compte les opinions dels mateixos associats i associades sobre la qüestió, doncs indiquen punts claus per aconseguir-ho.

- **Posicionament 2. Proconvivència sense diversitat.**

Un segon posicionament és el d'aquelles entitats que sostenen discursos favorables a la convivència intercultural, al mateix temps que organitzen algunes activitats sota aquest plantejament, dintre del repertori d'accions que s'impulsen des de l'entitat. Ara bé, aquestes accions es combinen amb el fet que són agrupacions homogènies culturalment, sense que hi hagen associats/des d'orígens diversos. És fàcil ubicar en aquesta categoria Associacions Veïnals o AMPAs dels barris investigats.

En aquest posicionament, és interessant estudiar quines formes d'interacció i quin tipus d'actes es realitzen. La seua importància radica en el fet que són aquestes primeres pràctiques d'interacció o d'apropament realitzades, les que faciliten posteriorment que els nou veïns i veïnes d'orígens diversos, facen el pas a participar activament en aquestes associacions. Per tant, analitzar aquest tipus d'accions, pot donar pistes de quines poden ser les fórmules d'entrada a les associacions.

Tipus d'accions recollides:

- Accions de col·laboració amb serveis socials del barri, on s'acull la població d'origen migrant, que necessiten associar-se per aconseguir el document d'arrelament comunitari. (Associacions de Veïns i Veïnes)
- Fires interculturals i celebracions culturals del País Valencià dins els espais educatius, on s'implica activament a la comunitat educativa per generar narratives col·lectives, compartides, que reescriuen la realitat diversa de les escoles (AMPAs), més enllà de celebracions buides de contingut, que actuen com aparadors multiculturals.
- Accions coordinades de col·laboració amb plataformes del nou sindicalisme social, per aturar desnonaments que afecten població d'origen migrant (Associacions de Veïns i Veïnes)

- Programació cultural de les accions de les associacions, a partir d'una línia de treball que pretén sensibilitzar entorn de les desigualtats que pateix la població d'origen migrant, així com el context històric i polític dels països d'origen d'aquesta. (Associacions de Veïns i Veïnes).

“La gent immigrant no s'integrava en l'associació. El que venien era a intentar que els firmàrem papers i ho féiem en bon gust per a després poder legalitzar els papers i tot això. Clar, es feien socis perquè necessitaven... Se'ls feia un paper com que eren socis d'ací perquè pogueren traure's els papers i legalitzar-se. Però quan ho aconseguïen se n'anaven inclús del barri. Hi havia molta gent que estava més de pas.”

“Per exemple ací ha vingut gent refugiada amb CEAR, hem tingut exposició de pel·lícules d'ONGs, de pel·lícules que tractaven precisament la situació, de conflictes bèl·lics... Vingué, a l'última xarrada que tinguérem, sigué precisament una ONG que treballa en El Salvador, que ens estigueren explicant la seua acció i hem fet moltes coses i han vingut moltes persones, precisament ponents i ponentes per a parlar d'açò a l'associació.” [E2]

• Posicionament 3. Diverses interculturals

Dins aquest posicionament trobem dos tipus d'associacions; una variant que es caracteritza per oferir discursos que parlen de diversitat, sense haver fet una reflexió específica i sense

implementar accions concretes d'apropament; i una segona variant que es caracteritza per, a més de tindre discursos on es contempla la importància de la interculturalitat -pel seu dia a dia es manté contacte directe amb aquest fenomen- i han elaborat accions que promouen la participació intercultural i la convivència de forma conscient.

Açò és així fonamentalment perquè la seua realitat associativa està lligada a la mateixa diversitat del barri, transiten pels mateixos espais i la participació és activa. Trobem associacions lligades als espais educatius (associacions de famílies), associacions d'oci per a infants i associacions esportives per a infants i joves.

En tots dos vessants, el fet que siguen associacions diverses, com déiem, és degut senzillament a què la realitat poblacional del barri és diversa, i aquesta ha anat fent acte de presència gradualment; ara bé, que la diversitat comence a formar part de la quotidianitat associativa, tard o d'hora implicarà accions específiques i intencionades, necessàriament bidireccionals, que faciliten la convivència, açò és, que suposen una relació d'igual a igual.

“L'any passat sí que hi havia una xica colombiana, i sí que hi ha gent apuntada, perquè clar, hi ha de Kènia i l'any passat vàrem fer una festa multicultural. La gent d'ací, per exemple, la gent àrab portà els pastissos estos típics, anaven vestits amb els vestits típics, hi ha

una xiqueta russa que sa mare pinta les ninetes també, tatuatges de henna també ens feren les dones àrabs. I després jo vaig parlar en una associació que era del Perú perquè vingueren a ballar, a fer un ball, i la veritat és que molt xulo. Jo diguí: ‘Tenim una riquesa cultural, podem fer una festa’, que isqué molt xula.” [E8]

És interessant fer algunes consideracions sobre aquesta mena de posicionaments. En primer lloc, acollir la diversitat dóna pas a viure situacions, que forcen a l'associació a reflexionar entorn d'aquesta, i fer-se més conscients de les dificultats que la població d'origen migrant pateix per a arribar ser reconeguts i reconegudes com a ciutadans i ciutadanes. Aquesta situació resulta molt interessant, sobretot en donar-se en espais associatius amb una relació directa amb la criança dels infants (AMPAs, clubs esportius, associacions d'oci i temps lliure d'infants i joves).

Amés, durant el treball de camp, s'han identificat experiències que palesen la possibilitat de gestionar la diversitat des d'una perspectiva intercultural, sense necessitat de renunciar a les arrels i a la cultura de cada comunitat, ans al contrari, fent-les valdre i generar una narrativa col·lectiva emergent a partir d'aquestes. Un cas especialment interessant és el que s'ha donat en una agrupació festera, una falla, on la participació d'una dona d'origen migrant ha propiciat que els i les associades trenquen estereotips i reflexionen entorn d'aquests.

“Pues encara que és una escola en valencià, que dius: ‘Això em tindria que parar’, però el fet de que és xicoteta, és familiar, *t’acolleixen*, perquè ací... per exemple, al nou d’octubre, que és una festa, se suposa, de Jaume I, el que ells fan és presentar als nous alumnes o nous professors, o el que tinguen, aleshores diuen els noms de cada alumne, diuen... perquè dius: “És que la festa del nou d’octubre, el que es creu és que Jaume I tirà als moros”, doncs aleshores ells el que fan és no, acollim a la gent... Sempre es té molta cura d’eixes coses.” [E8]

“Yo organicé en la falla una fiesta africana, porque una chica de la falla me dijo: ‘Uy, yo te veo vistiendo diferente. Aquí hicimos una fiesta africana, pero nos vestimos de taparrabos, con cuernos...’.Y me dice: ‘Pero a ti te veo vistiendo diferente’. Y digo: ‘Pues vamos a hablar con la directiva y yo organizo una fiesta africana para que veáis lo que es la fiesta africana’ (...)Y llevé una maleta llena de ropa de hombres y cogí la ropa de mi marido y la mía, africana, y la llevé y todas las mujeres se vistieron de ropa africana. Y digo: ‘Eso es África’, y lo escribieron allí: ‘Esto es África’. Y cogí unas fotos y vídeos de Internet, de mi país, y Senegal y de países de alrededores e hicimos un vídeo para que vieran África, no como pensaban ellos. Y sí, sí, lo pasamos este día muy bien, y pusieron allí con letras grandes: ‘Esto es África’, no como lo pensaban ellos.” [EF8]

En segon lloc, aquest tipus d’associacions, com déiem, creen identitats compartides entre els i les joves, qüestió

clau per a la convivència intercultural, en el present, però ja projectant cap al futur. Cal posar en relleu que la generació d’identitats compartides ha estat fixada constantment en l’acció comunitària intercultural com un dels objectius a assolir en contextos d’entorns amb conflicte pluricultural. La idea, com es veu a la cita, és tractar de trencar amb les identitats vinculades a l’origen per reconfigurar una nova compartida noves, respectant i atenent els orígens diversos.

“Es que jugar a fútbol trae muchos amigos(...) Hay cubanos, búlgaros, venezolanos, otro viene de Bolivia (...)tenemos demasiado buen rollo. Hemos quedado últimos en liga, nos han goleado un montón de veces, pero lo que es dentro del vestuario todo siempre ha ido bien. Claro, es que no sé, tú ves a alguien que lleva tu camiseta y da igual, es que es más lo que llevas que de qué color eres. Es como que este es mi amigo, lo voy a defender y da igual cómo sea él. Ya sea igualmente... Da igual que sea, yo qué sé, una persona que si es negra, blanca, asiático, como sea, lleva mi camiseta y es de los míos.” [E11]

En tercer lloc, el fet de compartir els mateixos espais, dins lògiques en les quals els i les joves desenvolupen una identitat compartida (en la següent cita, açò es veu en relació amb una activitat esportiva, “el nostre equip”), ajuda a desenvolupar estratègies de solidaritat i de resistència, enfront de possibles situacions de tall racista que es pugen

donar en altres espais, com els públics. No vol dir açò, però, que les pràctiques de solidaritat brollen automàticament, però sí que es donen les condicions perquè apareguen dites actituds.

“(...) la última ley del deporte que salió, hay un apartado que es contra el racismo, y nosotros somos el primer club que hicimos una denuncia pública a unas personas que insultaron gravemente a uno de nuestros jugadores(...)él tenía 17 años, venía de Colombia, y a mí me sorprendió que dentro de los grupos de whatsapp, donde está toda la plantilla entera, cuando los compañeros se dieron cuenta de lo que había pasado(...) todos los mensajes eran claros, es que no se lo podían creer, que no entendíamos que hoy en día cualquier chaval joven pueda referirse a uno de ellos por su raza, o sea decirle ‘negro de mierda’ o ‘vamos a matar al negro’, o cosas de esas como les dijeron allí, nosotros eso es..., yo te lo digo, yo nunca había vivido algo así, o sea yo pensaba...” [E9]

- **Posicionament 4. Diverses assimilacionistes.**

En aquest apartat trobem un cas especialment interessant. Associacions que es caracteritzen per ser diverses, però des d'uns plantejaments o punts de vista més aviat assimilacionista, és a dir, en la mesura en què “els altres” s'adapten als costums de la societat d'acollida; així, els contactes que es mantenen amb població d'origen migrant,

a partir dels objectius de l'associació, són els que articularan una percepció de la diversitat positiva, neutral o negativa, i la possibilitat de convivència o coexistència.

Per tant, el fet que aquestes associacions siguin diverses, no és un fet positiu per se, en tant que la gestió d'aquesta diversitat s'implementa d'acord amb un model assimilacionista o d'integració formal, és a dir, sota les normes ja establertes, i amb una participació de la població d'origen migrant, de moment, més passiva que activa.

Parlem d'associacions amb uns objectius molt concrets, com és el cas de les religioses (catòliques), on la població d'origen migrant és benvinguda, perquè el paraigua del catolicisme i la perspectiva de la “caritat cristiana” són objectius constituents de l'associació. A més, es mesura el grau d'acceptació de l'alteritat d'acord amb una gradació perceptiva entorn de la llunyania cultural i/o religiosa de la població d'origen migrant, és a dir, els països que comparteixen una mateixa religió, són més “acceptats” que els que no ho fan, i per eixa regla, la gent provinent d'aquests països i orígens, són percebuts com més propers, fins i tot més que la població autòctona que ha deixat de participar de la religió catòlica.

“En la asociación tenemos algún sudamericano y tenemos rumanos. Sí, que viven aquí, que viven

integrados completamente(...) buenísima relación, buenísima. Los pakistaníes no. Van a su bola. Tienen sus comercios. Como los chinos, vender, vender, vender. Sí, ellos su comercio. Los sudamericanos sí que se integran más(...) o los rumanos tienen mucha facilidad para la lengua también y se integran bastante bien (...)los pakistaníes sí que es verdad que les cuesta más, que no generan ningún problema, pero no se integran tanto (...) Los pakistaníes tienen la suya, que también hay una mezquita, la segunda más importante de València, pero está en Aljirós.” [E6]

Apreciacions sobre els discursos d'hostilitat

Com s'ha vist en la modelització de les associacions d'acord amb la diversitat cultural, no hi ha cap posicionament que se situe nítidament en els espais d'hostilitat cap a la població d'origens diversos. Aquest punt radica lògicament en el fet que en cap de les entrevistes realitzades a les associacions del barri s'han detectat obertament percepcions de rebuig de la diversitat cultural. El més proper que s'ha trobat són certes representacions estereotipades i conflictives en el posicionament 1.

Malgrat això, s'ha d'admetre que aquest resultat pot estar fortament condicionat pels entorns on s'ha realitzat la investigació. Marxalenes i la Creu del Grau són dos barris on la taxa de veïnat d'origens diversos no és percebuda com

molt alta pels mateixos veïns i veïnes i on a més, no existeix un nivell de conflicte pluricultural elevat. Per tant, és possible que en altres territoris o barris, on sí que es percep una presència més destacada de la diversitat i on s'hagen donat conflictes en el passat vehiculats a la diversitat, puguin aparèixer associacions amb discursos obertament de rebuig de la diversitat cultural. D'alguna manera, convidem a fer que futures investigacions puguin contrastar en una amplitud més gran de territoris aquesta qüestió.

D'altra banda, cal contemplar també una perspectiva diacrònica, que pugui preveure l'evolució d'aquests discursos en el temps. Com assenyala el col·lectiu IOÉ els discursos sobre la immigració estan fortament condicionats per la percepció de la situació econòmica: *(...) se ha comprobado también que las opiniones sobre la población inmigrante dependen en buena parte de cómo se percibe la evolución actual de España lo que, a su vez, está estrechamente ligado con la posición socioeconómica de los sujetos* (Colectivo IOE, 2008).

Per tant, canvis en l'escenari econòmic o en el marc polític -com els que s'estan donant recentment- podrien generar desplaçaments en els discursos observats. D'açò ens n'ocupem en el següent punt.

7.2 ESCENARIS DE FUTUR

Basant-se en els posicionaments esmentats, i a partir del treball de camp realitzat, es poden enllestir alguns escenaris de futur, entorn de les possibilitats de desenvolupament de la participació de la població d'origen migrant dins el teixit associatiu “autòcton”. Aquestes possibles transicions dels posicionaments, s'han marcat al mapa visual, que es pot trobar al final d'aquest apartat, amb fletxes de color morat, si la transició esdevé cap a posicionaments d'hostilitat o regressió, en color blau, si la transició és cap a posicionaments prodiversitat o a incloure diversitat al si de l'associació, i en color granat, per a aquelles transicions més incertes que la resta de previsions.

El posicionament de les associacions distants indiferents està conformat bàsicament per aquelles entitats que presenten una distància generacional, geogràfica o de xarxes de sociabilitat cap al veïnat d'origens i contextos culturals diversos. Dintre d'aquestes podem plantejar dos escenaris de futur, que caminen, a més, en sentit contrari.

Dels tres elements mencionats, el més fàcil d'afectar és la qüestió generacional. Llavors, es pot apuntar una tendència temporal que faça que aquestes entitats, amb el pas dels anys, incorporin veïnat d'origen migrat en les seues entitats, cosa que s'ha marcat amb una fletxa de color granat.

Com s'ha mencionat, és la tendència a la qual apunten les persones que formen part d'alguna falla entrevistada. També podria aventurar-se la possibilitat que dins les associacions conformades per persones majors es vinculen persones d'origens diversos, en la mesura en què aquests apleguen a l'edat de jubilació, és a dir, que les persones d'origen migrant, actualment adultes, residisquen a l'estat espanyol durant aquesta etapa vital, i hagen experimentat un recorregut biogràfic a partir del qual generar llaços comunitaris i sentiment de pertinença als barris.

Probablement perquè es done aquest fet també s'haurà de consolidar un canvi més profund en aquestes entitats; parlem de reflexió entorn de la diversitat, de creació de narratives identitàries compartides, de formes de gestió més democràtiques... coses on certament podem actuar a escala comunitària; ara bé, perquè açò siga possible també influiran factors on ja serà més difícil actuar, com per exemple el fet que els barris seguisquen oferint una distribució residencial aleatòria, que no separe la població nouvinguda de l'autòctona.

Al mateix temps, i donant continuïtat a l'epígraf anterior, és en aquest posicionament on s'han observat aquells discursos més estereotipats i carregats de prejudicis sobre la migració, sobretot relacionades amb els usos de l'espai públic. Per tant, no costa pensar en el fet que aquests discursos se

sostinguen o fins i tot es radicalitzen, en funció dels canvis en la situació econòmica (possibilitat de crisi o recessió), i del marc polític existent a escala local -emergència de l'extrema dreta-, que reforcen la criminalització de la migració. Aquesta possible transició cap a l'hostilitat, s'ha marcat amb fletxes de color morat.

El segon posicionament descrit és aquell model associatiu que, no sent divers culturalment, mostra un compromís clar amb la convivència, normalment a partir de l'organització de/ participació en accions que impliquen interculturalitat. Sobre aquestes entitats, es poden advertir dues tendències ressenyables, i que s'han marcat amb fletxes de color blau.

En primer lloc, pot ocórrer que progressivament i pels seus propis plantejaments i per la mirada que ofereixen entorn d'aquest col·lectiu, s'incorporen veïns i veïnes d'orígens diversos en els anys vinents. Precisament per això, i en segon lloc, aquest ha de ser l'àmbit preferent de les iniciatives de l'administració pública en aquesta matèria, amb la finalitat de donar suport a les xarxes comunitàries existents i a la trama associativa en clau de barri, per exemple, destinant recursos humans (dinamització comunitària intercultural als barris, formació, etc.). També recursos materials, concretament equipaments públics destinats als usos comunitaris intergeneracionals o altrament denominats centres cívics, i encara inexistents a la ciutat de València com a tal, tot i estar

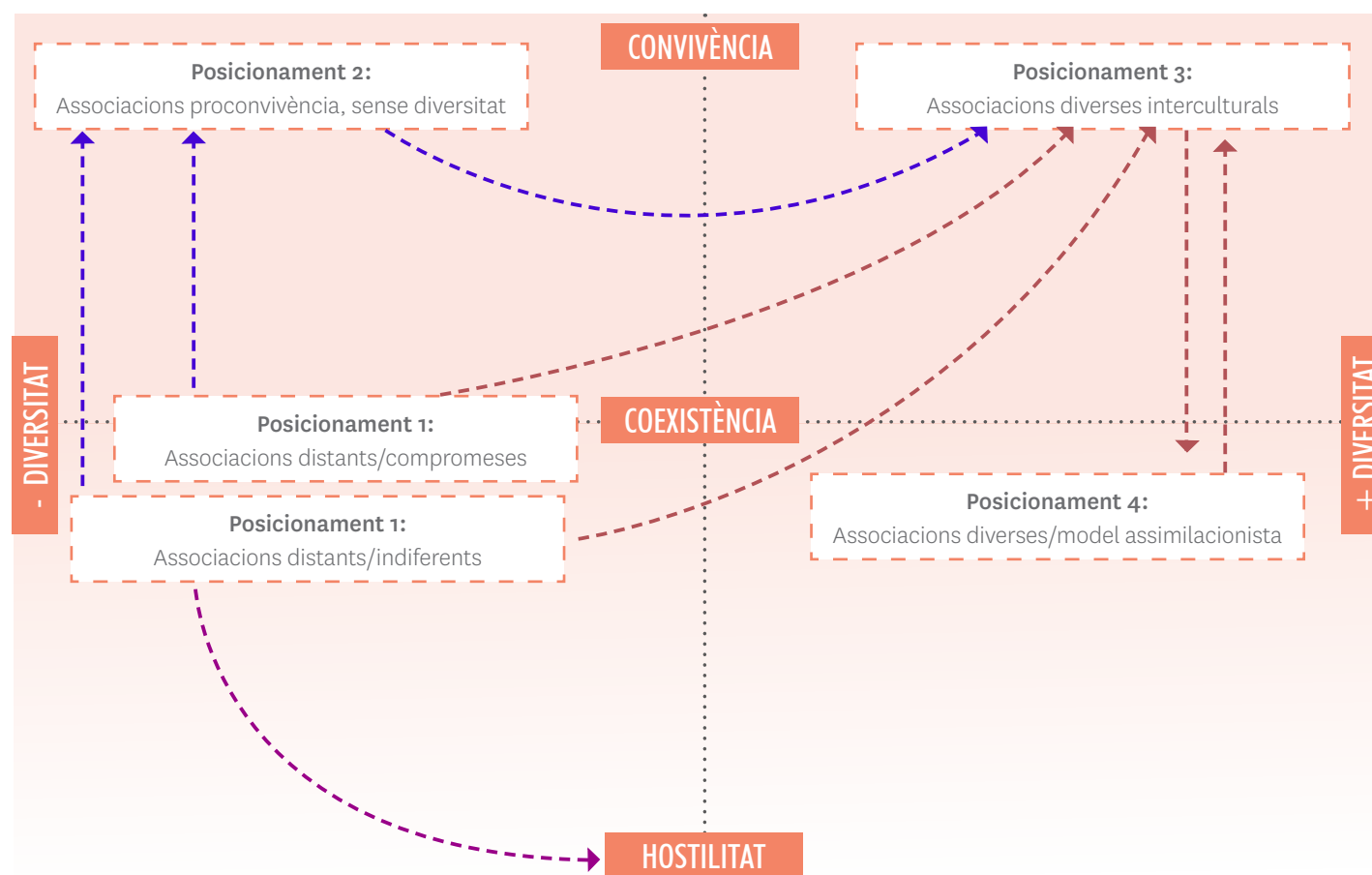
en projecte. El fet que siguin centres cívics intergeneracionals, on les distintes associacions d'un barri puguin compartir espai i fins i tot gestionar-lo col·lectivament, podria generar eixe encontre comunitari que potencie les estructures associatives existents i facilite l'emergència de noves.

Per últim, dintre dels posicionaments 3 i 4, que ja compten amb persones d'origen migrant vinculades a les associacions, es fa difícil aventurar possibles reversions d'aquests processos. Més bé, es podria pensar en una passarel·la que conduïra a associacions del tipus 4 (assimilacionistes) al 3 (interculturals), conforme amb el pas del temps les persones d'origen migrant associades vagin incorporant-se plenament a l'entitat.

En aquest sentit es pensa sobretot el posicionament 3, i concretament en les associacions lligades als espais escolars públics que la conformen entre altres; ací hi haurà discursos favorables a la diversitat que ho seran, fins i tot en situacions adverses, per convicció en la defensa dels drets humans i a favor de l'escola pública, però hi haurà d'altres que podrien esdevenir de rebuig, depenent dels recursos que l'administració destine a l'àmbit escolar i a la defensa de l'escola pública. Ací parlem concretament dels centres d'atenció educativa singular, que solen ser on es dona una major taxa d'alumnat d'origen migrant.

Tanmateix, aquestes hipòtesis les plantegem de forma més incerta que les anteriors, i per això s'han marcat les fletxes

que indiquen els seus possibles desplaçaments en color granat.

Taula de posicionaments discursius:
possibles escenaris de futur. Font:
Elaboració pròpia

7.3 LÒGIQUES D'INCLUSIÓ EN L'ASSOCIACIONISME LOCAL

Per lògiques d'inclusió de la diversitat, per part del teixit associatiu “autòcton”, entenem exercicis conscients, amb una reflexió teòrica prèvia, que cerquen copsar la diversitat cultural que existeix al barri. Aquestes estratègies d'apropament suposen, també, replantejar-se distints factors estructurals de l'associació, com per exemple les formes de difusió, les formes d'entendre la participació i les formes de facilitar-la... exercicis que, al cap i a la fi, haurien de fer-se igualment cada cert temps, per tal d'assegurar la bona salut d'una associació. Clar, ací parlem de teixit associatiu que necessita constantment comptar amb gent activa participant, com les associacions de veïns i veïnes, o les AMPAs o fins i tot determinades agrupacions religioses; en el cas de les agrupacions festives, com les falles, la cosa canvia, en tant que no és gent allò que manca, sinó diversitat.

En general, i a partir del treball de camp realitzat, no podem dir que existisquen lògiques o fórmules directes d'apropament a la diversitat intercultural del barri per part del teixit associatiu, salvant algunes excepcions. Aquesta absència de lògiques específiques d'inclusió no suposa però l'existència explícita de discursos i posicionaments de caràcter racista i xenòfob, sinó que més aviat respon

senzillament a una manca de reflexió i sensibilització entorn de la realitat del barri, i també del tipus d'associació i/o col·lectiu al qual ens adrecem.

Per entendre açò, cal tenir present que hi ha entitats que presenten una distància geogràfica, generacional o de sociabilitat gran cap a les persones amb orígens diversos (com véiem en l'apartat anterior). D'altra banda, hi ha entitats que directament ignoren la qüestió dels veïns i veïnes d'origen migrant en el seu discurs. En certa manera emergeix una concepció de la societat on semblen ocupar esferes totalment separades i distants.

Per exemple, en les **AMPAs, en els clubs esportius** i en termes generals **associacions lligades a la infància**, sí que s'aprecien més nítidament lògiques d'inclusió, o més bé, lògiques de gestió de la diversitat, perquè la seua vida quotidiana i els objectius de les entitats ho necessiten per tal de funcionar adequadament, com s'ha esmentat abans. Encara que en general, aquestes pràctiques inclusives poden ser enllestides “a la marxa”, en alguns casos, sí que s'estableixen accions específiques i enraonades que pretenen potenciar l'àmbit de la convivència intercultural dins els espais corresponents. Allò que cal subratllar també és com, a partir d'aquests espais arrelats al barri en els quals hi ha convivència, s'acaben per configurar xarxes informals d'amistat fora d'aquests espais, que contribueixen a la

convivència comunitària de barri, és a dir, xarxes d'amistat entre famílies i entre infants/joves que acudeixen als espais educatius.

“Hay una parte hay unos equipos, que sí que tienen un carácter deportivo, que sí que están obligados a tener unas, unas pautas a seguir digamos deportivas, porque también como club deportivo (...) tenemos un deporte y tenemos que cumplir con unos objetivos, pero la otra parte, la mayoría de equipos son equipos sociales que llevamos nosotros y son equipos formativos, para que la gente pues haga el deporte que le gusta(...) te diría que creo que tenemos de todos los países. Tenemos eh... creo que menos europeos, tenemos de todas las nacionalidades.”

“(...) cuando llegan aquí y son tan pequeñitos, sobre todo los querubines, que tienen, empiezan con 3 y 4 años, muchos, se llevan una sorpresa los padres, porque luego los fines de semana, a lo mejor hay una mamá que se lleva tres o cuatro jugadores a su casa a dormir, y luego el fin de semana siguiente, es otra la que se los lleva, ¿sabes?” [E9]

En el cas de les **associacions de veïns i veïnes de barri**, allò que es destaca en primer lloc és una manca de participació generalitzada, no solament per part de la població d'origen migrant. Es tracta d'associacions, almenys en el cas de les entrevistades, sostingudes per grups actius reduïts i que on el nombre de persones associades és baix. En segon lloc,

manca de relleu intergeneracional, qüestió viscuda amb particular gravetat; és a dir, parlem d'associacions amb un perfil envellit, preferentment masculí i amb lògiques de funcionament replegades cap a l'interior d'un petit grup; i en tercer lloc, però no menys important, assenyalen que la manca d'espais públics destinats a l'ús comunitari i associatiu dels barris, són una de les dificultats principals a l'hora de poder implementar lògiques d'atracció de nous i noves persones associades, també d'orígens diversos.

Tal com ens explicaven, fer l'esforç específic d'intentar apropar-se a la població d'origen migrant, amb els mitjans i el nombre d'associats que tenen, resulta complicat. A més, cal fer esment de l'anomenada “bretxa digital”, que limita les activitats de difusió als circuits tradicionals de convocatòria impresa, el que deixa fora la població jove, que sol moure's principalment a les xarxes socials.

“(...) ¿Cómo vas a conseguir que los chavales jóvenes se vinculen, cuando no tenemos un local donde reunirse?”

(...)por ejemplo, una idea, hipotéticamente, tenemos un local donde se puede hacer una charla, si tú haces una charla, dedicada a la inmigración, por ejemplo, seguramente vendrán, alguno de ellos, a interesarse a ver de qué va la charla, por ejemplo. De otra forma no van a venir, no van a venir porque eh... sí, vivirán en el barrio, pero ellos hacen su vida(...) Es difícil, si ni la propia gente natural del barrio se implica, ellos...” [E1]

“Jo crec que les associacions de veïns i veïnes, com els animalets, jo crec que estan en perill d'extinció, eixa és la meua opinió. I de fet, un exemple és, no per posar-me medalletes ni res, però jo sóc l'únic jove de l'associació. Jove que participa activament, perquè també estan les famílies amb joves o gent de mitjana edat que sí que hi ha, la majoria ja és població major, que per a mi també és un orgull, perquè jo apreng moltíssim de la gent major, i també és veritat que jo m'he apuntat perquè sí que trobe unes motivacions diferents, perquè jo estudiï ciències polítiques, sociologia, perquè tal, perquè m'agrada aquest món.” [E2]

En el cas de les **agrupacions festeres i/o culturals** de barri (entrevistades) tampoc no es detecten lògiques específiques d'inclusió de la diversitat. Important subratllar que les col·lectivitats adreçades al món festiu tradicional, no es caracteritzen per tindre entre els seus objectius principals la reflexió entorn de la diversitat poblacional del barri; els seus objectius són uns altres, i encara que són comunitaris (“fer barri”), els circuits que generen no tenen res a veure, a priori, amb el trànsit quotidià de la sostenibilitat de la vida, com pot ser l'espai educatiu.

“Les falles són una tradició molt valenciana que tampoc no tenen perquè interessar a la població migrant... no cal apropar el món de les falles a la població migrant perquè sí... no a tots els té perquè agradar, de fet molta gent valenciana no participa de les falles...” [A2]

“...és que jo no sóc partidària de les falles, perquè no m'agraden res, i això que sóc molt valenciana i tot el que vulgues.” [E8]

A aquest tipus d'associacions s'arriba a partir de xarxes de sociabilitat (amics i amigues), factor que tal vegada pot incidir en el fet que hi haja la concepció més o menys generalitzada que el món de les “falles”, és un cercle tancat cap a dins.

Entorn d'aquest aspecte, s'afegeix un fragment d'una entrevista, en el qual s'explica com abans, fa anys, l'habitual pràctica fallera anomenada “l'apuntà”, es feia anant casa per casa per tot el veïnat, el que suposava tindre un contacte directe amb el veïnat que, per aquells anys i en els barris en els quals s'aterra aquesta investigació, estava conformat no solament per valencians i valencianes, sinó com hem vist, per població d'origen migrant de l'interior de l'estat espanyol.

“...però açò seria en el any '65, que era *lo* clàssic, que anaves a l'apuntà, porta per porta, i te *dia*: ‘-Uy, yo no, yo soy de Cuenca, yo he venido ahora, yo no...’, l'altra: ‘-Uy, yo para qué, si... pues si yo quiero salir a la ofrenda, pago el ramo y salgo’ (...) ací sí que hi ha d'Albacete i de Cuenca, molta gent... (...) gent treballadora... a les falles no s'apuntaven tant, no estaven integrats, i ademés que te *dien* això: ‘-Uy, yo no, yo soy de Cuenca, yo...’ o ‘yo estoy aquí, y estoy para dos años’, i després

passat huit anys, el tornaves a vore, però estava *pa* dos anys només. (...) però ja els fills ja són valencians, s'han quedat ací... Rosana, no coneixes a Rosana, *sos* pares inauguraren el bar (...) de tota la vida del barri, i ells eren de Cuenca, Bar Albarracín... eixos sí que eren de fora, però ja els fills, que és la Rosana, que és a amiga nostra, *pues* és com si fóra ja d'ací, ella ja és fallera, però és que les seues filles encara més. “ [E4]

Ací caldria destacar la possible influència que tenia el fet d'anar a picar porta per porta, en tant que era l'agrupació la que anava a cercar la gent, i coneixent nous veïns i veïnes; però també és interessant observar la concepció que es tenia d'aquella gent provinent de l'interior, “no estaven integrats”, però els seus descendents sí, és a dir, des d'aquest tipus d'agrupacions es té la percepció que la “integració” dins una falla per exemple, és un procés gradual, en el qual de nou, els infants són clau a l'hora d'establir eixos primers contactes, que poden desenvolupar en xarxes informals d'amistat (de portar al xiquet o xiqueta a la falla) i a partir de les quals, arribar a participar, “pues és com si fóra ja d'ací, ella ja és fallera, però és que les seues filles encara més”.

CONCLUSIONS

1. En contra del que sovint s'afirma i cert sentit comú sembla assenyalar, **la població d'origen migrat sí que participa** en aquells barris on s'assenta de forma preferent. Es tracta d'una participació incipient, que tendeix a concentrar-se en aquelles entitats més properes a les trajectòries quotidianes de les persones amb orígens diversos. En aquest sentit, destaquen la participació en associacions vinculades als xiquets i les xiquetes (AMPAs, equips esportius...) i també, en menor forma, dins entitats religioses.

2. Ara bé, l'estudi de les formes de participació de les persones amb orígens diversos no pot aturar-se sols en les associacions de caràcter local, sinó que cal prioritzar i equilibrar les primeres amb l'estudi de la participació en les noves formes d'organització pels drets socials - que s'han conceptualitzat com nou sindicalisme social. De no fer-ho, **es corre el risc d'incórrer en plantejaments relativament integracionistes**, que parteixen de l'assumpció de l'entrada de les persones nouvingudes en l'associacionisme ja existent. Aquestes noves formes de participació, a escala de ciutat, suposen la creació de narratives comunes que es posicionen entorn de la realitat i del món, on la interculturalitat té un paper important a l'hora de definir-les.

3. Amb tota la informació recollida, aquest estudi presenta una tipologia d'associacions d'acord amb la participació de les persones d'origen migrat. D'ella, es destaquen sobretot els models situats en aquells límits (associacions "distantes indiferents", associacions "proconvivència sense diversitat") que els contextos econòmics i polítics que es configuren en els anys que venen, poden fer transitar en una direcció o una altra. El joc serà anar **ampliant els àmbits d'influència de les associacions diverses culturalment o assistir a l'emergència d'entitats obertament hostils**, que rebutgen la diversitat, qüestió que es veurà en els pròxims anys.

4. Pel que es desprèn de la investigació, **en les associacions diverses interculturals estan tenint lloc fenòmens clau per al futur d'una societat ben cohesionada**. En primer lloc, estan emergint lideratges de persones d'origen diversos que estan encapçalant les seues associacions. Del treball de camp es pot aventurar que aquest fet pot actuar com un punt estratègic a l'hora d'accelerar la incorporació de més persones d'origen migrat. En segon lloc, i en alguns casos, s'estan produint processos que reconfiguren les representacions socials dels contextos culturals dels veïns i veïnes que hui conviuen als barris de la ciutat. Alhora tals processos semblen que poden

generar identitats compartides inclusives. Al capdavant, són pràctiques que duen la llavor d'una societat intercultural.

5. La investigació també posa en relleu l'existència d'uns marcs econòmics i polítics que són afavoridors de la participació intercultural. Aquell més important és l'existència d'unes **polítiques públiques substancials**, com ara la construcció d'equipaments públics en els barris, la posada en marxa de serveis d'acció comunitària o, especialment, els mecanismes de redistribució de la riquesa. Aquests últims afecten especialment els centres educatius i porten a assolir unes AMPAs interculturals. Es vol subratllar com és d'important guarir i potenciar que les escoles públiques, on la diversitat cultural esdevé una realitat, siguin espais atractius, amb bons projectes educatius, amb una comunitat educativa forta i implicada, que pugui fer front els discursos d'hostilitat que sovint, en períodes de precarització i polítiques privatitzadores, emergeixen erròniament contra la diversitat.

6. En la investigació es recullen detalladament les barreres que perceben els veïns i les veïnes d'origen migrant per a participar en el teixit associatiu "autòcton". Entre elles, s'assenyala ací la importància d'actuar amb urgència amb les **barreres derivades de l'idioma**. Concretament

es considera clau, la necessitat d'establir mesures que afavorisquen que les comunitats que actualment es troben més allunyades de l'àmbit relacional, com les pakistaneses, les índies i les del Magreb, tinguin espais per poder teixir aliances i contactes comunitaris i aprendre l'idioma, que especialment en el cas de les dones, és la principal barrera per gaudir d'una vida independent.

7. De la investigació feta, a partir de les entrevistes amb persones representants de les entitats, no es pot concloure que s'establisquen barreres directes a la participació de les persones d'orígens diversos. Més bé, ens trobem amb l'existència del que s'ha anomenat al document **barreres indirectes**, que consisteixen en el fet de no considerar la participació del veïnat d'altres orígens com a un fet rellevant important per a l'entitat. Açò ocorre, especialment en alguns tipus de les associacions descrites, en un marc de relativa indiferència o ignorància de la presència de les persones novingudes al barri, a les quals se les percep sovint baix la dicotomia nosaltres/ells. Dins aquests posicionaments es fa difícil, òbviament, pensar una possible vinculació de persones d'origen migrant en situacions d'igualtat, sinó més aviat d'assimilació.

BIBLIOGRAFIA

- Ajuntament de València (2018). *Estudio del barrio de Marxalenes*. València: Regidoria de Servicis Socials. Secció d'Estudis, Planificació i Formació. [en línea] [https://www.valencia.es/ayuntamiento/bienestarsocial.nsf/o/BF56AA2628CBAB38C12582BA0027A5B2/\\$FILE/Estudio%20del%20barrio%20de%20Marxalenes%202018.pdf?OpenElement&lang=2](https://www.valencia.es/ayuntamiento/bienestarsocial.nsf/o/BF56AA2628CBAB38C12582BA0027A5B2/$FILE/Estudio%20del%20barrio%20de%20Marxalenes%202018.pdf?OpenElement&lang=2)
- ALIANZA POR LA SOLIDARIDAD (2018). *Mujeres Migrantes como sujetos políticos en el País Valencià: creando estrategias frente a las Violencias*. [en línea] <https://www.alianzaporlasolidaridad.org/wp-content/uploads/ALIANZA-INFORME-MUJERES-MIGRANTES-Valencia.pdf>
- ALONSO, L. E. (2007). *La crisis de la ciudadanía laboral*. Barcelona: Anthropos.
- ARIÑO, A. (2004). "Asociacionismo, ciudadanía y bienestar social". *Papers* 74:85-110. [en línea] <https://papers.uab.cat/article/view/v74-arino/pdf-es>
- AUGÉ, M. (2017). *Los no-lugares*. Barcelona: Gedisa
- BECK, U. (2000). *Un nuevo Mundo Feliz*. Barcelona: Paidós Ibérica.
- BOURDIEU, P., WAQCQUANT, L.J.D. (1994). *Per una sociologia reflexiva*. Barcelona: Herder.
- (1985) *¿Qué significa hablar?*. Madrid: Akal.
- (1991) *El sentido práctico*. Madrid: Taurus.
- CACHÓN, L. (2008a): "Las bases sociales de los nuevos racismos", en LACOMBA, J., y GARCÍA ROCA, J. (Eds.): *La inmigración en la sociedad española. Una radiografía multidisciplinar*. Barcelona: Bellaterra, pp. 797-832.
- CACHÓN, L. (2008b). "La integración de y con los migrantes en España: debates teóricos, políticas y diversidad territorial". *Política y Sociedad*, 45(1), 205-35. [en línea] <https://revistas.ucm.es/index.php/POSO/article/view/POSO0808130205A>
- (1995): "Estado de bienestar y capitalismo avanzado", en J. Benedicto y M. L. Morán (coord.), *Sociedad y Política. Temas de sociología política*, Madrid, Alianza.
- CALVO, T. (1990). *El racismo que viene*. Madrid: Tecnos
- CEA, M. A. y VALLES, M. S. (2009). *Evolución del racismo y la xenofobia en España. Informe 2009*. Madrid: Ministerio de Trabajo e Inmigración.
- Cer Migracions (2014): "Característiques sociodemogràfiques, educació, mercat laboral i salut". Working paper projecte: *Fills i filles de famílies*

immigrants a Catalunya: gestió de la interculturalitat per a la cohesió social. Recercaixa 2011. [en línia] www.cermigracions.org

- CODEM-ACOBÉ (2012). *Participación de la población inmigrante en los centros educativos*. [en línia]

http://www.acobe.org/index.php?option=com_content&view=article&id=164:estudios-en-bolivia&catid=31:publicaciones&Itemid=101

- COLECTIVO IOE (2008). “Igual de seres humanos”. *Historias de inserción de migrantes con problemas en la Comunidad Valenciana*. València: CEIM. [en línia] <https://www.colectivoioe.org/uploads/db97afb5701ff9f885133e9ed88e85cb76620374.pdf>
- COLECTIVO IOÉ , Malgesini, G., Planet A. I. y Wagman, D. (2008). *Inmigrantes, nuevos ciudadanos ¿Hacia una España plural e intercultural?*. Madrid: Confederación Española de Cajas de Ahorros (CECA). [en línia] <https://www.colectivoioe.org/uploads/b225ac1dc83b7bebdda55da3c4e7ef65a1cd9a72.pdf>
- De LUCAS, J. (2009). *Los derechos de participación como elementos de integración de los inmigrantes*. Madrid: FBBVA.

- FERNÁNDEZ, Mercedes y IOÉ, Colectivo. (2010). *Encuesta nacional de Inmigrantes 2007: El mercado de trabajo y las redes sociales de los inmigrantes*. Madrid: Ministerio Del Trabajo E Inmigración. [en línia]

<https://www.colectivoioe.org/uploads/2be99a2024db2273ea1534e2ed1df59479fa2bo3.pdf>

- GIMÉNEZ, C. (1993). “¿Qué entendemos por integración de los inmigrantes? Una propuesta conceptualizada”. *Entreculturas* – Caritas Española, 7, pp. 12-13.
- IBÁÑEZ, J. (1985). *Del algoritmo al sujeto. Perspectivas de la investigación social*. Madrid: Siglo XXI Editores
- JONES, Owen (2011). *CHAVS. La demonización de la clase obrera*. Madrid: Capitan Swing.
- KLYMICKA, W. (1998). *Ciudadanía Multicultural*. Barcelona, Paidós.
- MASANET RIPOLL, Erika; SANTACREU FERNÁNDEZ, Oscar. “El movimiento asociativo inmigrante en la comunidad valenciana y sus repercusiones en la producción de capital social”. *Migraciones. Publicación del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones*, [S.l.], n. 27, p. 49-81, dic. 2013. [en línia] <https://revistas.comillas.edu/index.php/revistamigraciones/article/view/1266>

- MENNA, LAURA (2016). “Yo soy víctima pero también activista. Narrativas migrantes en la Plataforma de Afectados por la Hipoteca”. *Discurso & Sociedad*, Vol. 10(4), 2016, 759-780 760. [en línea]
<http://www.dissoc.org/ediciones/v10n04/DS10%284%29Menna.pdf>
- MONCUSÍ, A. y ALBERT, M. (2013): “El rol del asociacionismo de inmigrantes africanos en la construcción de cohesión social y la convivencia en Cataluña, Navarra y la Comunidad Valenciana. Miradas cruzadas”. *Revista Internacional de Sociología*, Vol. 71, Extra 1: 39-65. [en línea] <http://revintsociologia.revistas.csic.es/index.php/revintsociologia/article/view/534>
- OLMO, J. M^a del (2009). *Historia del racismo en España*. Córdoba: Almuzara.
- SÁNCHEZ-GARCÍA, M.A (2016). *Los espacios de sociabilidad protegida en la construcción de identidades colectivas. Un estudio de caso: la población inmigrante del barrio del Carmen de Murcia*. XII Congreso Español de Sociología. Federación Española de Sociología. Congr s portat a terme a Gijón. [en línia]
<https://www.fes-sociologia.com/files/congress/12/papers/3901.pdf>
- SENNETT, R. (2000). *La corrosión del car cter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo*. Barcelona: Anagrama.
- SOL , C., ALCALDE, R., PONT, J., LURBE, K. y PARELLA, S. (2002). “El concepto de integración desde la sociología de las migraciones”. *Migraciones*, n  12, 9-41.
- SUBIRATS, J. SOS Racisme-Catalunya (2009). “El racisme i la xenofòbia a les societats democràtiques: una resposta a les pors col lectives, a l’obsessió per la seguretat i a les desigualtats socials”. Seminari drets humans (Barcelona, octubre 2009). [en línia]
<http://www.sosracisme.org/el-racisme-i-la-xenofobia-a-les-societats-democratiques-seminari-drets-humans-2010>
- TEJERINA, B., CABIA, B., FORTINO, S. CALDERÓN, JA. (eds.) (2013). *Crisis y precariedad vital: trabajo, prácticas sociales y modos de vida en Francia y España*. València: Tirant lo Blanch.
- TORRES, F., MONCUSÍ, A. y ESTEBAN, F. (2015). “Crisis, convivencia multicultural y «efectos de barrio». El caso de dos barrios de Valencia”. *Migraciones*, 37, 217-238.
- TORRES, F. (2005) “Els nous veïns de la ciutat. La

immigració extracomunitaria a Valencia". *L'espill* nº 21, 92-101

— (2006). "Las dinámicas de la convivencia en un barrio multicultural. El caso de Russafa". *Papeles del CEIC*, vol 2006/1 nº 23

— (2007a). *Nous veïns a la ciutat. Els immigrants a València i Russafa*. València, PUV.

— (2007b). "Viure junts a la València multicultural". *Revista Valenciana d'etnologia*, 2, 73-90.

— (2008). "Los nuevos vecinos en la plaza. Inmigrantes, espacio y sociabilidad pública". *AIBR. Revista de Antropología Iberoamericana*, 3(3), 366-397.

— (2009). "Espacios públicos, sociabilidad y nuevos vecinos inmigrantes". *Zainak*, 32, 1025-1044.

- TORRES PÉREZ, F., PÉREZ, Y., MUT, E., MONSELL, M. Y GINER-MONFORT, J. (2018). *Hacia una ciudad intercultural. El vecindario inmigrante en València. 2006-2016. Estudio-diagnóstico de la inmigración en la ciudad de València y materiales para el diseño del Plan Municipal de Inmigración e Interculturalidad 2018-2022*. [en línea]

https://www.researchgate.net/publication/323259435_HACIA_UNA_CIUDAD_INTERCULTURAL_EL_VECINDARIO_INMIGRANTE_EN_VALENCIA_2006-2016_Estudio-diagnostico_de_la_inmigracion_en_la_ciudad_de_Valencia_y_materiales_para_el_diseno_del_Plan_Municipal_de_Inmigraci/link/5a8aba3a0f7e9b1a9554a4fb/download

- VALLES, M., CEA, M., DOMÍNGUEZ, G. (2017). "Discriminación múltiple e inmigración: huellas de discurso institucional, académico y de la población". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (159), 135-150. [en línea] <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=99752039009>
- WALSH, C. (2010). "Interculturalidad crítica y educación intercultural". En: Viaña, J.; Tapia, L. y Walsh, C: *Construyendo interculturalidad crítica*, La Paz: III-CAB. [en línea]

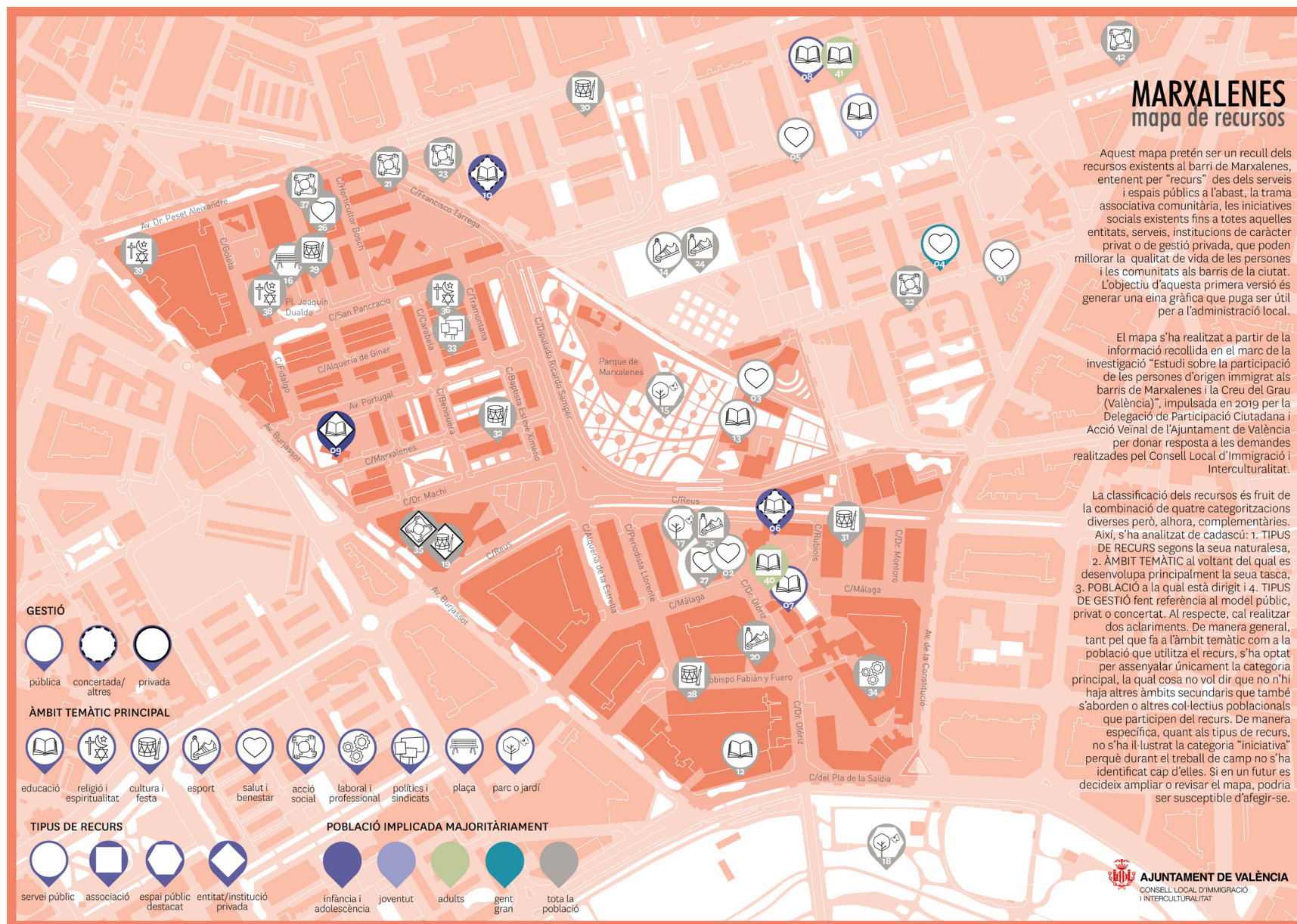
<https://aulaintercultural.org/2010/12/14/interculturalidad-critica-y-educacion-intercultural/>

B recursos

Mapa de recursos del barri de Marxalenes

Mapa de recursos del barri de la Creu del Grau

MARXALENES

mapa de recursos

01. CENTRE MUNICIPAL DE SERVEIS SOCIALS LA SAÏDIA
Carrer de Sarrión, 12 - 96.312.71.83

02. CENTRO OCUPACIONAL LUZ VERDE
Carrer Dr. Olóriz, 31 - 96.349.36.47

03. CENTRO OCUPACIONAL MARCHALENES
Carrer de Montaña, 15 - 96.340.18.04

04. CENTRO MUNICIPAL DE ACTIVIDADES PARA PERSONAS MAYORES MARCHALENES
Carrer de Portugal, 12 - 96.348.64.61

05. CENTRE DE SALUT ECONOMISTA GAI
Carrer de Just Ramírez, 46 - 96.346.95.25

06. COL·LEGI DIOCESÀ SANTIAGO APÒSTOL
Carrer Reus, 32 - 96.347.37.15

07. COL·LEGI PÚBLIC DOCTOR OLÓRIZ
Carrer Dr. Olóriz, 28 - 96.256.52.40

08. COL·LEGI PÚBLIC PROFESSOR LUIS BRAILLE
Carrer Luis Crumiere, 2 - 96.256.67.10

09. COLEGIO MANTELLATE
Carrer de Marxalenes, 80 - 96.349.44.25

10. COLEGIO JUAN COMENIUS
Carrer del Músic Jarque Cualladó, 9 - 96.346.70.57

11. INSTITUT D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA EL CLOT
Carrer de Just Ramírez, 34 - 96.120.59.50

12. ESCOLA OFICIAL D'IDIOMES DE VALÈNCIA
Carrer Llano de Zaidía, 19 - 96.120.68.35

13. BIBLIOTECA MUNICIPAL JOANOT MARTORELL
Paque Marchalenes, Carrer de Reus, s/n - 96.348.32.69

14. CENTRE ESPORTIU MUNICIPAL MARXALENES- SAÏDIA
Carrer de Just Ramírez, s/n - 96.340.04.90

15. PARC DE MARXALENES
Carrer de Reus, s/n

16. PLAÇA JOAQUÍN DUALDE

17. PARC DOCTOR FAUSTÍ BARBERÀ

18. JARDÍ DEL TÚRIA

19. BOMBAS GENS CENTRE D'ART
Avinguda de Burjassot, 54 - 96.346.38.56

20. SOCIEDAD DEPORTIVA CORRECAMINOS
Carrer de l'Arquebisbe Fabián i Fuero, 14 - 96.346.07.07

21. ASSOCIACIÓ VEÏNS DE MARXALENES
Carrer de l'Escriptor Abu Salt, 5 - 96.346.06.02

22. ASSOCIACIÓ DONES MARXALENES
Carrer de Portugal, 17 - 96.205.93.71

23. AROVA. ASOCIACIÓN RUMANA DE VALÈNCIA
Carrer de Francesc Tàrraga, 7 - 96.329.66.08

24. CF HISTÒRICS DE VALÈNCIA
Carrer de Just Ramírez - 96.348.15.01

25. ESCUELA DE NATACIÓ BURBUJA
Carrer de Francesc Cubells, 58 - 96.08.42.27

26. JUGADORES ANÓNIMOS DE ESPAÑA. ASOCIACIÓN DE APOYO A LOS PACIENTES
Carrer de Na Constanza Miquel, 10 - 96.348.94.34

27. LUZ VERDE ASOCIACIÓN DE PADRES DE ALUMNOS DEL CENTRO OCUPACIONAL
Carrer Dr. Olóriz, 31 - 96.349.36.47

28. FALLA DR. OLÓRIZ - ARZOBISPO FABIÁN Y FUERO
Carrer de l'Arquebisbe Fabián i Fuero, 25 - 96.349.50.84

29. FALLA DR. PESET ALEIXANDRE-EN GUILLÉN FERRER
Carrer En Guillén Ferrer, 8

30. FALLA GUARDACOSTAS - MÚSICO JARQUE CUALLADO
Carrer del Músic Jarque Cualladó, 6

31. FALLA MALAGA-DR. MONTORO
Carrer Poeta Fernández Heredia, 1

32. FALLA AVINGUDA PORTUGAL - FRAGATA
Carrer Rebollar, 7

33. FEDERACIÓ SINDICAL DE TRABAJADORES AUTÓNOMOS DEL TAXI
Carrer de la Caravel·la, 4 - 605.881.824

34. FUNDACIÓN LABORAL DE LA CONSTRUCCIÓN
Carrer de l'Arquebisbe Fabián i Fuero, 1 - 96.346.62.82

35. FUNDACIÓ PER L'AMOR A L'ART
Avinguda de Burjassot, 56 - 96.346.38.56

36. PARROQUIA BEATO FRANCISCO PINAZO
Carrer de Yola, 4

37. CÁRITAS PARROQUIA BEATO FRANCISCO PINAZO
Carrer de Guillén Ferrer, 3

38. IGLESIA EVANGÉLICA ISLA DE PATMOS
Plaça Joaquín Dualde, 5

39. CENTRO DE FE Y ESPERANZA INTERNACIONAL
Avinguda de Burjassot, 110 - 657.611.864

40. AMPA COL·LEGI PÚBLIC DR. OLÓRIZ
Carrer Dr. Olóriz, 28

41. AMPA COL·LEGI PÚBLIC LUIS BRAILLE
Carrer Luis Crumiere, 2

42. ONG CASA CAMERUN
Carrer de l'Arquitecte Lucini - 601.055.100

APUNTS SOBRE EL MAPA DE RECURSOS

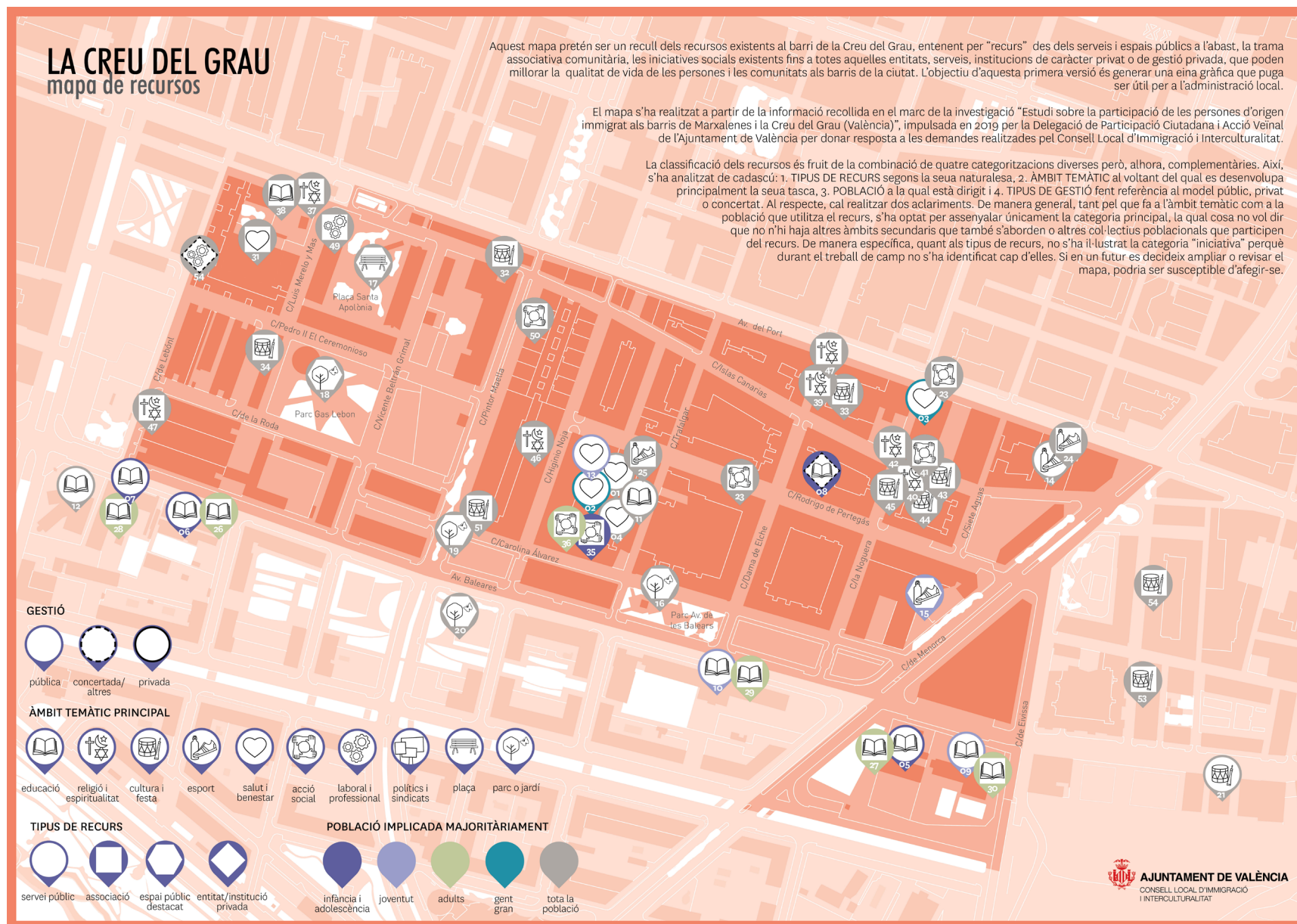
- En trets generals, els recursos identificats se situen repartits entre les diferents zones del barri. Tanmateix, es poden identificar alguns eixos o punts on hi ha una major concentració d'aquests. Un d'aquest és l'entorn del carrer Dr. Olóriz. Altre, el voltant de la plaça Joaquín Dualde.

- D'altra banda, destaca la quantitat de recursos, la majoria serveis públics, que es troben fora del perímetre administratiu del barri i que, tanmateix, donen servei al seu veïnat. Aquests s'han remarcat perquè, o bé, han aparegut en els discursos de les persones entrevistades, o bé, tenen una vinculació directa amb el barri per la distribució territorial dels serveis públics. Tots aquests estan situats al barri de Tormos, la qual cosa pot significar que hi ha una vinculació estreta entre ambdós en el quefer quotidià dels seus residents.

- A més, cal remarcar que els serveis públics es troben, d'una banda, en el barri de Tormos, d'altra, al voltant del primer eix de concentració assenyalat al carrer Dr. Olóriz. Tanmateix, els recursos que se situen en l'entorn de la plaça Joaquín Dualde són la majoria de caràcter associatiu.

- Pel que fa als centres educatius, es troben distribuïts pel barri i els seus voltants de manera equilibrada; no es perceben zones de major concentració. Al respecte, tal vegada és interessant assenyalar que si bé existeixen escoles i instituts de caràcter públic, al barri no existeix cap escoles infantil municipal (0-3 anys).

- Per últim, la majoria dels recursos estan dirigits a tota la població, ja que només els centres de majors, els col·legis, els instituts i les AMPES són espais dirigits o dels que participen majoritàriament un únic col·lectiu. En eixe sentit, cal destacar que no existeix altre tipus de recurs en el qual el col·lectiu poblacional adolescent o jove siguin protagonistes.

LA CREU DEL GRAU

mapa de recursos

01. CENTRE MUNICIPAL DE SERVEIS SOCIALS TRAFALGAR
Carrer de Trafalgar, 34 - 96.208.27.29

02. CENTRO MUNICIPAL DE ACTIVIDADES PARA PERSONAS MAYORES TRAFALGAR
Carrer de Trafalgar, 34 - 96.208.27.20

03. CEAM ILLES CANÀRIES. CENTRES D'ESPECIALITATS ATENCIÓ A MAJORS
Carrer de la Noguera, 3 - 96.120.78.40

04. CENTRE DE SALUT TRAFALGAR
Carrer de Trafalgar, 32 - 96.310.81.30

05. COLEGIO PÚBLICO EL GRAU
Avinguda de les Balears, 64 - 96.256.60.00

06. COL·LEGI PÚBLIC NÚM. 103
Carrer Escultor Alfredo Toran Olmos, 2 - 96.256.62.20

07. COL·LEGI PÚBLIC TOMAS DE MONTAÑANA
Avinguda de les Balears, 40 - 96.256.67.80

08. COL·LEGI TRAFALGAR
Carrer de Rodrigo de Pertegás, 29 - 96.330.24.94

09. INSTITUT D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA BALEARS
Avinguda de les Balears, 66 - 96.120.62.30

10. INSTITUT D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA DISTRICTE MARÍTIM
Avinguda de les Balears, 62 - 96.120.62.00

11. BIBLIOTECA MUNICIPAL GREGORI MAJANS I SÍSCAR (CAMINS AL GRAU / LA CREU DEL GRAU)
Carrer de Trafalgar, 34 - 96.208.27.35

12. CONSERVATORI MUNICIPAL MÚSICA JOSÉ ITURBI
Avinguda de les Balears, 38 - 96.352.54.78

13. CENTRO MUNICIPAL DE JUVENTUD TRAFALGAR
Carrer de Trafalgar, 34 - 96.352.54.78

14. CENTRE ESPORTIU LA CREU DEL GRAU
Carrer de les Illes Canàries, 247 - 649.621.130

15. IDE LA CREU DEL GRAU
Carrer Menorca, 8

16. PARC AVINGUDA DE LES BALEARS

17. PLAÇA SANTA APOLÒNIA

18. PARC GAS LEBON

19. PARC C/CAROLINA ÁLVAREZ

20. PARC GIOCHI

21. LAS NAVES – ESPAI MUTANT
Carrer de Joan Verdeguer, 16 - 96.391.04.77

22. PHILIPPINE WOMEN ASSOCIATION IN VALÈNCIA
Avinguda del Port, 234, 32ª - 632.435.179

23. ASSOCIACIÓ VEÏNS I VEÏNES VILANOVA DEL GRAU
Carrer de Rodrigo de Pertegás, 22

24. CLUB HALTEROFÍLIA
Carrer de les Illes Canàries, 247

25. CLUB NATACIÓN DEL FÍN
Carrer de Trafalgar, 34 - 96.330.20.76

26. AMPA DEL CEIP 103
Carrer del Escultor Alfredo Torán y Olmos, 2

27. AMPA EL GRAU
Avinguda de les Balears, 64

28. AMPA TOMÁS DE MONTAÑANA
Avinguda Balears, 40 - 96.256.67.80

29. AMPA IES DISTRICTE MARÍTIM
Avinguda de les Balears, 62

30. AMPA IES BALEARS
Avinguda de les Balears, 66

31. ACOVA. ASOCIACIÓN DE AYUDA A PERSONAS CON ENFERMEDAD MENTAL DE LA COMUNIDAD VALENCIANA
Carrer Lebón, 3-5 - 96.381.28.60

32. FALLA TRAFALGAR
Carrer Illes Canàries, 108 - 96.330.35.37

33. FALLA DAMA DE ELCHE
Carrer Illes Canàries, 217 - 96.330.82.58

34. FALLA FUENCALIENTE-LEBON
Carrer Fuencaliente, 10 - 96.325.95.40

35. SCOUTS SEMPRE AVANT
Carrer de Carolina Álvarez, 13 - 600.796.892

36. ASSOCIACIÓ SEMPRE AVANT
Carrer de Carolina Álvarez, 13 - 653.586.922

37. CENTRO BUDISTA VALÈNCIA. FUNDACIÓN SHENPHEN TERSAR
Carrer de les Illes Canàries, 88 - 96.330.68.68

38. CENTRO KHATER, CENTRO DE ESTUDIOS BUDISTAS
Carrer de les Illes Canàries, 88 - 96.330.68.68

39. CENTRO DE AYUDA CRISTIANO
Carrer de les Illes Canàries, 215 - 91.536.26.18

40. PARROQUIA DE JESÚS OBRERO Y SAN MAURO
Carrer de la Noguera, 11 - 96.330.30.72

41. SAN MAURO COMPARTE. CÁRITAS PARROQUIA DE SAN MAURO
Carrer de la Noguera, 11

42. SAN MAURO CANTA. CORO PARROQUIAL
Carrer de la Noguera, 11

43. COFRADIA SEMANA SANTA MARINERA: PONTIFICIA Y REAL HERMANDAD DEL SANTÍSIMO CRISTO DE LA CONCORDIA
Carrer de la Noguera, 11

44. HERMANDAD VIRGEN DE LOS DESAMPARADOS DE SAN MAURO
Carrer de la Noguera, 11

45. ASOCIACIÓN DE DAIMILEÑOS RESIDENTES EN VALENCIA
Carrer de la Noguera, 11

46. IGLESIA CRISTO EL CAMINO DE LA SALVACIÓN
Carrer del Professor Higinio Noja, 20

47. IGLESIA CHURCH JESUS IS LORD
Carrer de la Dama d'Elx, 3

48. PARROQUIA NUESTRA SEÑORA DEL BUEN CONSEJO
Carrer Lebón, 19 - 96.133.50.88

49. ILUSTRE COLEGIO OFICIAL DE ODONTÓLOGOS Y ESTOMATÓLOGOS DE VALENCIA
Carrer Enginyer Industrial Luis Merelo y Mas, 1 - 96.374.49.05

50. ASINDOWN
Carrer del Pintor Maella, 5 - 96.389.00.98

51. ASOCIACIÓN CULTURAL CAROLINA ÁLVAREZ
Carrer Carolina Álvarez

52. AGRUPACIÓN MUSICAL SANTA CECILIA DEL GRAO
Carrer d'Isaac Peral, 23 - 96.336.27.79

53. ASSOCIACIÓ DE DONES ANTÍGONA
Carrer d'Isaac Peral, 15 - 661.515.838

54. LA OCHO TV
Carrer Lebón, 7 - 902.503.230

APUNTS SOBRE EL MAPA DE RECURSOS

- De manera general, destaca la falta d'homogeneïtat en la manera que els recursos se situen al barri. Així, es poden identificar clarament dos espais aglutinadors de recursos, al voltant dels quals existeix una major concentració.

- El primer es troba al voltant del carrer Trafalgar, on existeixen alguns edificis de propietat pública com el centre de Salut, el Centre de Majors i el Centre de Joventut. El segon espai és la Parròquia de Jesús Obrero y San Mauro, al voltant de la qual s'aglutinen diverses associacions de caràcter religiós i cultural.

- D'altra banda, també existeix una zona de major concentració en la part oest del barri, al voltant del carrer Luis Merelo y Mas, el qual destaca per la seua activitat comercial en contrast amb la resta de l'àrea.

- A més, la majoria dels serveis públics no educatius es concentren en la primera zona assenyalada, en el carrer Trafalgar. Tanmateix, la majoria dels centres escolars es troben en el límit sud del barri. Al respecte, és interessant assenyalar que al barri no existeix cap escola infantil municipal (0 a 3 anys), talment com ocorre al barri de Marxalenes; totes les existents són de gestió privada, i per aquest motiu, no apareixen marcats al mapa.

- Per últim, la majoria dels recursos estan dirigits a tota la població, ja que hi ha pocs espais dirigits o dels que participen majoritàriament un únic col·lectiu. Tot i així, destaca l'existència de molts espais destinats a acollir les necessitats de la gent gran del barri, i del Centre Municipal de Joventut i els Scouts com a espais potencials per ser freqüentats per joves.

propostes

Xarxes veïnals i comunitàries

Format i protocols de l'Administració Local

Capital simbòlic i representacions: visibilització i promoció

Educació i formació

Cultura i esports

GUIA DE RECOMANACIONS I PROPOSTES D'ACCIÓ

A continuació es presenten les propostes d'acció que van sorgir durant el seminari de treball col·lectiu explicat en l'apartat 2 d'aquest informe. Aquestes s'han d'entendre com recomanacions d'acció, i hauran de ser concretades i detallades de forma més concisa en el moment de la seua posada en marxa.

Les propostes, un total de vint-i-tres, s'han estructurat tenint en compte les següents categories o àmbits d'actuació:

- Educació i formació
- Capital simbòlic i representacions: visibilització i promoció
- Cultura i esport
- Xarxes veïnals i comunitàries
- Formats i protocols de l'administració local

Dins la llegenda de cadascuna d'elles hom pot consultar el nom de la proposta, l'espai des del qual s'ha desenvolupat (seminari de treball o equip tècnic encarregat d'implementar la investigació), qui la impulsaria, els agents implicats, una breu descripció i possibles referents que s'han valorat que poden ser interessants, en tant que models inspiradors a tindre en compte. S'afegeix, tot seguit, un quadre resum per poder visualitzar totes en el seu conjunt:

PROPOSTES

XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

1. "Som Xarxa": plataforma electrònica d'associacions

[Seminari treball propostes]

2. Generar espais de dones que fomenten la creació de xarxes relacionals i la participació intercultural comunitària.

[Seminari treball propostes+ Equip tècnic]

3. "Fem Barri": Propiciar l'encontre entre les associacions dels barris (espais comunitaris de barri) i identificar els espais (col·lectius) no formals de participació de població d'origen migrant, interculturals per implicar-los.

[Seminari treball propostes]

4. Fomentar la participació del jovent als barris

[Seminari treball propostes]

*Taula de propostes organitzades
segons categories o àmbits d'actuació.
Font: Elaboració pròpia*

5. Memòries de barri: realitzar una narració col·lectiva intercultural, entorn la identitat dels barris.

[Seminari treball propostes]

6. Creació d'una xarxa de comerciants interculturals als barris

[Equip tècnic]

7. Comissions d'acompanyament i benvinguda al col·legi des de les AMPES

[Equip tècnic]

FORMATS I PROTOCOLS DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

8. Impulsar el vessant comunitari dels serveis socials i dels centres de salut.

[Seminari treball propostes + Equip tècnic]

9. Creació de protocols d'avaluació d'activitats i projectes interculturals

[Equip tècnic]

10. Incloure línies de subvenció específiques per al teixit associatiu, destinades a projectes amb valors o accions interculturals.

[Equip tècnic]

11. Oferir serveis de mediació intercultural en els col·legis i instituts

[Seminari treball propostes]

12. Promoció de l'acció comunitària com a estratègia per a la potenciació d'un teixit associatiu intercultural.

[Equip tècnic]

CAPITAL SIMBÒLIC I REPRESENTACIONS: VISIBILITZACIÓ I PROMOCIÓ

13. Potenciar i visibilitzar el perfil de les persones d'origen migrant, que ja estan participant en la trama associativa local.

[Seminari treball propostes]

EDUCACIÓ I FORMACIÓ

14. Formació intercultural per al teixit associatiu

[Seminari treball propostes]

15. Incorporar al CAI un espai de pensament, formació-eines, debat entorn de la participació intercultural, convidant experiències i visibilitzant-les.

[Equip tècnic]

16. Incloure els estereotips al voltant de la participació de la població d'origen migrant a la Xarxa Antirumors

[Equip tècnic]

17. Crear un programa de formació i apoderament de joves d'orígens diversos, entre iguals, per potenciar referents comunitaris interculturals, i visibilitzar-los.

[Equip tècnic]

18. Impulsar formació intercultural dels i les professionals dels mitjans de comunicació.

[Equip tècnic]

CULTURA I ESPORTS

19. Potenciar altres festes diferents de les falles com a espais de participació intercultural

[Seminari treball propostes]

20. Integrar a les Societats Musicals de la ciutat en els projectes d'intervenció comunitària i intercultural dels barris

[Seminari treball propostes]

21. Falles obertes a la diversitat cultural

[Seminari treball propostes]

22. Potenciar la participació i la convivència intercultural a partir de l'esport

[Equip tècnic]

23. Incloure/enfortir la perspectiva intercultural dins les iniciatives culturals/artístiques encetades pel teixit associatiu, als barris.

[Comissió de Seguiment]

1. “SOM XARXA”: PLATAFORMA ELECTRÒNICA D'ASSOCIACIONS

EIX: XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

DESCRIPCIÓ

Aquesta proposta sorgeix de la necessitat detectada de falta de coneixement entre les associacions, no solament a escala de ciutat, sinó específicament en l'àmbit de barri; aquesta manca de coneixement, a més, implica que les activitats o iniciatives que es programen no siguin conegudes per tothom, que aquestes es munten en dies i franges horàries, i altres dificultats derivades d'aquesta desconexió.

Amb l'objectiu d'enfortir la trama associativa, i de centralitzar les propostes o agenda d'activitats comunitàries en un espai fàcil de consultar, es proposa generar un portal o plataforma electrònica del teixit associatiu de la ciutat, on pugui ser consultada l'agenda d'activitats però també les dades (nom, objectius, contacte...), de totes les associacions que hi ha, per barri i per tipologia.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

REFERENTS

- Plataforma CIVICS

<https://civics.cc/en/#!/iniciativas>

2. GENERAR ESPAIS DE DONES QUE FOMENTEN LA CREACIÓ DE XARXES RELACIONALS I LA PARTICIPACIÓ INTERCULTURAL COMUNITÀRIA

EIX: XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

DESCRIPCIÓ

La comunitat de dones pakistanesa i índia té grans dificultats per a poder aprendre el castellà, i també per a accedir a cursos d'aprenentatge de castellà (en primer lloc) i de valencià (ara que es demana per a l'arrelament). Encara que des d'algunes entitats que treballen la interculturalitat als barris, s'ofereixen cursos, aquests no són suficients, generant-se a més llargues llistes d'espera.

Tot i que per als homes d'aquestes comunitats també són necessaris aquests cursos, sobretot es pensa en les dones, en tant que aquestes solen romandre a casa (no treballen fora de la llar) i els resulta més difícil aprendre la llengua, en tant que no mantenen contacte amb població diversa.

No tindre facilitats i recursos per aprendre la llengua té conseqüències que afecten la seua independència i desenvolupament vitals, minvant la seua participació dins el teixit associatiu, com per exemple en les AMPAs, a l'hora d'establir relacions d'amistat informals als espais comunitaris dels seus barris, a l'hora de comunicar-se amb el personal de l'administració pública (sanitària, administrativa, etc.).

Aquests espais tindrien l'objectiu d'acollir des d'un àmbit relacional (no assistencial), de facilitar el coneixement de la societat d'acollida, d'incentivar la participació en la vida comunitària del barri, d'establir connexions entre el teixit associatiu de dones de la ciutat i aquestes comunitats i, de forma transversal, d'aprenentatge del valencià i del castellà.

Aquest podria ser una experiència pilot situada on hi ha més comunitat pakistanesa i índia residint a la ciutat, al barri d'Aiora.

* Per a la dinamització de l'espai, seria necessari comptar amb una professional d'origen pakistanés o indi.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes + Equip Tècnic

REFERENTS

- Associació Intercultural Diàlegs de Dona (Barcelona)
<http://dialegsdona.org/about/>

3. “FEM BARRI”: PROPICIAR L'ENCONTRE ENTRE LES ASSOCIACIONS DELS BARRIS (ESPAIS COMUNITARIS DE BARRI), I IDENTIFICAR ELS ESPAIS (COL·LECTIUS) NO FORMALS DE PARTICIPACIÓ DE POBLACIÓ D'ORIGEN MIGRANT, INTERCULTURALS PER IMPLICAR-LOS.

EIX: XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

DESCRIPCIÓ

La trama associativa dels barris és un escenari d'oportunitat per treballar la convivència intercultural, amb accions i propostes aterrades a cada territori. Tot i això, sovint existeix una manca de coneixement interassociatiu, dins el mateix barri, que afebleix els llaços de col·laboració, augmenta la desconexió sobre les programacions i activitats i al remat, minva el nombre de persones associades i/o vinculades.

Per tant, seria necessari enllestir trobades interassociatives en cada barri o el que hom pot denominar com meses comunitàries, per conèixer-se entre tots i totes, compartir què estan fent i poder fixar-se uns objectius concrets d'arribar a la resta de població del barri.

Seria necessari identificar o mapejar els espais i els col·lectius informals, que no es troben sota formes jurídiques formals, però que generen iniciatives comunitàries, per tal de generar vincles amb ells, i sumar força per al projecte comunitari.

En aquest sentit, es pensa que és clau establir l'objectiu d'arribar a la població jove, i poder implicar-los en el desenvolupament comunitari i en la cultura de la participació.

Caldria identificar els espais/col·lectivitats o comunitats de població d'origen migrant, associats o no, però amb espais de convivència no formal, que no són coneguts per l'administració, i convidar-los.

Aquest espai comunitari, de totes i tots, tindrà en compte les distintes realitats i necessitats; s'explicita per exemple, tindre en consideració les distintes percepcions entorn el concepte de la participació, o la necessitat de mantenir una perspectiva de gènere i de les cures.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

4. FOMENTAR LA PARTICIPACIÓ DEL JOVENT ALS BARRIS

EIX: XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

DESCRIPCIÓ

Davant la manca de participació dins el teixit associatiu dels barris, i específicament, del col·lectiu poblacional jove, es pensa com a necessari iniciar accions destinades a dinamitzar i fomentar la participació intercultural dels i les joves, de diferents orígens.

Per a aquesta acció, seria clau generar vincles de col·laboració amb els espais educatius, en tant que aquests són espais on es donen relacions de convivència i reciprocitat entre joves de diferents orígens

Fer servir els centres municipals de joventut dels barris, perquè foren espais des d'on iniciar les accions (accions que podrien ser decidides conjuntament entre joves i personal tècnic). En aquest sentit, caldria abans iniciar una campanya de formació i sensibilització prèvia, per al personal tècnic que treballa en aquests espais.

A partir d'ací, l'objectiu següent seria iniciar accions de col·laboració entre els i les joves amb el teixit associatiu dels seus barris, per anar generant llaços comunitaris; per exemple, organitzant unes festes populars de barri.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

REFERENTS

Projecte de CEPAIM en barri de Sant Marcel·lí

Proyecto Cantera

https://www.dipgra.es/contenidos/creando_futuro/

5. MEMÒRIES DE BARRI: REALITZAR UNA NARRACIÓ COL·LECTIVA INTERCULTURAL, ENTORN LA IDENTITAT DELS BARRIS.

EIX: XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

DESCRIPCIÓ

La presència de nous veïns i veïnes de diferents orígens a la ciutat és llegit com un element que altera la història tradicional d'alguns barris. Tanmateix, la ciutat està en continu canvi i l'arribada de persones nouvingudes als barris no ve de nou, ans al contrari, aquest és un tret característic de la ciutat, i és precisament aquesta interacció entre l'emergència i el passat, el que contribueix a generar la memòria d'un barri.

Per tal de fer valdre aquest concepte de ciutat, i de barris, es considera important impulsar la construcció col·lectiva de la identitat dels barris, on la població d'origen migrant estiga present i siga visible.

L'objectiu d'aquesta proposta seria impulsar, de forma col·lectiva, un procés de recuperació i elaboració de memòria inclusiva, que contara com la història i la identitat d'un barri està sempre en moviment, i és per això que està viu; tal vegada generar un arxiu fotogràfic, impulsant-lo des de les associacions veïnals, però en col·laboració amb grups informals i líders comunitaris.

En definitiva es tractaria de generar entre totes i tots, un relat compartit entorn les identitats (cultures, persones, experiències, fites...) que conformen els nostres barris, un diàleg entre el passat i el present del barri, que a la fi siga una eina de cohesió intercultural.

* El paper de l'administració en aquesta acció dependrà del punt en què es trobe el teixit associatiu de cada barri. En alguns es requerirà només finançar-la, en altres caldrà que l'administració s'implique més perquè l'acció pugui tirar endavant.

*Aquesta, podria ser una bona forma d'iniciar la proposta de generar "taules comunitàries de barri", proposta 3, que ha sorgit a distintes taules de treball.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

REFERENTS

- YMCA. Projecte comunitari de memòria, en el barri d'Aiora.
- "Sheffield Migration stories". Projecte de recuperació memòria migrant a la ciutat de Sheffield, en col·laboració amb els i les estudiants de Parkwood Academy School.

<http://www.makinghistories.org.uk/uploads/Runnymede%20Sheffield%20Migration%20Stories%20210X210%2028pp%20v8.pdf>

6. CREACIÓ D'UNA XARXA DE COMERCIANTS INTERCULTURALS ALS BARRIS

EIX: XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

DESCRIPCIÓ

Els comerços de proximitat, segons alguns estudis que comencen a emergir entorn d'aquest tema en concret, són espais de contacte quotidià que potencien la proximitat i la convivència entre persones. Seria interessant potenciar xarxes de comerciants en aquells barris on no existisquen, però en aquells en els que sí que hi haja una estructura feta, encetar un diàleg junt amb els comerços propietat de la població d'origen migrant, perquè s'uniren a la xarxa i compartiren interessos, etc.

Per tant, la iniciativa té com a objectiu procurar el coneixement mutu entre les comunitats locals i d'altres orígens, especialment en les més presents al circuit comercial dels barris, la xinesa i la pakistanesa.

Caldria fer una campanya inicial per, d'una banda, informar i formar envers la iniciativa a la totalitat de les xarxes de comerciants de la ciutat, i en segon lloc, fer una campanya informativa als comerços dels barris, propietat de població d'origen migrant, amb una persona medidora, que parlara l'idioma, per tal de potenciar la participació i l'associacionisme en aquesta xarxa.

Es podria començar per iniciar la iniciativa en un barri pilot, com per exemple el barri d'Aïora o el barri de la Creu del Grau, amb forta presència de petits comerços pakistanesos. En aquest sentit, el projecte requeriria un acompanyament inicial, com s'ha explicat anteriorment, per anar testejant estratègies d'apropament i diàleg entre els agents implicats.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

- Iniciatives desenvolupades als districtes de Sants-Monjuïc, Sant Andreu i Nou Barris amb el projecte "Viu el comerç divers" <https://www.viunoubarris.com/cat/noticia/viu-el-comerc-divers-viu-nou-barris-en-marxa>
- A Russafa, per un breu període de temps, hi hagué una col·laboració entre el teixit comercial xinès i magrebí i el teixit comunitari intercultural del barri; amb la turisticació del barri, la interculturalitat del barri va desaparèixer, i el teixit també.

7. COMISSIONS D'ACOMPANYAMENT I BENVINGUDA AL COL·LEGI DES DE LES AMPAS

EIX: XARXES VEÏNALS I COMUNITÀRIES

DESCRIPCIÓ

Els espais escolars, avui dia, són espais que inclouen cada cop més la participació de les famílies, arribant a conformar el que es coneix com a comunitat educativa. Participar d'aquesta comunitat no és igual de senzill per a tothom, i el fet de no fer-ho suposa, sovint, no accedir a fonts d'informació valuoses i a recursos públics.

Les associacions de famílies dels espais escolars són un espai clau per facilitar la primera presa de contacte amb el col·legi, amb la gent que l'integra i amb els recursos dels quals es disposa. En molts casos, les AMPAs, ja es troben exercint aquesta tasca de mediació entre famílies, escola i administració, però rebre suport institucional ho facilitaria tot molt més.

Per tant, es proposa impulsar aquestes comissions de benvinguda, liderades per les AMPAs, que acullen a les persones que van incorporant-se als espais educatius. A més, centrant-se en la participació intercultural, aquestes comissions tindrien la funció de potenciar l'apoderament de les famílies d'origen migrant, facilitant dinàmiques bidireccionals d'acostament entre cultures i reconeixement, i teixint aliances enfront del racisme.

Es proposa generar una línia pressupostària específica que ajude a aquelles associacions de famílies (AMPAs), que generen una comissió de benvinguda o acompanyament per a les famílies novingudes.

Caldria establir un protocol d'avaluació i justificació de les ajudes o recursos rebuts, en tant que aquesta seria una ajuda específica per a la comissió en concret.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

- AMPA Pare Català (Benimaclet, València)

8. IMPULSAR EL VESSANT COMUNITARI DELS SERVEIS SOCIALS I DELS CENTRES DE SALUT.

EIX: FORMATS I PROTOCOLS DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

DESCRIPCIÓ

Es proposa generar un vincle entre els centres de serveis socials, els centres de salut i el barri/districte on es troben.

Durant el treball de camp s'ha observat com en alguns espais de participació interculturals, lligats a l'oci i temps lliure infantil, alguns infants arriben via derivació de serveis socials, perquè la persona que treballa en el centre coneix el teixit associatiu del barri, i el reconeix com a actiu per a la salut i el benestar de la ciutadania.

És a dir, es proposa que cada centre de serveis socials, i els de salut, haurien de tindre, almenys una vegada a l'any, un encontre amb el teixit associatiu i entitats del tercer sector del barri o barris amb els quals treballa, per tal que les persones professionals del centre conegueren quines iniciatives comunitàries estan portant-se a terme, i els tingueren en compte a l'hora de poder aconsellar/derivar a la gent que acudeix al centre (prescripció social), en funció de la necessitat identificada.

Perquè de vegades, les necessitats relacionals i comunitàries, tot i ser una dimensió important que influeix en el benestar de la gent, es passen per alt.

Aquesta iniciativa dependrà en gran manera de la voluntat de l'equip de cada centre de Serveis Socials/Salut; caldria, per tant, fer una formació en "prescripció/recomanació social de dinamització comunitària" per a les persones professionals que hi treballen, perquè entenguessen que aquesta mesura, a més de ser senzilla i sense massa costos econòmics, a la llarga suposa un avantatge que potencia el benestar de les persones, i agilitza el treball al mateix centre de serveis socials.

*Es podria iniciar un protocol de derivació social, al qual el teixit associatiu es poguera adherir, començant per una experiència pilot a un barri de la ciutat.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes + Equip tècnic

REFERENTS

- Actualment aquestes reunions inicials entre personal professional del centre de serveis socials i teixit associatiu, i entitats del tercer sector del barri, estan fent-se al centre de la Saïdia.

- Guia: "Cap a un sistema comunitari de serveis socials". Document que ofereix la feina realitzada per un grup de treball integrat pels i les professionals dels serveis de tres barris de la ciutat amb l'objectiu de reflexionar sobre el paper de planificació i acció dels serveis municipals en clau comunitària. El resultat és un document orientat des de i per a la pràctica. Ajuntament Barcelona, Direcció de Serveis per a l'Acció Comunitària.

https://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/recursos/2019_Metodologia%20per%20promoure%20la%20perspectiva%20comunita%CC%80ria_4set-1.pdf

9. CREACIÓ DE PROTOCOLS D'AVALUACIÓ D'ACTIVITATS I PROJECTES INTERCULTURALS

EIX: FORMATS I PROTOCOLS DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

DESCRIPCIÓ

Es proposa enllestir un protocol d'avaluació intercultural, que servira com a eina al teixit associatiu; es tractaria de generar una sèrie d'ítems interculturals que es pogueren tindre en compte, una vegada s'ha implementat l'activitat. En definitiva, es tractaria d'avaluar (i per tant, obtenir informació al respecte) entorn el contacte del teixit associatiu clàssic amb el teixit migrant o amb els grups informals de població migrant dels barris. A més, seria interessant generar una plataforma pública, en la qual hi haguera un feed-back al teixit associatiu, que permetera a les associacions autogestionar-se l'avaluació i mesurar possibles millores de cara a accions futures.

Per exemple, incloure ítems del tall de: com s'ha organitzat; objectius plantejats des de la interculturalitat; participació de població d'origen migrant dins la junta directiva, etc.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip Tècnic

10. INCLOURE LÍNIES DE SUBVENCIÓ ESPECÍFIQUES PER AL TEIXIT ASSOCIATIU, DESTINADES A PROJECTES AMB VALORS O ACCIONS INTERCULTURALS

EIX: FORMATS I PROTOCOLS DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

DESCRIPCIÓ

Es tractaria de generar una línia de subvenció específica per a projectes o iniciatives comunitàries, associades al teixit associatiu, en els quals es potenciara la participació intercultural.

També podria plantejar-se, però, com una qüestió o criteri específic de puntuació, inclòs en les distintes línies d'ajudes.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

- Ajuntament de Barcelona. Línia de subvencions “Foment de la participació de col·lectius minoritzats”.

11. OFERIR SERVEIS DE MEDIACIÓ INTERCULTURAL EN ELS COL·LEGIS I INSTITUTS

EIX: FORMATS I PROTOCOLS DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

DESCRIPCIÓ

Aquesta proposta es pensa amb l'objectiu que l'espai escolar faci un pas més, i s'implique a facilitar la convivència intercultural del barri, dins les escoles i els instituts. Aquesta mediació hauria de comptar amb professionals pertanyents a les cultures diverses minoritàries com a elements facilitadors de la comunicació intercultural, però païos/es i autòctons/es també podrien participar.

En aquesta proposta també s'integra l'objectiu que els i les joves puguin implicar-se més en la dinamització comunitària dels seus barris, és a dir, que el servei de mediació servís també per a formar en la cultura de la participació, generar vincles d'estima i pertinença amb el barri, i possibilitar contactes amb la trama associativa entre els i les més joves, així com identificar i/o generar perfils de gent jove, diversos, que puguin liderar accions comunitàries interculturals.

Aquesta iniciativa ja està portant-se a terme en alguna escola, però es tracta de poder oferir-la amb una línia de pressupost que doni suport i facilite els passos burocràtics. Encara que el fet ideal seria que s'incorporara aquest perfil, de forma general.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

12. PROMOCIÓ DE L'ACCIÓ COMUNITÀRIA COM A ESTRATÈGIA PER A LA POTENCIACIÓ D'UN TEIXIT ASSOCIATIU INTERCULTURAL, A PARTIR DE PERFILS PROFESSIONALS QUE TREBALLEN ALS BARRIS

EIX: FORMATS I PROTOCOLS DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

DESCRIPCIÓ

Aquesta proposta el que pretén és que l'administració prenga part activa en l'impuls del desenvolupament comunitari dels barris de la ciutat, a partir de programes d'acció, com per exemple el cas del programa “Barris Inclusius”.

L'objectiu és generar processos per potenciar l'acció comunitària junt amb el teixit associatiu, entitats implicades i altres persones clau (perfiles de lideratge comunitari), buscant l'autonomia i sostenibilitat en el temps.

És important matisar que el grau d'intervenció o el rol de l'administració dependrà en gran manera de la situació del barri en qüestió; en alguns caldrà un acompanyament, perquè ja compten amb bagatge i/o estratègies comunitàries veïnals, en altres, on no existisquen experiències de treball comunitari previ o sense estructures veïnals significatives, serà necessari un rol de facilitació.

La iniciativa, hauria de comptar amb persones amb un determinat perfil d'acció comunitària i mediació intercultural, i preferiblement amb una vinculació amb el barri en qüestió, i amb el teixit associatiu.

Algunes de les propostes presentades en aquest informe, com la creació de la xarxa intercultural de comerciants (proposta 6), en les quals es necessita una tasca prèvia de sensibilització del teixit associatiu local, podrien comptar amb el suport d'aquest tipus de programes (persones, recursos materials...).

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

- “Barris Inclusius”. Generalitat Valenciana.

13. POTENCIAR I VISIBILITZAR EL PERFIL DE LES PERSONES D'ORIGEN MIGRANT, QUE JA ESTAN PARTICIPANT EN LA TRAMA ASSOCIATIVA LOCAL

EIX: CAPITAL SIMBÒLIC I REPRESENTACIONS: VISIBILITZACIÓ I PROMOCIÓ

DESCRIPCIÓ

La visibilització del fet que hi ha persones d'origen migrant participant en la trama associativa local o "autòctona" de la ciutat, és una estratègia important que podria contribuir a trencar estereotips sobre la manca de participació diversa, però també per generar un efecte de reconeixement entre iguals, que estimulés la participació.

Per tant, es planteja enllestir una estratègia de visibilització des del mateix teixit associatiu, a partir dels diferents mitjans de difusió a l'abast. Aquesta proposta es relaciona amb la barrera observada de la manca de representació simbòlica de les persones d'origens diversos.

Aquesta proposta està relacionada amb la proposta 18, perseguint ambdues l'eliminació de les barreres simbòliques per a la participació de la població d'origens diversos.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

14. FORMACIÓ INTERCULTURAL PER AL TEIXIT ASSOCIATIU

EIX: EDUCACIÓ I FORMACIÓ

DESCRIPCIÓ

Aquesta proposta parteix d'estimular i formar a la trama associativa dels barris per tal que arriben a les persones d'origen migrant. De vegades, ocorre que una associació no sap com arribar a la gent, en general, i encara menys a la població d'origen migrant.

Es tractaria doncs d'oferir tallers pràctics a la trama associativa, en sensibilització, antiracisme, però específicament en comunicació i difusió intercultural, impartits per professionals d'origen migrant.

Una línia de treball específica hauria de realitzar-se conjuntament amb la Federació d'Associació de Veïns i Veïnes de València (FAAVV) i amb les associacions veïnals dels barris.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

REFERENTS

-Dins el programa "BCN Interculturalitat", una de les línies d'acció és la "Formació Intercultural", dirigida als diferents àmbits (administració, teixit associatiu...), a través d'una oferta gratuïta i de qualitat d'accions formatives.

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/inici>

15. INCORPORAR AL CAI UN ESPAI DE PENSAMENT, FORMACIÓ-EINES, DEBAT ENTORN DE LA PARTICIPACIÓ INTERCULTURAL, CONVIDANT EXPERIÈNCIES I VISIBILITZANT-LES

EIX: EDUCACIÓ I FORMACIÓ

DESCRIPCIÓ

Es tractaria de generar una línia de formació i divulgació oberta a la ciutadania en general, específica en matèria de dinamització i participació comunitària intercultural. Obrir un espai de diàleg i de trobada, que impulse reflexions sobre el que implica la diversitat cultural en tots els àmbits de la societat i sobre els reptes que suposa l'intercanvi de sabers i coneixements procedents de diferents llocs del món, potenciant els valors de la interculturalitat a partir de la visibilització i el reconeixement de les distintes manifestacions culturals presents a la ciutat.

En aquest sentit, seria important encetar un cicle entorn de les formes emergents de participació intercultural, que, sota la defensa dels drets de les classes populars, suposen experiències d'èxit de participació intercultural. Es tracta del nou Sindicalisme Social, com per exemple la PAH, els sindicats de treballadores de la llar, els sindicats de repartidors/es. Tractant així de tornar a ficar al centre dels debats de la ciutat l'organització col·lectiva en clau més d'afecció (per problemes) que per territori (barri on es viu).

Tal vegada, es pensa, l'Espai Intercultural seria l'idoni per implementar aquests cicles.

Però caldria tindre en compte la possibilitat d'aprofitar i reforçar altres espais que ja treballen aquestes qüestions; seria interessant poder descentralitzar aquest espai (de forma puntual) i donar-li un caràcter itinerant amb presència als distints barris.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

- Espai Avinyó-Llengua i Cultura
<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/espai-avinyo/que-fem-espai-avinyo>

16. INCLOURE ELS ESTEREOTIPS AL VOLTANT DE LA PARTICIPACIÓ DE LA POBLACIÓ D'ORIGEN MIGRANT A LA XARXA ANTIRUMORS

EIX: EDUCACIÓ I FORMACIÓ

DESCRIPCIÓ

Durant el treball de camp realitzat, s'ha identificat un estereotip entorn d'un suposat desinterés per part de la població d'origen migrant, de participar en espais associatius "autòctons", mentre que la realitat no és aquesta.

Aquests estereotips, que distorsionen la percepció entorn de la diversitat i perjudiquen la convivència, poden treballar-se a partir de campanyes de sensibilització i visibilització d'aquesta població d'origen migrant que es troba participant en la trama associativa, aprofitant la iniciativa engegada de la Campanya Antirumors de la ciutat de València.

Es tractaria d'afegir a la Campanya Antirumors de la ciutat de València, el mite de què la població d'origen migrant no participa en el teixit associatiu (falles, AMPAs, etc.).

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

17. CREAR UN PROGRAMA DE FORMACIÓ I APODERAMENT DE JOVES D'ORÍGENS DIVERSOS, ENTRE IGUALS, PER POTENCIAR REFERENTS COMUNITARIS INTERCULTURALS, I VISIBILITZAR-LOS

EIX: EDUCACIÓ I FORMACIÓ

DESCRIPCIÓ

Es tractaria d'identificar a joves d'orígens diversos, amb coneixements i experiències relacionades amb la interculturalitat i la diversitat cultural als seus barris. Aquests joves formarien un grup motor que es reuniria periòdicament, per compartir coneixements i formar-se com a dinamitzadors i dinamitzadores d'accions interculturals, per després replicar i formar a altres joves.

En la formació entre iguals, l'objectiu seria identificar els seus interessos i perfilar els continguts formatius que rebran per tal de convertir-se, al seu torn, en dinamitzadors i dinamitzadores d'accions interculturals (referents).

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

- Projecte: "Jo, també, sóc un referent!" (Barcelona. Ciutat Educadora)

<http://ajuntament.barcelona.cat/ciutateducadora/ca/projectes/jo-tamb%C3%A9-s%C3%B3c-referent>

18. IMPULSAR FORMACIÓ INTERCULTURAL DELS I LES PROFESSIONALS DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

EIX: EDUCACIÓ I FORMACIÓ

DESCRIPCIÓ

Aquesta proposta el que pretén és que des dels mitjans de comunicació en tinga en compte la mirada intercultural d'una societat valenciana diversa, però fixant-se en el món associatiu valencià. D'aquesta manera, la formació buscaria que els i les professionals dels mitjans de comunicació pogueren encetar accions de divulgació (reportatges, entrevistes, ...) centrades en el món associatiu (per reforçar-lo), però a més, donant protagonisme a aquells líders o lideresses comunitàries d'origen migrant, que es troben participant en aquest teixit associatiu.

Aquesta proposta està relacionada amb la proposta 13, seguint ambdues l'eliminació de les barreres simbòliques per a la participació de la població d'origens diversos.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

-Pla de Cohesió de Sheffield (UK)

<http://www.cohesionsheffield.co.uk/cohesion-action-plans/>

19. POTENCIAR ALTRES FESTES DIFERENTS DE LES FALLES COM A ESPAIS DE PARTICIPACIÓ INTERCULTURAL.

EIX: CULTURA I ESPORTS

DESCRIPCIÓ

Durant la celebració del taller, es va debatre al voltant de la complexitat o les dificultats percebudes per alguns veïns i veïnes a l'hora d'accedir a participar dins una falla, principalment perquè les falles, són un tipus d'associació molt peculiar, a la qual sovint s'accedeix a partir de xarxes informals de sociabilitat, açò és, per contactes i amistats.

Aquesta proposta planteja una estratègia del foment de la participació intercultural també en altres festes populars de la ciutat, com les que moltes associacions de veïns i veïnes organitzen als seus barris (per exemple, Sant Marcel·lí).

En aquest sentit, copsant el caràcter bidireccional inherent a la interculturalitat, seria interessant al seu torn, incloure o vincular al teixit associatiu local en les celebracions populars associades a la diversitat que es donen a la ciutat, com el Ramadà o el nou any xinès. Caldria iniciar diàlegs entre el teixit associatiu "autòcton" dels barris i el teixit de població d'origen migrant que organitza aquestes celebracions, per testejar possibles col·laboracions.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

- Seminari treball propostes

REFERENTS

- Sopar o "Iftar" popular que organitza el Centre Islàmic d'Orriols durant el Ramadà.
- "Iftar" popular de la vila de Palafrugell
<https://radiopalafrugell.cat/iftar-popular-palafrugell/>

20. INTEGRAR A LES SOCIETATS MUSICALS DE LA CIUTAT EN ELS PROJECTES D'INTERVENCIÓ COMUNITÀRIA I INTERCULTURAL DELS BARRIS

EIX: CULTURA I ESPORTS

DESCRIPCIÓ

Talment com ocorre amb agrupacions de caràcter festiu, la cultura musical del País Valencià, i concretament de la ciutat de València, és un àmbit que mou i atrau moltes persones. D'altra banda, les associacions d'Amèrica Llatina que treballen la representació de balls tradicionals, com les bolivianes o les colombianes a la ciutat de València, també tenen una cultura musical molt potent, que no solament treballen l'acció del ball, sinó la seva interpretació en clau de riquesa cultural.

En aquest sentit seria molt interessant generar un programa d'accions destinat a iniciar diàlegs amb les distintes societats musicals tradicionals valencianes, per tal que s'impliquen en els projectes comunitaris interculturals, a l'hora d'enllestir accions de convivència/iniciatives relacionades amb la música (ex. carnestoltes de Russafa); d'aquesta manera, es propiciarien espais en els quals es reconeix la riquesa musical, artística i cultural dels col·lectius poblacionals d'Amèrica Llatina, generant-se un intercanvi bidireccional.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

REFERENTS

- Iniciativa de l'Associació civil JARIT-Xarangues de Carnestoltes

21. FALLES OBERTES A LA DIVERSITAT CULTURAL

EIX: CULTURA I ESPORTS

DESCRIPCIÓ

Les falles són espais de sociabilitat i relació que aglutinen a molts veïns i veïnes dels barris. Tanmateix, poques persones i col·lectius d'origen migrant participen activament d'aquestes o freqüenten els casals fallers. Per això, es proposa generar espais d'interacció entre les comissions falleres i els col·lectius de persones migrades a partir del vessant cultural.

En concret, es pensa que es podria potenciar la vinculació AMPAs/Falles, aprofitant així que els espais educatius són ja, de fet, espais que aproximen la festa i les tradicions valencianes a la xicalla, per atraure a noves famílies.

També es pensa que es podria treballar conjuntament amb els/les artistes fallers/es perquè els monuments pogueren visibilitzar qüestions que incloguen la diversitat dels barris (interculturalitat), facilitant així la vinculació o almenys la seua identificació amb la festa.

El fet que pertànyer a una agrupació fallera tinga uns costos econòmics, que no totes les famílies es poden permetre, fa necessari plantejar-se accions, des de l'administració, que oferisquen recursos específics per a aquest fi, segons la renda, per exemple i en col·laboració amb el teixit faller.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Seminari treball propostes

22. POTENCIAR LA PARTICIPACIÓ I LA CONVIVÈNCIA INTERCULTURAL A PARTIR DE L'ESPORT

EIX: CULTURA I ESPORTS

DESCRIPCIÓ

L'esport s'ha revelat com un altre dels escenaris d'oportunitat que potencia la participació intercultural i la convivència, sobretot entre els i les joves.

Des d'aquesta proposta es planteja començar a treballar la interculturalitat (visibilització, inclusió, accions...) junt amb la Fundació Esportiva Municipal, per aprofitar els avantatges que ofereix l'esport com a activitat cohesionadora (potenciant-los i visibilitzant-los) però també com a activitat que treballa pel benestar físic i emocional.

A més, aquesta proposta també sumaria una línia de treball específic per promoure la participació activa de les famílies d'orígens diversos dintre de les associacions, formant part de les juntes directives.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Equip tècnic

REFERENTS

- Pla estratègic Ajuntament de Londres per a la Integració Social

https://www.london.gov.uk/sites/default/files/final_social_integration_strategy.pdf

- CEIP Miguel Hernández d'Orriols; projecte que ha promogut un equip de futbol intercultural, arrel de l'arribada de veïnes migrants a l'associació. A més, treballen l'activitat esportiva, incloent formes cooperatives de joc.

23. INCLOURE/ENFORTIR LA PERSPECTIVA INTERCULTURAL DINS LES INICIATIVES CULTURALS/ARTÍSTIQUES ENCETADES PEL TEIXIT ASSOCIATIU ALS BARRIS

EIX: CULTURA I ESPORTS

DESCRIPCIÓ

Actualment, a la ciutat de València, hi ha una oferta/agenda de programació cultural, en tots els seus vessants, molt àmplia, i liderada per teixit associatiu, com és el cas de Cabanyal Íntim, Extramurs, etc. També molts centres socials i culturals de la ciutat mantenen programacions estables en aquest sentit, com és el cas de Escuela Meme o la Internacional.

Aquesta proposta pretén que l'agenda cultural d'aquest tipus d'activitats, encetada des de la trama associativa, siga intercultural quant a l'organització, però sobretot en la inclusió d'activitats, artistes, iniciatives, etc., liderades per població d'origen migrant.

ORIGEN DE LA PROPOSTA

Comissió de seguiment

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA